

НАКОЛДАНЯ

МЕХАЧОВА
ТАРАНЬКА

СВЕТ ДЕТЯМ

ПОДРОБНОСТИ
ЖУРНАЛ
ДЛЯ ДЕТЕЙ

ПАВЛОВ

КОБЯКОВ

„СВІТ ДИТИНИ“

ІЛЮСТРОВАННИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ.

РІЧНИК VI.

ЛИПЕНЬ 1925.

ЧИСЛО 7.

ЗМІСТ:

1. Нуся: Клопоти Марійки.	193
2. О. Білоусенко: Сон літом.	184
3. Ангін Лотоцький: В Зелену Суботу.	195
4. Петро Люпенко: Співак цвіркун і багатир хомяк.	198
5. Г. С-люк: Промінчики.	200
6. Бо д нко: Пори року.	200
7. Яр. Мандюкова: Про хлопчика, що вчився чарів.	201
8. Співанки	202
9. Богданко: Робітник	202
10. Г. С-люк: Метелик	203
11. Богданко: Співаночка	205
12. Яр. Мандюкова: Прогнання Запорозжців із Січі	206
13. П. Карманський: До образу Лідусі	207
14. О. Білоусенко: Сон	208
15. В. О. Конор-Вілінська: Венгерець	215
16. М. Рубакін: Як звірята працюють та добувають собі їду.	218
17. Е. Турула: Пильний школяр	221
18. Сміховинки.	222
19. Загадки	223

Окладинка і графічні прикраси роботи Лавла Ковжуна.

Виготовлена в друкарні ОО. Василян у Жовкві.

СВІТ ДИТИНИ

Клопоти Марійки.

Марієчка малесенька
Глядить крізь віконце,
Зажурилась, бо не знає
Де ділося сонце.

Вона білє і суконки
Лялюсі попрала,
Та в городці до сонечка
Сушити гадала.

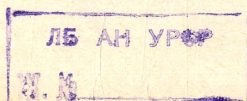
І не тільки, що сонечка
Нігде не видати,
Та ще й дощик став краплями
Рясними спадати.

Лялю, лялю, каже вона,
Що мені робити,
Деж я буду лялюсечко
Ті кені сушити.

Таж то твої іменини
Будем святкувати,
А я найкращі суконки
Взяла нині прати.

Радь кохана лялюсечко,
Де сонце глядіти,
Щоби тебе в день іменин
Гарно приодіти.

Нуся.

Сон літом.

Настало літо. Була неділя. Мама взяла Бусика з собою до церкви. Вернувшись, він по обіді захотів спатки.

Мама повісила колыску в садочку, положила Бусика і почала його присипляти:

Люлю, люлю, мій синочку,
Справлю тобі колысочку,
Справлю тобі колысочку,
Тай повішу на дубочку.
Сонце зійде, обігріє,
Аж личко твоє спітніє,
Роса впаде та й скупає,
Листок впаде та й накриє.
Будуть пташки прилітати
Та будуть співати,

Дитиночку малечку
Будуть присипляти.
Колишися, колысонько
Із дуба, із дуба;
Колишися в колысонці,
Дитинонько люба.
Колишися, колысонько
З орішка, з орішка;
Колишися в колысонці,
Мамина потішка.

„Мамина потішка“, роскидавши ручки, солоденько вже спала.

Оксанка, як більшенька, не хотіла спати. Вона пішла за мамою в садочок, положила свою ляльку в маленьку колысочку і теж почала її присипляти. Колишучи ляльку вона співала:

Ой спи, дитя, без сповиття,
Поки мати з поля прийде
Та принесе три квіточки.
Одна буде дрімливая,
Друга буде сонливая,
Третя буде щасливая.

Ой, щоб спало — щастя мало,
Та щоб росло, не боліло,
На серденько не скорбіло.
Ой рісточки у кісточки,
Здоровлячко на сердечко,
Розум добрий в головоньку,
Сонки — дрімки у віченьки.

Подивившись до своєї ляльки, чи спить вона, знов починає співати:

Ой ходить сон по вулоньці
В білесенький кошулонці,
Слоняється, тиняється,
Господоньки питається:
А де хата теплесенька,
А дитина малесенька,
Піду в хату ночувати

І дитину колихати.
А в нас хата теплесенька
І дитина малесенька,
Ходи, сонку, до домоньку,
Приспи нашу дитиноньку.
Ходи, сонку, в колысочку,
Приспи нашу дитиночку.

— А ти ще не спиш? — каже Оксанка, нахилиючись до ляльки. Ну, я ще заспіваю, тільки спи!

А-а-а-а!

Зїли вовка барана,
А ягничку пси, пси, —
Ти, дитинко, спи, спи.
А-а-а, тутусі!
Пішов батько по груші,
А мати по дині. —
Принесе дитині.

Гойда, гойда!
Чужі діти горді,
А нашії пишні,
Як у саду вишні.
В саду вишні зелененькі,
У нас дітки молоденькі,
Вони спаточки раденькі.

У маленької няньки головка все більше і більше звисала на груди і, присипляючи ляльку, вона й сама була „спаточки раденька“. Переставши співати, вона поволі схилилася на траву та й заснула. Мама підійшла, підстелила їй плахту, положила під голову подушечку.

О. Білоусенко.

В Зелену Суботу.

Була Зелена Субота. Чудовий був день. Сонечко так янсо, так ярко світило. І так теплесенько було. У недалекому березнику співали птички, по леваді перед хатою увихалися пестрі метелики й бжілки трудівниці.

Степанко, найстарший брат малого Семенка, привіз май: березових та кленових гиль, і взявся маїти хату. Дві найбільші гиляки застромив на воротах. Дві теж великі при входових дверях, а менші повстромлював у стріху. Стайню та стодолу теж замаїв.

Сестра Гануся набрала малих гильок, щоб замаїти образи в хаті.

А потім мати сказала:

— Підемо, Семенку, на могилу Січового Стрільця!

Семенко знає де ся могила. Вона під лісом. Там була битва й там упав стрілець. Семенко не тямить сего. Йому що йно пять літ і його ще тоді на світі не було.

Та Пилипко, середущий його братчик, що ходить уже четвертий рік до школи, тямить усе добре. Він оповідав Семенкови. Пилипко теж був тоді маленький, як тепер Семенко й не ходив іще до школи, та тямить усе. Там під лісом була битва. Наші Усусуси окопалися були під лісом і відстрілювалися перед ворогом. Довго держалися вони, аж прийшов приказ уступати. Не сила було вдержатися перед напором величезним, бо й куль не ставало. В ровах остав тільки невеличкий відділ стрільців — задня сторона. Не довго трівало, показалися зза горбів ворожі стежі. Ішли поволи, обережно. Підходили щораз ближше. Уже були на віддаль стрілу.

— Стріляй! — дав приказ молодий командант стрільців.

— Бу-ух! Бу-ух! — упали вистріли. Стрільці зриваються й спішно йдуть у ліс. У ворожій стежі замішання. Та вона відстрілюється. Останній стрілець захитався й схопився рукою за груди. Із груди плала червона кров. Упав на зелену мураву. Товариші давно вже зникли в лісі...

Надійшли вороги. Один нахилився до раненого стрільця. А він підвів іще на силу голову, глянув довкруги ослабілим зором тай упав назад головою на криваву мураву й заплющив очі на віки.

Ворожі стежі теж зникли в лісі.

І лежав там стрілець на узгір'ю кілька днів.

Потім затихло в селі. Ворожі війська пішли на перед. Тоді кількох селян пішло на боєвище й похоронило стрільця, таки там, де впав.

Коли війна скінчилася, вернув до села У. С. С. Роман, той, що не має одної ноги й ходить на кулі. Він, коли довідався від людей, що там під лісом похований його товариш, поставив на його могилці хрест і посадив у головах червону калину.

І від тоді, що року в Зелену Суботу правлять над сею стрілецькою могилкою панахиду й співають стрілецьких пісень.

Таке оповідав малому Семенкови його братчик Пилипко.

І пішов Семенко з ненею та батечком, пішла й сестричка Гануся й брати Степанко та Пилипко.

У церкві було богослуження. Там уже було повно лю-

дей. По богослуженню вийшла процесія й пішла, аж гень під ліс, де стояла самотна могила Усусуса.

Високий хрест на могилі виднів уже з далека. Пишався вінками з різнобарвних цвітів.

Прийшли. Народ обступив могилку довкола. Панотець правив панахиду. Потім люде впали на вколішки й молилися тихо. Семнко бачив: у багато людей в часі сеї молитви в очах світилися слези. Чому? — він не знав. По молитві парубки й дівчата співали стрілецьких пісень. Одну таку дуже сумну про журавлів, що відлітають у чужину, а потім про стрільця, що впав у край зруба, коло зломаного дуба — зовсім так, як отсей стрілець, що лежить тут у могилі...

Дві дівчини ходило проміж людей і збирали датки на інвалідів. Батько вияснив Семенкови, що інваліди то такі стрільці, які на війні потратили чи руки, чи ноги, чи очі, чи здоров'я й тепер неможуть заробити собі на життя, як ось і стрілець Роман. Тому то збирають на них датки. Вони заслужили собі на се, бо боролися за нашу святу справу. Семенко пригадав собі, що має в кишенці п'ять сотиків. Він добув їх і дав як жертву на інвалідів.

Потім він і Пилипко розглядали вінки на хресті. Один із них був із терня та червоних маків. Сей мав на червоній стяжці чорний напис: „У. С. С. — У. С. С.-ви“ — прочитав Пилипко.

Потім відійшли. Та Семенко ще кілька разів оглядався на могилу. І побачив під калиною самотного стрільця Романа. Він сьогодні був у стрілецький блюзі й шапці стрілецький. Сидів із похиленою головою, задуманий.

А сонце сіяло, та слалося ярким промінням аж сліпило очі Семенкови.

Маленький Семенко не забуде ніколи сеї Зеленої Суботи!

Антін Лотоцький.

Співак цвіркун і богатыр хом'як.

(Байка).

Образки Віктора Цимбала.

Сверщок, як звісно, в літі
Не знав біди на світі.
Аж упав сніг —
Сверщок знеміг:
По що й кому співати?
І гнаний голодом сверщок
Від хати біг до хати,
Хлібця дістати — хоч кусок...

Попав на перше муравлисько —
З нічим відправив муравель.
Та близько
Хом'як зарився — мудрагель:
А там десь у засіку
Зерен без ліку..
Цвіркун знав шлях.
Минаючи снігові гори

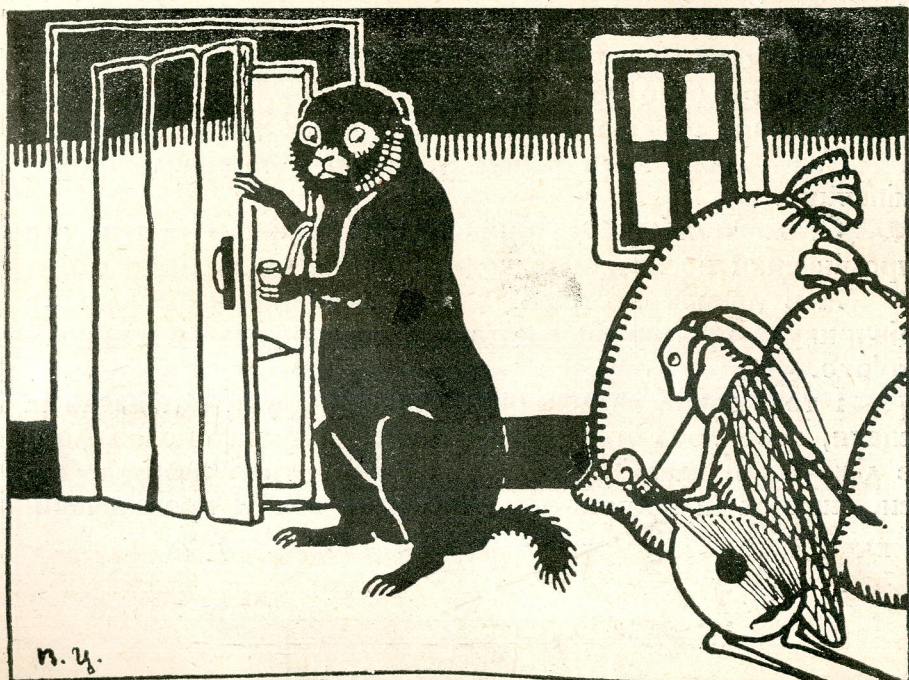

Заліз в хом'ячі нори..
А тут знов страх:
Позбути ситого спокою
Із просьбою такою..
Цвіркун шелеснув у трівозі
І на порозі
Явивсь хом'як..
„Помилуй, братіку, співця,

Що настраждався без кінця...“
І на коліна цвіркун укляк —
З жалю розмяк:
„Мої ти пісні в літі слухав..
Пшенички кілька дай зерен —
А то я, бач, вже їв терен...“
Просив цвіркун і в руки хухав..
Без жалю був хом'як —

Сміявся в кулак:
„Пшенички? Даче, ти й ячменю
Тепер ізжерби повну жменю!“
Ти слухай добре, де бють дзвони
Співця там треба: на хрестини,

Чи на весілле — іменини,
Комусь десь похорони,
Тоді й твій голос в пригоді стане...
Іди — бо мені ледви чи остане..“
Сверщка мов києм бив сей сміх.

„Та не один у тебе-ж міх...“
Просив цвіркун, а сам, знай, плаче...
„Ей розбалакався ти бач, дяде,
Мені як хоч, так і не вір,
Та більш не важся мені в двір...
Як ти співав — я бач із нив

Зносив на зиму пайку жнив...
Забув про спів —
І помолитись не поспів...
Не так як ти — співав на згубу,
Прожив жнива — з руки та
в губу...“

Петро Люпенко.

Проміньчики.

Одна маленька дівчинка вийшла в садок погуляти. Ясне сонячко подивилось на неї, усміхнулось, та післало дівчинці два маленькі золоті проміньчики, тонесенькі проміньчики.

Вони сіли їй на плечі і стали цілувати її рожеві щокки. Дівчинці було тепло і приємно.

А сонце гляділо і усміхалось — таке добре!

Так гуляли вони разом; дівчинка і два золоті проміньчики.

Стало темніти. — Прийшла пора дівчинці спати; але проміньчики не хотіли відходити і проводили її до дому.

А в дверях зустріла їх люба мати; вона покликала дівчинку, і проміньчики останній раз поцілували її кріпко-кріпко.

І тоді сонце взяло проміньчики на руки і понесло їх спати; зробилось тоді зовсім темно. Дівчинка положилася в ліжечко, поклала ручку під головку і тихо заснула. І в сні снилися їй проміньчики, маленькі, золоті проміньчики.

З російського переклав Г. С-люк.

Пори року.

Яр*) засіває,
Дощем скропляє.
Літо підгонить
З землі ід горі.

Осінь із поля
Везе в стодолу.
Зима голодна —
Все зісти годна!

Подраз Богданко.

* * *

*) Весна.

Про хлопчика, що вчився чарів.

Малий хлопчик, що звався Івась, пішов одного разу до ліса та заблукався. Довго ходив він сюди-туди, в кінці побачив у гушавині лісній маленьку хатинку, яка мала лише одно трикутне вікно. Зі страхом підійшов до хатини та заглянув крізь вікно. В середині мала хатка якийсь незвичайний вигляд. Усі стіни були обвішані сушеним зіллям, по землі валялися всякі кісточки, на коминку горів огонь, а на припічку сиділа велика сова і чорний, поганий крук.

При огнищи сидів якийсь старезний дідусь із довгою, сивою бородою й вусами, та щось пильно мішав у риночці.

Івась оглянувши все, хотів дати ногам знати та чим скорше зіскочив із каменя, на яким стояв. Але нога йому поховзнула й він простягнувся як довгий на землю. Чарівник здивований стукотом, вибіг із хатки і зловив Івася за обшивку та поставив його на ноги.

— Чого ти заглядаєш до моєї хати? — поспитав чарівник.

Я, я, я заблукався, — сказав Івась і заплакав. — Чарівник погладив лагідно Івася по головці і завів до хати. Тут посадив його на стільці й поставив перед нього горня молока з хлібом. Зголоднілий хлопець випив молоко і тоді вже веселіше глянув на дідуса.

— Як ти називаєшся, хлопчику, і чи маєш родичів? — запитав чарівник.

— Я бідний сирота, називаюся Івась. Днесь рано вигнала мене мачуха з хати по гриби, я пішов і заблукався, — сказав одним тягом Івась.

— Коли хочеш, Івасю, лишися у мене, я научу тебе чарів, — сказав дідусь.

— Добре, дідусю, остануся, — сказав Івась, — та пішов до сови і почав їй приглядатися.

Весело жилося Івасеві у чарівника. Роботи багато не мав, цілими днями ходив по лісі, збирав усяке зілля та виспівував, аж луна йшла. До всяких чарів приглядався пильно та скоро вже дечого навчився.

Одного разу старий чарівник вибрався в далеку дорогу, а Івасеві наказав принести багато води до ванни, на купіль.

Івась захотів випробувати тепер свої сили та покористуватися кимсь іншим при роботі. В куті стояв старий закіпчений патик, який мав чарівні прикмети.

Коли чарівник промовив кілька заклять, патик зараз рушався, бігав, скакав і робив усю роботу, немов який живий хлопець.

Знаючи ті закляття, кликнув їх Івась до патики і дійсно патик зірвався як опарений з кута та став коло Івася.

— Бери коновки й принеси води до ванни, — сказав, надувшись, Івась.

Патик як стріла пігнав із коновками по воду і приніс в одній хвилиці.
Івась вигідно сів собі на кріслі, заложив ногу на ногу, та приглядався, як патик бігав із коновками по воду.

— Ото добре знати чари, — сказав він, — чоловік сидить собі як пан, а дурний патик бігає і працює. Чарівник і не завважить, що я втяв таку штуку! — Тут Івась радісно всміхнувся.

Тимчасом патик без упину носить і носить воду; вже вода переливається через верх, а він не вгаваючи носить і виливає.

— Стій вже, не носи! — кричить Івась, та патик не слухає, лиш дальше носить. Івась кричить у розпуці: Не носи вже, бачиш, усе вже плаває в воді! — але патик усе носить й носить.

Ціла кімната стала вже у воді; Івась руки ломить, сова й крук літають, кричать, чисте безголове.

Розлучений Івась бере сокиру й перерубує патик на двоє.

— Тепер буду мати спокій, — думає Івась. — Але ось стають обидва патики і зі здвоєною енергією носять воду.

Не знати, що було би далі сталось, та на щастє надійшов старий чарівник і зараз зрозумів положеннє. Він сказав кілька слів і патик знов спокійно пішов до кута.

— Бачиш, Івасю, — сказав чарівник, — як то погано бути лінивим і братися не за своє діло.

Засоромлений Івась прирік дідусеві, що завжди буде слухати його і буде працювати, щоби не трафилось йому ще коли таке нещастє.

І дійсно Івась пильно працював та став потім правою рукою дідуса.

За Гетем переповіла Яр. Мандюкова.

Співанки.

(Зі збірки Б. З).

1) Ой Микула Циганчук
На біду зістався,
Бо спалила мама сани,
Що з печі спускався.

2) Не тепер, не тепер
По гриби ходити,
В осени, в осени,
Як будуть родити.

3) Через гору, через гору,
Тай через горбочок,
Ой там пчола запряжена
Тягне вісім бочок.

4) А кіт бурий, кітка бура,
А кіт кітку з печі друлив.
Кітка ходить і воркоче:
Що той дурень в мене хоче.

5) Я ти кажу Грицю, Грицю,
Не спускайся на дурницю!
Бо дурниця тебе зрадить,
Що ти й дохтор не порадить!

Метелик.

Було то дуже рано. Де-не-де починали цвірінкати пташки. Дрібненькі краплинки води блищали брилянтами на траві і цвітках. А по садовій доріжці повільно повз молоденький метелик. Йому всього тільки дві години від роду і він був неначе одурманений світлом і запашним повітрям. Він попробував махнути крильцями, піднявся над доріжкою і полетів на цвітник.

Треба трошки відпочити! Передімною ще багато часу. А життя таке гарне, що ним тільки тішитися та тішитися. — Він розтулив чудово розмальовані гарним мережаннем крильця, підставляючи їх під проміні сонця і протягнувся.

То було все, що він зробив і на тім закінчилося.
Бзум-бум-буум! розляглося нараз біля нього чийсь гудіння. — То була пчола. Вона не звернула ніякої уваги на метелика, не дивлячись на всю його красу, а чим скорше залізла в чашечку квітки, порпалася в ній і знов випурхнула на світ божий. — Але тепер вона була вся в жовтім цвітанім пилку.

„Но, тепер вона мабуть привитається та політає зі мною!“ — подумав метелик. Але пчола перелетіла на другу цвітку і пірнула в глиб її. А коли вона знов звідти виповзла, метелик гукнув на неї і сказав: Та що ти там робиш? Я все дивлюся на тебе, а ти й уваги на мене не звертаєш?

Я працюю! — відповіла пчола, — та й тобі не вадило би якою небудь працею зайнятися, як оттак дармо сидіти. Не для одної радості ми на світі живемо. Працєю, працєю, метелику, — життя таке коротке!... Не вступиш оглянутися, коли день уже минув!...

І вона відлетіла геть.

От нерозумна! — пробурмотів метелик, — більше нічого мудрішого вона не могла придумати. Охота мучити себе! Ні, ліпше я буду насолоджуватися життям, нічого не роблячи...

Він стрітив на куці ясміну жовтенького метелика цитринівку і білого капустянника, — і тут вони загадали гру:

почали пурхати в повітря, гаяючись один за другим. А коли се їм набридло, — вони розлетілися в різні сторони; наш метелик найшов росинку під листком лілеї та почав снідати.

Ех, як гарно було жити на світі!...

Тепер було би гарно подрімати трошки!...

Метелик перелетів на румянок і зложив крильця, готовячись спати, коли раптом він почув у низу під собою шамотінне, тупіт кількох тисяч ніжок, і поглянувши туди, завважив сотки рудих муравлів, що суятливо бігали з одної сторони в другу, двигали піщини, соснові голки, прутики то що.

Ей, ви! крикнув їм метелик, — не можете ви хоч на хвилинку посидіти спокійно на одному місці? У мене голова завертається на вид вашої біганини і гармідеру!... І що ви властиво тільки робите?...

Ми працюємо — відповідали весело муравлі, — нема нічого ліпшого на світі, як працювати! І тобі не завадилоб своїм ділом зайнятися, чим отак даремно на сонці сидіти і дрімати. Працуй, працуй, метелику, — життя таке коротке, що його не вистане на працю... А хто не працює, тому кепсько приходитьсья...

Фе, як вони мені обридли, — всі одне і те саме! Нібито на світі нема нічого красшого від праці! Нема більшої приємности, як літати з цвітки на цвітку, пити росу і спати на сонячку.

Він випростував крильця і полетів...

Ах який гарний метелик. Треба його конечно зловити!... почув метелик чийсь голос.

Маленький, гарненький хлопчина з сіткою в руках, біг доріжкою саду слідом за метеликом.

— Ось се весело! — гукнув метелик, — Значить, ми будемо бігати по саді. Я від нього — а він за мною!...

Так, се цікавійше, ніж лазити по квітках і мазатися в пилок, або тягати сучки і піщини!...

І він почав стрибати із сторони в сторону, уникаючи попасти в сітку, а хлопчина гонив за ним, аж цілий розчервонівся. Нарешті метелик втомився, — махнув дужше

крильцями, піднявся висше хлопчини і сів на листку бозу.

— Який жаль! — сказав хлопчина, — звідтам його не дістанеш. Тай часу нема, — треба йти працювати, а то учитель буде лаяти!...

Ну, і сей те саме туркоче! — незадоволено пробурмотів метелик. Пурхнув і полетів по саді.

Але йому вже надокучило літати по квітках, надокучило пити росу, а спати не хотілось. І сад показався йому занадто тісний і сумний.

Вечеріло. Сонце вже зайшло.

— Чи не починається тепер праця, що так сумно стало? — подумав голосно метелик. — Але у когоч би мені навчитися працювати? Пчіл нема нігде, муравлів також не бачу!... Що мені діяти!.

В той час якась темна тінь промайнула над ним. То була потвора — лилик.

Я тебе навчу! — пискнув лилик. — Хто не працює, той також на що небудь придасться. От хочби й ти. Ти мені дуже придашся на вечерю!... Він роззявив рота і проковтнув метелика.

І все скінчилося.

З російського переклав Г. С-люк.

Співаночка.

Гей, ходила дівчинонька беріжком,
Заганяла качурика батіжком.

Іди, іди качурику до дому,
Продам тебе склепареві нашому.

За три копи качурика продала
І за гривню „Світ Дитини“ купила.

А за другу ще веселий співаник,
А за третю з казочками віршівник.

Богданко.

Прогнання Запорожців із Січи.

На кінці Жеребця (річка що вливається у Донець) є могила. В тій могилі усі документи запорожські закладі лежать. Запорожці з досади сховали їх там і заклали. Усе оружє, сукно, золото, срібло, дорогі жемчуги, кітли, гармати і гроші, все покидали і заклали. Та могила якраз на границі Запоріжжя, а з Чорної Могили границя пішла на сей бік Донця до Ізюму. Коло почти в Ізюмі і досі стоїть мурований стовп і спалений пень,—се границя.

Як зосталася цариця російська Катерина II сама удовою, то граф Румянцев у неї був перший чоловік. Ось він і сказав Катерині: Запорожці не християни, Богови не моляться; виженім їх із сеї землі. а віддаймо землю нашим панам. І тобі буде красше і нам вигідніше.

Як почули Запорожці приказ Катерини забиратися зі своєї землі, заплакали гірко. Стільки вони тут сиділи, кров свою проливали за неї, а тепер приходиться їм іти в чужину. Довго вони раділися, а в кінці рішилися піти у темний Луг, у Туреччину. Нехай він буде нам батьком, — сказали вони Катерині, а ти вже нам не мати. Підемо за Дунай, а хоч коли закликатимеш, не прийдемо.

Полковником був тоді Бондар, який добре знав усякі чари. Ось як прийшов приказ Запорожцям, забиратися зі своєї землі, вони поховали все своє майно у Чорну Могилу, а Бондар закликав усе те добро з досади.

Від цариці прийшов іще приказ, щоби прислати послів до Петербурга, бо вона хоче подивитися на них, чи дійсно з них недотепи. Післяв їх кількох Бондар до царської палати. Запросила їх Катерина в гостину, але дала їм ложки, довгі на метр. Що вони тепер робитимуть — подумала цариця. Аж дивиться вона, а Запорожці, які сиділи один проти другого, годують один другого. Коли побачила таке цариця, каже: не такі ті Запорожці дурні, коли уміють собі так гарно порадити.

Тут іще раз прохали козаки, щоб цариця не відбирала їм землі, та всіх їх прохань не вислухала вона, бо московські пани вже дуже були проти Запорожців.

Як прийшлося козакам переправлятися через Дунай, казав Бондар всім нарвати по трохи трави і кинути в ріку. Сам він також узяв траву і кинув у Дунай. Трава козаків поплила з водою, йогож трава проти філі. Опісля казав він їм порозстеляти верети на воду і переправлятися на них через ріку. Козаки розіслали верети і з кіньми примістилися на них, немов на поромках та щасливо переплили на другий беріг. Коли Катерина довідалася, що Запорожці вже в турецькій землі, дуже жалувала, що послухала злих намов і прогнала таке гарне військо, але вже було за пізно.

Таке оповідають іще досі старі люди про Запорожців та їх незavidну, гірко долю.

За народним переказом переповіла Яр. Мандюкова.

До образу Лідусі.

Звели, мамо, мій образ зробити,
Але так, щоб я була сумною;
Щоб смутком зуміла палити,
І щоб туга стояла за мною.

Заворож мені в погляді сили,
Щоб жагучим огнем понялися;
І щоб очі ридали, просили:
Ох, вернися, мій тату, вернися!

З мого личка хай сяють примани,
Які зорі затьмилиб собою
І звузилиб безкрай океану,
Що бушує між татом і мною.

Звели, мамо, зробити картину,
Щоб і сонце і ніч на ній були
Й напиши, що мене сиротину
Дні безжурні вже в маю минули.

І пошли її ген поза море,
Хай хоть образ мій тато побачить,
Хай читає в очах моїх горе,
Горе зір, що сміються і плачуть.

Змалюй, мамо, мій образ в серпанку,
Що на очі мов присмерк лягає,
Щоб мій тато побачив, яка я,
Як я тужу що вечера й ранку.

Влий в усточка мої таку мову,
Що кремінне чуття переможе,
Може тато проснеться — і може
Пригадає Лелію чудову.

Хай і Ромчик присяде край мене
І очима зо мною прохає,
Хай розкаже про квіти у гаю
І про поле розмаєм зелене.

Нехай серце татусеве пуца,
Наче крига, приляже холодна;
Нехай туга, з любови голодна,
Впеться в нього мов п'яна — ще душе.

Може тато затужить, заплаче,
Нагадає сиріт своїх бідних,
Забанує до піль наших рідних
І покине скитальство бурлаче.

Прудентопіль, жовтень 1923 р.

Робітник.

Ой ходив хрущ до роботи,
в мотилеве жито.
Перший день відпочивав,
другий день мав свято.

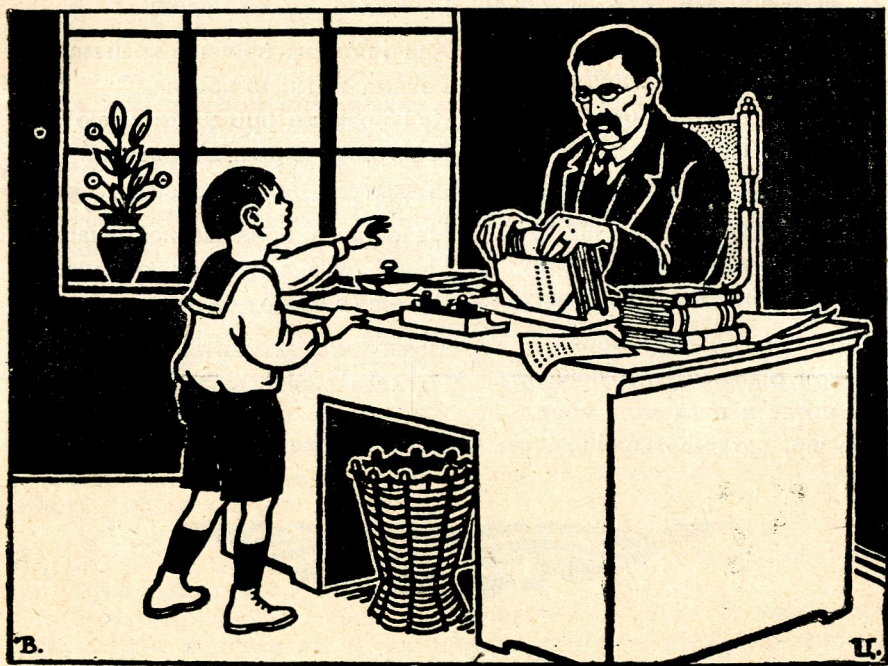
А як було по виплаті —
він ішов до дому,
В тій кишені мав порожно,
у другій нічого...

За Кожішком подав Богданко.

* * *

С О Н.

Друго дня мали бути Бусикові іменини. Йому звичайно в той день що-не-будь дарували. Він ніколи наперед не знав, що йому мають дати, але на сей раз випадково довідався. Тато йому останнім часом багато розказував оповідань з української історії і раз приобіцяв, що подарує йому книжку, де всі ті оповідання написано. А отсе недавно принесли з почти невеликий пакунок і, коли розкри-

ли його, то Бусик побачив книжку, в дуже гарній блакитній оправі, а зверху на тій оправі великими золотими буквами було випечатано: „Історія України“. Бусик було й руки простяг до тої книжки, але тато взяв її та сказав йому, сміючись:

— Пожди трохи! Хоч се й для тебе, але на все свій час. І заховав книжку у свою шухляду в столі.

Бусик був певний, що то йому обіцяний дарунок на іменини. І лягаючи спати на передодні своїх іменин, він все думав, які то гарні оповідання сам прочитає у своїй книжечці. Очі йому на сон злипалися, а він все про одно думав. А чи написано там про стародавні віча українські, як вони всіма справами на нашій землі радили? А про хороброго князя-лицаря Святослава, що ніякого ворога не боявся? А про князя Володимира-Ясне Сонечко? А про Татар, як вони на Україну нападали та як з ними наші козаки воювали? А про славного гетьмана Богдана? А про батька нашого Тараса Шевченка? А про те, як наша Українська Держава недавно знову відновилася.

Згадує Бусик про се, а сон його все більше намагає. Вже він і не розбірає, і де він, і що з ним. Аж ось стає перед ним старий-старий дідусь з довгою сивою бородою і з невеличкою паличкою в руках. В одній книжці, де казки усякі, як раз такого чарівника намальовано. Привітно усміхається дідусь до Бусика та й питає:

— Чи дуже хочеш знати, про що в твоїй книжечці написано?

— Ой, дуже, дідусю! — каже Бусик.

— Ну, то дивись. Зараз все те побачиш. Ось тобі буде старе наше українське віче.

* * *

Махнув дідусь паличкою — і стіни в хаті не стало. Перед очима появилася старовинне українське місто, яким воно було на тисячу літ перед сим. Місто було на височенькій горі; кругом обкопано його ровом та обведено насипаними валами. На валах стремів високий частокіл із гострих палів. В одному місці серед валу були міцні деревляні ворота. Посередині між валами був великий будинок із грубих колод: се замок або фортеця. Через одчинені мійські ворота входили до міста з околичних сел і старі люде з довгими бородами, з ціпками в руках, і молодші, озброєні списами, сокирами, луками. Всі прямували на майдан серед міста — і тут, старші сідали кругом на великих каменях, а молодші стояли за ними. На першому місці сидів озброєний чоловік у залізній шапці на голові (в шо-

ломі), в дротяній сорочці, з довгим мечем при боці та з великою загнутою палицею в руках. Се був князь. Він говорив перший. Після його говорив один із старих людей. Коли він скінчив, — усі голосували, — голосно окликами, чи зним згожуються.

— Се, — каже дідусь, — віче, наша старовинна рада. Воно всіма справами на українській землі порядкувало.

Махнув дідусь паличкою та й не стало віча. Замість того перед очима Бусика появилось широке поле; на йому

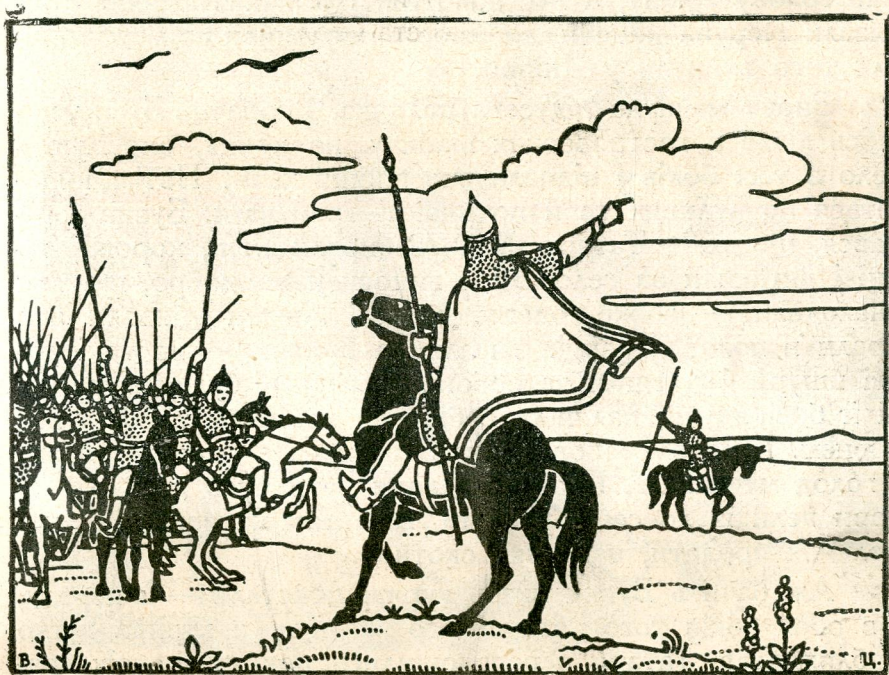
українське військо, а перед військом на кони чоловік у старовинному княжому убранню.

— Се, — каже дідусь, — хоробрий наш князь Святослав. Він нападав на ворогів, лише попередивши їх про те. От і тепер, ідучи на Греків, він послав їм сказати: „Іду на вас“! А Греки відповіли йому на се: „Не маємо сили воювати з тобою. Скажи, скільки в тебе людей, щоби ми знали, скільки заплатити тобі окупі на кожного вашого чоловіка“. Лукаві Грекі говорили так, щоб довідатися, яку

силу має Святослав, і поставили проти його в десятеро більше війська.

І чує Бусик, як говорить князь Святослав до свого війська: — Волею чи неволею станемо до бою. Тож не посоромимо землі нашої, бо мертвому нема сорому, а як станемо утікати, то вічним соромом вкриємось. Я йду попереду. Як моя голова поляже, промишляйте тоді самі!

Військо на се закричало:

— Де твоя голова ляже, там і ми свої положимо!

Як буря, як грім, кинулись вони у бій на чолі із своїм князем і — перемогли ворогів.

Повів дідусь паличкою — і на тому місці вже побачив Бусик дуже гарне місто на крутих горах по-над широкою річкою. Він зараз пізнав, що се старовинна столиця України — Київ над Дніпром.

— От, — каже дідусь, — побачиш, як наші предки хрестилися у віру християнську. Тиж знаєш, що Українці спе-

ршу вірили в поганських богів, а за князя Володимира прийняли віри Христову. От і сам князь .Володимир — Ясне Сонечко на горі стоїть.

І бачить Бусик князя на горі. А там на Дніпрі люде увійшли в воду, старі і молоді, а дітей на руках несли. Священники стояли на березі і хрестили усіх. Князь показав рукою на постаті старих богів і звелів їх рубати та у вогонь кидати. Головним серед тих богів був Перун, що мав голову срібну, а вус золотий. По наказу князя привязали Перуна коневі до хвоста і волочили по місті, а після того вкинули у Дніпро.

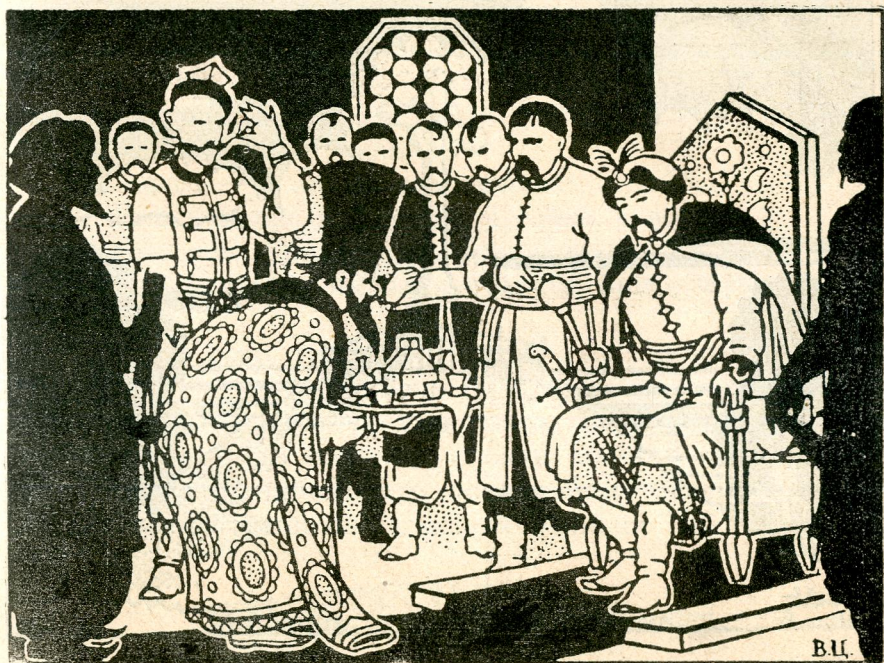
Знову майнула дідусева паличка, і побачив Бусик, що якісь люде в гостроверхих шапках, на конях, оточують село з усіх боків і підпалюють крайні хати. Потім кидаються по вулицях та й починають грабувати. Бусик догадався, що то — Татари. Вони забирали коні, корови, вівці і виганяли за село. З хат виносили усе добро, що там знаходили, — збіже, одержу, скрині. Людей убивали або брали в полон. Бранців вязали на аркани — на такі довгі шнури — і тягли за собою. Ті нещасні були майже голі й босі; ідучи, калічили собі ноги камінням та колючим тернем. Горьке степове сонце палило їм голови, спрага і голод мучили їх. Плач і ридання чути було далеко. Татари вели їх до себе, у Крим, щоб там на ярмарку у неволю їх продати, наче яку скотину.

Аж бачить Бусик якась курява повстала — із переду, і з обох боків того татарського загону. Та курява хутко наближалася. Татари переполошилися, покинули своїх бранців та кинулись утікати хто куди. Бо то козаки — українське військо тодішнє, довідавшись про напад татарський, перейняли Татар по дорозі і несподівано на них напали. Мало хто з Татар не зазнав козацької шаблі або списа. Радість невільників була велика. Вони плакали од щастя, дякуючи своїм спасителям.

Махнув дідусь паличкою, і в Бусика перед очима появилася велика, простора кімната. Посередині стояв оточений козацькою старшиною високий, огрядний чоловік з гарним обличчям, з довгими вусами. На ньому було пи-

шне гетьманське убрання, при боці дорога шабля, а в руках держав він гетьманську булаву, що виблискувала проти сонця дорогоцінним камінням. Бусик зразу пізнав того, що нераз бачив на портреті. А дідусь пояснив йому:

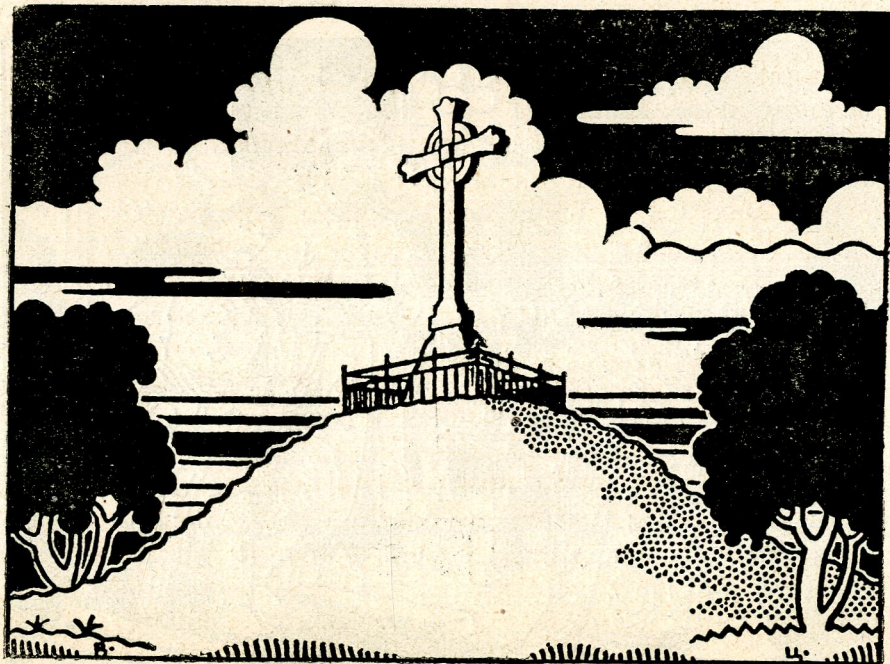
Се гетьман України, Богдан Хмельницький приймає послів із чужоземних держав. Он у довгому кожусі з широким коміром низько схилився перед гетьманом моско-

вський посол. Він держить у руках дарунки від царя московського. За ним стоїть польський посол, держить на великій таці листвід польського короля та дарунки — знаки гетьманської влади: булаву, бунчук, хоругву. А тамдалі стоять послы од Туреччини, від Криму, од Швеції, од Угорщини. Всі вони передають українському гетьманови привіти од своїх володарів, просять його приязні та допомоги

Велично, але ласкаво приймав послів великий Богдан. З великою повагою слухали його чужоземні послы, щоб кожне його слово переказати своїм володарям.

Знов усе змінилося. Пізнав Бусик високу гору над Дніпром, а на горі могилу з високим білим хрестом. Се була могила Тараса Шевченка, мученика за Україну і славного нашого поета, що написав книжку „Кобзар“. Бусик пригадав, як той Тарас зазнав багато лиха — з того часу, коли маленьким хлопцем — кріпаком пас ягнята; але охота до волі та до науки така була у його велика, що

він все переборов і став вільним, та почав пильно учитися. І над усе він любив Україну. і за Україну його заарештували, у тюрмі держали, на все життя в салдати оддали — у чужу далеку сторону, в безлюдну пустиню. Мучеником за свій рідний край був Шевченко і, навіть умираючи, він про Україну тільки й думав тай таки залишив Заповіт своїм землякам:

Як умру, то поховайте мене на могилі,
Серед степу широкого на Вкраїні милій,
Щоб лани широкополі і Дніпро і кручі
Було видно, було чути, як реве ревучий.

І знову перед очима нова картина. — Великий майдан. Бусик пізнав його: се Софійський майдан у Києві. З одного боку майдану — величезна будівля старовинного Софійського собору з високою дзвіницею, з другого, трохи оддалек, Михайлівський монастир з золотими банями, що так сіяли проти сонця. Посеред майдану пам'ятник; батько Богдан на баскому коні, що аж дуба стає од могутньої руки його. Увесь майдан укритий народом. В серединку — українське військо піше та кінне; над ним мають прапори. Ось заграла музика. Військо рушило та загін за загоном, шикуючись, проходять біля найвисшої військової старшини та найвисшого уряду українського. Порівнявшись з ним, військо окликає:

„Слава“. — І йдучи далі, співає:

Вже воскресла Україна, і слава, і воля,

Вже нам, братя — козаки, усміхнулась доля!

Увесь народ, як одив чоловік, вигукують:

— Слава!

Бусик дуже тим всім зворушився, сльози йому на очах стали, — от-от заплаче од щастя, що таке бачить.

І... прокинувся. Був вже ранок. Він лежав на постелі, як ліг з вечора, а над ним стояли мама й тато, здоровили його з іменинами тай подали йому блакитну книжку з золотим написом: „Історія України“.

Венгерець.

(Спогади з давного минулого).

Федоська раптом вбігла з скляної галерійки у коридор і з порога гукнула: „Венгерець“ прийхав!

Нараз знялася весела метушня.

Діти вискочили зі своєї кімнати, штовхаючи одно другого. з дівочої висунулися покоївки з радісними запитаннями: „Правда? де ти бачила?“ А з протилежного кінця коридора з'явилася сама пані тітка. Вона розпитала Федоську, в чім річ. Та переказала, що бачила, як із шляху на чорний двір до стайні віхала фіра з товаром, а на самому її версі сидів Венгерець. Уже там позбиралося багато челяди, а вона побігла до господи спитати, що звелять робити.

Діти у захваті ловили Федосчині слова.

— „Ну, клич його сюди“ — звеліла тітка, — „нехай покаже нам свій крам. Треба купити полотна і ситцю“, — звернулася вона до господині, — „а там побачимо, може ще що знайдеться“.

Наука в диточій кімнаті відсунулася на бік, у дівочій теж спинилася праця; де не взялися хлопчик від кухаря і дівчинка з двора і всі зхвилювано чекали Венгерця.

Ось і він. Тяжкою ногою піднімається по східцях з величезним лубяним коробом на плечах. Хлопчик хутко відчиняє йому двері, тітка відсуває дітей на бік, щоб не дмухнуло на них холодним вітром і велить нести крам у дівочу. Там на радість усім присутнім, тяжкий лубок гучно гупає об діл і зчервонілий від напруження Венгерць віддихується і розминає руки.

Починається саме цікава для дітей процедура.

От Венгерць зручним рухом виправив на вільному місці короб, потяг сюди-туди вірьовки і розпустив вузли, відсунув вірьовки на бік і кришка враз плигнула в гору. Він зкинув її до долу, зняв кілька великих паперів і перед очима дітей з'явилися у всій красі своїй богатства чарівної скрині.

На самому версі лежали малюнки в яскравих фарбах, що аж вилискувалися, наведені лаком і поцяцьковані золотом. На них намальовані царі і цариці в пишних убраннях; Різдво Христове; „Віра, Надія і Любов“, — се-то золотий хрест, срібний якор і червоне серце; ангел заступник коло ліжка дитини і багато іншого. Поза сими великими малюнками на товстому папері, були ще аркуші з дрібнішою намальованими дикими звірями і сільським господарством: коровами, гусьми, собаками і будиночками, цілі аркуші з ляльками і убраннями для них, а потім іще перебивні малюночки, словом на усі смаки.

Тітка сказала дітям вибрати по два малюнки, які їм подобаються.

Левко взяв собі царя у червоній мантиї з золотою короною на голові і диких звірів, Ляля „Віру, Надію, і Любов“ і ляльок, а Волик, уважно роздивившись на усе, вибрав Ангела-Заступника і перебивні малюнки.

Дівчинка Прися їла їх очима і нетерпляче зазірала у скриню, що там є далі.

А далі з'явилися на світ папери для листів у золотих рамцях і різнокольорові, і з визерунками, книжечки для обкурування пахощами у хаті, ножики до кишені. Одного подарували хлопчику з куховарні і він весь зчервонілий від радості любувався ним.

Потім пішли хусточки і платки на голову. Тут уже покоївки підсунулися ближше і господиня стала розглядати крам уважніше.

Тітка купила дівчатам квітчасті платки на голову. Присі вони видалися недосяжно прекрасними. На неї ніхто не звертав уваги.

Венгерць почав розгортати ситці, полотна і інші крами і розказував при тому, що у якому маєтку купили у нього поміщики

і де сталися які пригоди і події. Там мають видавати заміж дочку і закупили у нього стяжки для челяди; а у других тяжко захоріла стара пані і доктори не могли їй допомогти, а він нарадив пити травичку, яку возить з собою і їй стало легше. Тітка і собі купила тієї травички.

Її дуже тішили сі розповідання, та і діти зацікавлено слухали Венгерця, а особливо, коли він почав розказувати, як в одній державі намагалися убити царя, а в другій складається на війну.

Тітка накупила усяких крамів.

Скриня помалу випорожнялася і доходила до кінця.

От промайнули сережки і намиста, між ними були такі гарні по три разки в ряд, зі шкляним дукаченком, що Прися, задивившись на них, непомітно розчинила рот.

Вона зхвильовано стежила за руками Венгерця.

От він нахилився у середину і виняв підставку з мильцями і пахощами.

Невже усе? Вона не могла стриматися, щоб не зазирнути, що там на дні і тут, забувши усе на світі, голосно скрикнула: Ляльки! Побачили тільки, як голова її і плечі перекинулися у низ до скрині і сама вона мало що не упала туди.

Навкруги дружно засміялися і навіть тітка не могла здержати сміху. Дівчинка підвелася червона, засоромлена, не знаючи куди подіти себе.

— „Покажіть нам ті ляльки“ — звернулася тітка до продавця.

Він витяг останній рядок і на очі усіх присутних вийшли чотири маленькі кам'яні панночки в барвистих сукнях із намальованим волосем і черевиками і чотири паничі у гарних оксамітових убраннях, вишитих золотом.

Дійсно було чим захопитися.

Ляля кинулася до тітки, обхопила її за шию руками і зацвірінчала:

— „Тітунечко, купіть Присі ляльку!“

Тітка не відмовилася від того і Прися власноручно взяла собі з чотирох красунь ту, що була у зеленій як рута сукні з буряковою стяжкою кругом стану. Тепер вона була цілком щаслива.

Всі дуже задоволені розійшлися по своїх кімнатах а Венгерць пішов із хлопцем до кухні обідати і дати добрий відпочинок як собі, так і коням.

В. О'Конор-Вілінська.

М. Рубакін.

Як звірята працюють та добувають собі їду.

(Продовження).

12. Пугач і ворони.

Нелегко добувати їжу і птицям. Вони, як і звірі, втрачають на це важне діло чимало праці й сили, хитрощів і розуму. Богато птиць може житися тільки мясом. Є такі птиці, що не бояться нападати на більших звірів. Приміром нічна птиця пугач, хоч і невеликий ростом — якого пів метра довгий — а такий відважний і смілий, що нападає навіть на лиса. Пугач полює тільки ночью, бо в день не бачить нічого. Днем сидить він донебудь у дуплі, а як виженуть його звідти на світло, то приходиться йому дуже гірко. На пугача нападають часто ворони і вбивають його на смерть. Один ловець оповідає, що йому доводилося бачити, як ворони били пугача. Вони налітали на нього цілим стадом. Щоби якось оборонитися від них, пугач аж ляг на хребет і боронився кигтями та клювом. Ловець розігнав ворони і підійшов до пугача. Він був такий змучений, що можна було взяти його руками. Вночі, коли пугач прекрасно бачить, з ним не так легко справитися. Він нападає тоді і на тетерваків і на качок, на заяців та на інші звірята. Їсть він гадюки й жаби. Особливо гірко доводиться терпіти ночами від пугача воронам. Уночі він тягне їх навіть із мійських дахів. Він наперед розбиває клювом добичі голову, а дрібні звірята поликає цілі. В череві одного убитого пугача найшли раз їжа зі шпильками.

Пугач нападає навіть на овець. Оповідать приміром, що близько одного французького села пугач напав на вівцю. Вівця та бігла за стадом по широкій дорозі, тільки сим разом потерпів гірко пугач, а не вівця. Вовна у тої вівці була така довга й густа, що пугач зачупався в ній; до мяса він не дістав, а кигтів своїх назад із вовни не міг витягнути. І підняти вівцю у воздух йому не удалося. Так вівця взяла пугача в полон і принесла його на собі в село.

Але не все так щасливо упорасться вівця із пугачем. Як лучиться, то поїдає він козлят і ягнят.

Ворони уміють полювати спільними силами не тільки на пугача. Вони нападають тим самим способом і на заяців. Ворони добувають собі їжу дуже хитро і штудерно. Приміром оповідають про таку їх хитрість. Пес на припоні глодав на подвір'ю велику кість. Дві ворони завважили се і пустилися відбирати кість у собаки. Одна ворона усіла перед псом і намагалася якнебудь відвернути його увагу від кости. Та пес не піддавався її штукам.

Тоді на поміч першій вороні прийшла друга, яка до сього часу сиділа спокійно на даху. Вона просто налетіла на пса з задку і ударила його клювом у крижі. Пес обернувся бистро, щоби схопити ворону, та по ній і слід застиг. А поки пес обернувся, перша ворона вхопила кість і щезла.

Ворони нападають також на молоді і безпомічні ягнята, молоденькі кури, гуси і качки. Оттим вони і шкодять людям. Та при тім пожирають вони і падлину і слимаків, черваків, жуків і всяких шкідливих комах. Через те приносять людям і не малу користь. Користи від них далеко більше, як шкоди. В старинних книгах записаний такий випадок. Один князь дуже не любив ворон тому, що вони кракали і не давали йому спати і уважав їх за дуже шкідливі птиці. Він думав, що ворони пустошать поля. Тож раз видав приказ, вигубити усі ворони в його посіlostях. Сповнили княжий приказ — убили множество ворон. Тільки із того знищення вийшло ось що: на другий рік розмножилася в тім князівстві велика скількість жуків і черваків. Люди не могли дати собі ради з ними, а черваки й жуки нанесли багато шкоди по полях і садах. Прийшлося видати наказ і приказати жителям не нищити ворон.

13. Як добувають собі їжу орли.

Дуже майстерно добуває собі їжу орел. Птиця та дуже смілива, зручна й сильна. Вона прекрасно видить у далечині. Слух в орла також замітний. Цілими годинами літає він високо-високо над землею і висліджує звідти добичу. Він пливає там широкими кругами, майже не рухаючи крилами. Коли тільки наглядить добичу, спускається поволи в долину і несподівано кидається на неї. Орел любить молоді кози, заяці, дикі гуси, ягнята, козли, лиси й коти, кертці і миши, всяку птицю велику і малу, домашню і дику. Звірів не вратує від нього і найбистрійший біг, а птиць не спасе і найбистрійший лет.

Орел на своїх ловах дуже впертий і хитрий. Нерідко відбиває він добичу від інших хижих птиць — сокола і яструба. Зимою їсть також і падлину. Орел такий сильний і відважний, що може підняти у воздух дитину. Був такий випадок у горах Альпах. В однім гірським селі орел напав на дволітню дитину і уніс її. На її крик прибіг отець, та лиш здалека побачив, як орел ніс його дитину. Тягар той був для орла досить важкий. Він летів поволи. Отець хватив палицю і побіг доганяти орла. Біг він як божевільний, перескакуючи зі скали на скалу. І здалека побачив батько, як орел почав клювати його дитину. Він добіг до скали і кинувся з палицею на орла та став гнати. І тільки з великим трудом удалося йому прогнати страшну птицю. Тоді кинувся до своєї дитини, тай зазмер із жаху: очі у дитини були видовбані.

Померло небавом отсе дитя, а батько довго потім засідав із рушницею на хижака. В кінці вдалося йому зловити орла живцем

у лисячу яму. Орла вбили. Випханий він заховався до сьогодні в швайцарськiм місті Вінтертурі.

14. Як ягнятники полюють на звірів і людей.

В горах Альпах живе також велика і хижа птиця — ягнятник. Довга вона на метр, а сила у неї ще більша, як в орла. Ягнятники виводяться і в інших краях; та нігде не наносять вони людям стільки шкоди, як в Альпах. Ягнятник дуже пажерливий, а його горло таке широке, що він може зовсім поликати великі кости. Приміром у жолудку одного убитого ягнятника найшли п'ять коров'ячих ребер; кожде було грубе на п'ять сантиметрів, а довге на п'ятнацять до двадцять два сантиметри. Був тут іще клубок шерсти і ціла голень молодого козла. В жолудку другого ягнятника найшли цілий лисій хвіст. Ягнятник, як і орел, підіймається зразу високо в гору і звідти виглядає собі добучу. А їдає він і малих і великих звірят. На великих звірят полуює ягнятник особливим способом. Як завважить денебудь на скалі козу або вівцю, починає лякати її. Він літає над нею, бе крилами і помало жене на край скали. Коли тільки коза підійде до берега, ягнятник кидається з шумом на неї і стручує в низ. Коза паде і розбивається о скали; ягнятник спускається на її трупа і пожирає його. Один ягнятник пробував спустити в низ сим способом бика. Він налітав на нього кілька разів; та показалося, що бик не був боязкий, за те впертий. Він опустив голову, уперся міцно ногами і став відмахуватися рогами. Відмахувався так довго, поки ягнятник не відлетів. Хижак зрозумів у кінці, що з биком нічого не вдіє.

Оповідують також про одного ягнятника, як напав на лиса, схопив його і піднявся з ним у воздух. Та лисови якось удалося обернутися. Він витягнув шию і хватив птицю за горло. Ягнятник упав мертвий на землю, а лис криваючи побіг у своєїси.

Ягнятники нападають і на людей. Бували випадки, що ягнятник пробував зіпхнути в пропасть ловців. У горах Альпах бувало багато таких випадків. Малий пастух сидів одного разу на краю скали і глядів, як його кози щипали траву на схлонах гори. В тім появився звідкись величезний ягнятник. Страшна птиця напала на хлопця стала його клювати і бити крилами. Прибігли інші пастухи, що пасли недалеко свої стада. Тільки вони спізнилися. Ягнятник струнув малого в пропасть. Хлопець упав і розбився на смерть. — В однім швайцарськiм селі був такий випадок. Один селянин пішов разом зі своєю жінкою на гору косити сіно. Вони забрали з собою трілітню донечку Анну. Посадили дівчину на траві коло кошари і дитя скоро заснуло. Отець накрив її личко солом'яним капелюхом і пішов до праці. Проїшло небогато часу, батько вернув, дивиться — дівчинка його пропала. Кинувся він сюди й туди — нема дівчинки. Закликав жінку, стали шукати в двійку — і та-

кож нічого не найшли. Сіли тоді бідні родичі на землю і стали гірко плакати. — А в той сам час, яких чотириста метрів від них, ішов по дикій гірській стежці їх робітник Михайло. Він почув звідкись дитячий крик. У сю хвилину вилетів ізза сусіднього горба ягнятник, піднявся у воздух і став кружляти над пропастю. Михайло зібрав усі свої сили і скоро, як лише міг, побіг на горбок. Якжеж він здивувався, коли побачив на горбі дочку своїх господарів! Дівчинка лежала на самім краю пропасти; якби трошки лише шевельнулася, упала би в низ. Михайло вхопив її скоро на руки і поніс до родичів. Дівчина остала жива і здорова. Птиця тільки скалічила її ліву руку, за яку хопила була кигтями.

Сей ягнятник був такий сильний, що перелетів разом із дівчинкою від кошари яких тисячу п'ятьсот кроків.

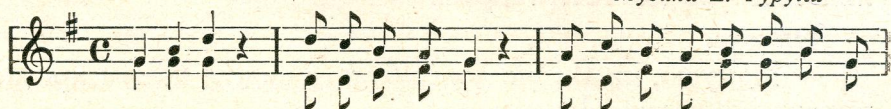
Сей випадок дуже вразив мешканців того села, де жила Анна так, що священник записав його навіть у церковні книги.

Анна дожила глибокої старости.

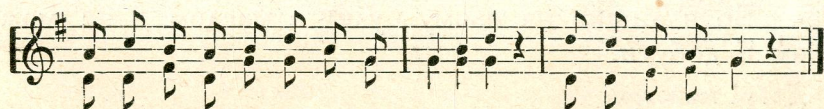
Та ягнятники, як і многі інші хижі птиці, приносять не тільки шкоду, але й деяку користь: Вони пожирають падлину.

Пильний школярик.

Музика Е. Турули

1. І, і, і, спі-ва-ю со-бі, А як вий-ду на до-ро-гу,

Ска-жу лю-дям сла-ва Бо-гу. І, і, і, спі-ва-ю со-бі!

2.

И, и, и, маю книжечки,
З них розуму набираю,
Букви на слова складаю...
И, и, и, маю книжечки!..

4.

О, о, о, кругленьке письмо,
А рядочки як шнурочки,
Букви чорні ластівочки..
О, о, о, кругленьке письмо!

3.

Е, е, е, виспівую все,
Мамі, татови читаю,
Нехай бачуть, що я знаю...
Е, е, е, виспівую все!

5.

У, у, у, до школи іду,
Чобітки все витираю
І підлоги не валью...
У, у, у, до школи іду!

Сміховинки.

Зрозуміло.

Дитина: Вуйку, чи ви вродилися в лісі?

Вуйко: Ха, ха, ха, а чому ж ти про се питаєш?

Дитина: „Бо тато як Вас увиділи, сказали: „Вже знов той старий гриб лізе“.

Мудрий хлопчик.

Мама: Не довбай в носику, Івасю!

Івасьо: А нащо є дірки в носі, прошу мамусі?

Як оно влізло.

— Дивинося Влодзю, як курятко вилазить з яєчка.

Влодзьо приглядаєся тому, а потім задуманий каже:
„Але як воно там влізло?“

Гарний рисівник.

— Тіточко, стань на чотири ноги, бо я хочу нарисувати крокоділя, а не маю модуля звідки взяти, каже малий Петрусь до тети Марусі.

Шкода.

— Мамусю, чи Ви ще довго будете сидіти на тім кріслі? питається малий Данилко.

— А що такого?

— Бо я лишив на ньому булку з маслом і не можу звідтам її добути.

Добрі майстри.

Татко зажурено дивиться на свій годинник і каже:

Не розумію. длячого він стоїть, мабуть треба буде дати відчистити його.

Малий Ромко: Не потрібно татку, я з Лесею ціле рано його мив і чистив щіткою від зубів. Він отже зовсім чистий.

Добре поправив.

Петрусь: А дивино Андрійку, мої тато скочили через рів, як пес.

Андрійко: Фе, Петре, що ти говориш. Як скочили, так скочили, біда їх бери, але не кажи: „як пес“.

Перехрестна загадка ч. 1.

(Уложив Т. Дмитренко)

Ось вам і ломиголовка, діти! Як-же її розв'язати? Тож послухайте: Кожний білий квадратик, се місце на одну букву, а під кожним числом приходить перша буква якогось слова. Те слово може йти „поземо“, себто від лівої сторони до правої, або „прямовисно“, себто з гори до долу, а його остання буква приходить в останньому білому квадратикови, по яким зараз слідує чорний, або стоїть ріг фігури. Які слова під котрими числами починаються, знайдете в ключу до розв'язки перехрестниці. Там також подано, що котре слово означає.

„Май“.

1	2	3			4	5	6	7
8				9		10		
11			12				13	
		14				15		
	16				17			
18				19			20	
21	22		23				24	
25		26				27		
28					29			

А тепер попробуймо почати розв'язку. Як бачите, низше у ключу під числом 1, приходить поземе слово, яке означає домашні звірята, уживані до воза, плуга. борін і має складатися із 4 букв. Правда — дуже легко відгадати, що се: „коні“. Так і напишім те слово в поземому рядку 4-ох квадратиків, які починають квадратиком під числом 1.

А тепер переконаймося, чи ми влучно відгадали. Як же се зробимо? Бачите в ключу, що під числом 1. починається, також прямовісне слово, яке означає сховок на гроші. Воно мусить мати теж 4 букви і починатися буквою „к“, яке вже виписане в квадратик під числом 1.

Чи не буде се „каса“? Правда — що так!

Йдімо далі. Під числом 2. починається знов прямовісне слово, а першою його буквою мусить бути „о“ і воно має мати 3 букви, а означає ім'я дівчинки. Попробуймо „Оля“.

А тепер ще возьмімся вгадати прямовісне слово, що починається під числом 3. Воно мусить мати тільки 2 букви з яких перша вже є, а саме „н“, а має означати перечення. Правда, що се буде „не“! Коли тепер поглянемо на число 8, то побачите, що там уже є готове поземе слово.

Так тепер, діточки, заглядайте до ключа, який маєте ось-тут низше, і подібним способом розв'яжіть цілу ломиголовку.

Ключ до розв'язки.

Поземі слова.

- домашні звірята, уживані до [воза, плуга, борін.
- протилежне до слова: донька.
- наймиліша для дитини особа.
- заіменик, уживаний при діє- [словах як частиця.
- інакше: однак.
- місце для молочення збіжжя.

13. тихо!
 16. витворюється із молока.
 17. гарний весняний місяць.
 21. назва піскової землі.
 23. верства.
 24. приіменик.

25. дерево, з якого бувають мі-
 [цні двері.
 (співається у пісні).
 27. презент.
 28. впертий (домашний) звір.
 29. ручний прилад до стинання
 [трави.

Прямовисні слова.

1. сховок на гроші.	15. там проживали перші
[родичі.
2. імя дівчинки.	18. тепла пора року.
3. перечення.	19. чудо й краса.
5. найстарша карта.	20. двоє.
6. мале звірятко із гри-
[зунів.	22. хитрий звір.
7. не рухай!	24. особовий заіменик.
9. хатне звірятко.	26. вказуючий заіменик.
14. спокій.	27. приіменик.

Географічна загадка.

(Уложив Альбін Хронович).

С	в	т		о	і	о	л	в	К
а	л	с	и	в	о	я	ль	и	а
З	м	а	ч	о	і	о	л	н	С

З порозкиданих букв зложити назви 4 міст у нашому краю.

За добру розв'язку перехрестної загадки „Май“ визначить „Світик“ для всіх читачів 5 різних нагород. Розв'язки надсилати най-далше до 1-го вересня с. р. На розв'язки треба наліпити „Купон“ ч. 1, який подано низше. Виказ розв'язок і вильосованих нагород, буде поданий в 9 числі газетки.

Купон ч. 1.

Перехрестна загадка

„Май“

(Сей купон належить витяти і надіслати разом з розв'язкою).

„СВІТ ДИТИНИ“

ІЛЮСТРОВАННИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ

ВИХОДИТЬ

РАЗ У МІСЯЦЬ КОЖДОГО 15-го

В ОБ'ЄМІ 2-х АРКУШІВ ДРУКУ

ПІД РЕДАКЦІЄЮ

МИХАЙЛА ТАРАНЬКА.

СПІВРОБІТНИЦТВО ДЛЯ „СВІТА ДИТИНИ“ ПРИОБИЦЯЛИ
ОТСІ УКРАЇНСЬКІ ПИСЬМЕННИКИ Й МИСТЦІ:

Бачинський Леонід, Білоусенко Олександр, Блажкевич Іванна, Вовк Юрій, Гнатюк Володимир, Завадович Роман, Заклинський Богдан, Королів-Старий Василь, Кокольський Микола, Ковжун Павло, Котович Анатоль, Куликівна Софія, Кульчицька Олена, Лакуста Святослав, Лотоцький Антін, Лотоцький Михайло, Манастирський Антін, Мандюкова Ярослава, Д-р Маковей Осип, Магир Микита, Олесь Олександр, Підгірянка Марійка, Подушко Зиновій, Радзикович Володимир, Софронів Василь, Цегельська Олена, Хронович Володимир, Черкасенко Спірідіон і Яремова Слава.

Цілорічна передплата „Світа Дитини“ виносить:

для Краю 6 золотих
для Чехословаччини . . . 45 кор. чеських
для Америки й Канади . . 1½ доляра.

Поодинокі числа коштують 50 грошів.

Адреса Редакції й Адміністрації:

Львів, ул. Зіморовича, ч. 3.

НАКОЛАДНЯ

МЕХАНІКА
ТАРАНЬКА

СВЕТ ДЕТЯМ

ПОДРОБНОСТИ ЖУРНАЛА ДЛЯ ДЕТЕЙ

ЛАДА

КОБЯКОВ

„СВІТ ДИТИНИ“

ІЛЮСТРОВАННИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ.

РІЧНИК VI.

СЕРПЕНЬ 1925.

ЧИСЛО 8.

ЗМІСТ:

1. Людмила Волошка: Ранок	225
2. О Білоусенко: Гоп-гоп!	226
3. Соня Веселка: Наука	228
4. О. Білоусенко: Колобок	230
5. Нуся: Кого я люблю	236
6. Яр. Мандюкова: Оповідання сливочки	237
7. П. Люпенко: Котяча наука	239
8. О. Білоусенко: Понад рідним краєм	240
9. Слава Яремова: Казка про пальму і сонце	246
10. Іванна Блажкевич: Відважна Оксанка	249
11. Т. С-люк: Несподіванка	250
12. М. Рубакін: Як звірята працюють та добувають собі їду	251
13. Т. С-люк: Комарове горе	254
14. Павло Богуцький: Моя любов	255
18. Сміховинки	256
19. Загадки	256

Окладинка і графічні прикраси роботи Лавла Ковжуна.

Виготовлена в друкарні ОО. Василіян у Жовкві.

СВІТ ДИТИНИ

Ранок.

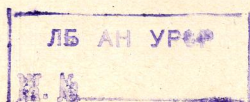
Заясніло вже на сході,
Почина вставати сонце
І промінням злототканим
Зазирає у віконце.

Тихо листечком тріпоче
Ліс, присипаний росю;
Серед лугу запашного
Вже косар стоїть з косою.

Юрба пташок легкокрилих
Повертається із гаю,
І в блакитному просторі
Пісню ранкови співає.

Вітерець пробіг над ставом,
Сколихнув сумну тополю
І, погнавши рясні філі,
Гень повіявся по полю.

Людмила Волошка.

Гоп-гоп!

— Таточку, погопай! — просить Оксанка.

— Погопай! — додає й собі Бусик.

А Оксанка вже й осідлала татову ногу і підстрибує, на ній сидючи. Татко підкидає її на носі і приговорює:

Гоп-гоп-гоп! Гу-ту-ту!
Вари кашку круту,

Підспай молочка,
Погодуй козачка!

— І я хочу гопати! — каже Бусик і аж крекче, лізе на друге татове коліно.

— От тепер вже пару запрягли! — сміється тато. — Куди ж поїдемо, до кого в гості?

— До котика! — просить Оксанка, бо вона над усе любить свого котика.

— То й поїдемо до котика. Тільки ж добре держіться, щоб не попадали, бо коні прудкі.

Сидить Василь на припічку,
Держить kota за ниточку.
Котик ротик розтулив
Та Василька укусив..
А дзусь, а дзусь, котеня,
Не займай ти Василя.

Ой кіт лебедин
Коло річки ходив,

Черевички носив,
Та не наскїї,
А черкаські;
Та не дорогїї —
По два золотїї.
Пішов котик на торжок,
Купив собі козушок;
Треба з kota зняти
Та дитинцї дати.

— А тепер до кого поїдемо? — питає тато.

— До кози! — відказує Бусик і вже наперед зігнувся та, сміючись, притулив ручки до грудий.

Тато наставив поперед себе два пальці, наче козині ріжки, і приказує:

Іде коза рогата,
Веде діток кошлаата;

А хто козю торкне,
Того козя штовхне, —

і штурх! пальцями злегенька дітий — то того, то другого. Діти не даються, закриваються, сміються.

А тато вже знов гопає:

Вискочив вовчок,
За козу чоп, чоп!
А вовченята —
За козенята.
Мудрая козуня
Догадалася,

В густїї лози
Заховалася.
Коц, коза, гоц-гоц!
Гоп-гоп, козуню,
Гоп-гоп, сіренька,
Гоп-гоп, біленька!

— А тепер до кого?

— До зайчика!

Зайчику, зайчику, де ти бував?

— У млині, у млині!

Що ти видав?

Міх муки, міх муки!

Чом ти не взяв?

— Там були кравчики,

Перебили пальчики,

На силу я втік

Через бабин тік,

Ніжки попик, — скаву, скаву!

— Ще до горобчика! — просять дітки.

Летів горобейчик:

Джив, джив, джив!

А деж мені сісти?

— На печі!

Що ж мені їсти?

Колачі!

— Буде? — питає тато.

— Ще!

А в горобейка

Жінка маленька.

Сидить на кілочку,

Пряде на сорочку.

Що виведе нитку —

Горобцю на свитку;

Зостануться кінці —

Горобцю на штанці;

Зостануться торочки —

Горобцю на сорочки.

— Ну, вже всюди побували. Час і до дому!

— А в качечки? — нагадує Оксанка.

— А в жучка? — каже Бусик.

— Ну, поїдем і до них! — одказує тато.

Качка йде,

Каченят веде

На напасочку,

На порясочку,

На холодну водицю,

На зелену травицю.

Ках, - ках, - ках!

Ой летів жук, жук, —

Та у воду пук.

Прибігає жукова мати

Жука рятувати.

— Подай, подай, жучку,

Та правую ручку!

— А до мишки? — не перестає Бусик.

Тато знову гопає та промовляє:

Танцювали миши

По бабиній хижі.

Стало бабі за танець, —

Зісли миші буханець.

Ой ви, миші, мишенята,

Сивенькіі шкурки!

На що бабу зграбували,

Наче тії Турки?

Ви ж буханчика іззіли,

Поточили крупці,

І маківки всі погризли

Бабусі — голубці!

Ой шануйтеся, миші, в хижі

Та сидіте тихо,

Як бабуса kota впустить,

То буде вам лихо!..

— Ой коні пристали! — заойкав тато. — Пора їм спочити. Геть з коний!

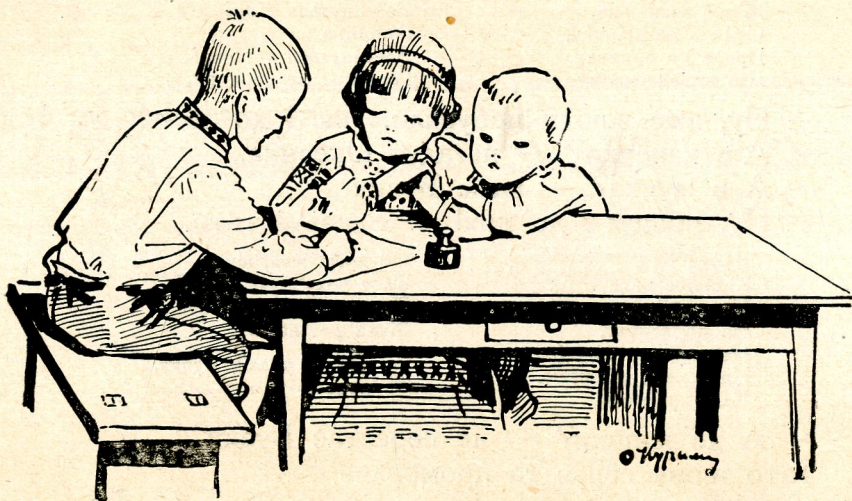
Батько став поволі підводитися і діти зо сміхом зсунулися з колін.

О. Білоусенко.

Наука.

Учися, дитинко, гарненько читати,
З книжечок розумних людей пізнавати,
Бо той Україні добра много вдіє, —
Що з книжечки розум черпати уміє.

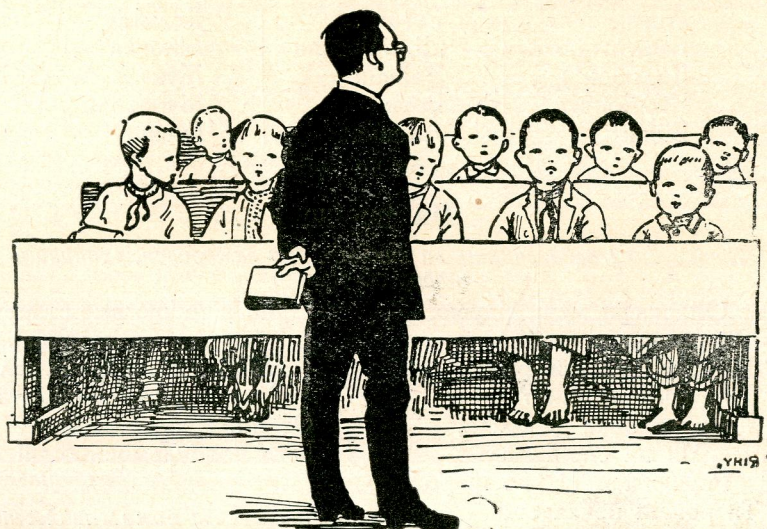
Учися, дитинко, гарненько писати,
З азбуки розумні слова укладати;
Вірно описати, про що душа мріє —
Той може, хто добре письмо розуміє.

Учися, дитинко, історії народа,
Пізнавай, де його гаразд і свобода,
Бо той Українцем себе почуває —
Хто волю народа над життя кохає.

Учися, дитинко, географії краю.
Погані ті діти, що її не знають,
Бо як-жеж той може господарем стати,
Хто добре не знає родинної хати.

Учися, дитинко, добре теж числити,
Як добрії вчинки додавать — множити,
Як з братом недолю уміти ділити,
Як другови горе з серця відіймити.

Учися, дитинко, пісні чудних тонів,
Бо в неї почуєш гаму людських стонів,
А також пізнаєш, що добре співати:
Коли чорні думи схочеш розігнати.

Учися, дитинко, всякої роботи,
Бо праця розвіє журбу і турботи...
Любо тобі буде і інших навчити,
Як треба на світі розумненько жити.

Соня Веселка.

КОЛОБОК.

Усценізована казочка на 3 дії зі співами.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Дід
Баба
Колобок*)
Кіт-Воркіт
Віник

Рогач
Дід-Лісовик
Зайчик
Вовк
Лисичка

Ведмідь
Білочка
Жук
Журавель
Гуси

Гриби та губи

Дія перша.

Хата. Дід і баба сидять за столом. Дід зажурився, схиливши голову на руки.

Баб а. Ой скажи мені, дідусю,
Ой скажи, старий, —
Ти чого так зажурився
Та сидиш сумний?

Чи головка заболіла,
Чи на серці жаль?
Розкажи мені все щиро
Та розвій печаль.

Дід. Як же тут не сумувати, —
Як нам не тужить!
Ми старі та ще й убогі,
Як нам в світі жить?
Ой настало горе-лишко!
Хліба в хаті — хоч би кришка.
Борошенце миші ззіли,
Заробити ж нема сили.
Все поїли сірі мишки,
Не лишили нам і кришки!

Баба. Ой дідусю,
Не журися!
Веселенько
Подивися

Та забудь своє ти горе,
А я піду до комори,
Пошукаю на дні діжки,
Борошна знайду хоч трішки,
По засіку пошукаю,
Може дещо й назбираю.

Ми з тобою вже старенькі
І їмо ми, як маленькі.
Нам з тобою треба мало, —
Закропити б душу стало.
От побачиш, підожди:
Геть позбудемось біди!
(Виходить)

Дід дрімає. За коном тихесенько співає хор.

Танцювали миші
У бабиній хижі.
Стало бабі за танець —
Ззіли миші буханець.
Ой ви, миши-мишенята,
Сіренькіі шкурки!
На що бабу зграбували
Наче тіі Турки?

Ой шануйтеся, миши, в хижі
Та сидіте тихо, —
Як бабуса kota впустить,
То буде вам лихо!

Кіт-Воркіт
(вилазить з під лавки, потягуючись).

Ой я кіт, я Воркіт,
Із-під лавки я скік.
Як ускочу в хижку,
То спіймаю мишку,

*) Коржик.

Мишку сіреньку,
 Мишку маленьку,
 Що ходить до баби,
 Що ходить до діда,
 Що все борошенце
 В засіку поїла.
(Лягає на лаві).

*З за печі вискакують
 Віник і Рогач.*

Віник. Жаль стареньких
 Так, аж плач!
 Ось я — Віник,
 Се — Рогач.
 Бабка нами порядкує:
 Коло печі ним статкує,
 Я ж по хаті мотаюся,
 Під припічком ховаюся.
 Ой я собі підсмиканий,
 Ой я собі підтиканий —
 Та й гайда по хаті,
 Та й гайда по хаті.

Віник і Рогач *(разом)*.
 Було весело в нас, тихо,
 Аж настало тяжке лихо.
 Дідусь зажурився,
 На стіл похилився.
 Ой що діяти, що казати,
 Хоч тікаймо зараз з хати.
 Рогач *(показує на кухлика)*.
 Отсе хатній поцілуйко:

Так наш кухлик зветься,
 Бо усі його цілують,
 Хто води напеться.
(Показує на годинник):
 Он де висить тая штука,
 Що все стука та все стука,
 Що не дума, не гадає,
 Що лиш хвостиком махає,
 Щось собі мугиче
 Та чужий вік ліче.

(Показує на вікно):
 Отсе каже: „свитай, Боже!“
(Показує на двері):
 Отсе каже: „не дай, Боже!“
(Показує на піч):

Отсе матінка-гладуха,
 В неї донечка красуха
 І гарнесенький синок —
 Кучерявенький димок.
(Показує на горщик):
 Отсе годун-годунець,
 Чорнявенький молодець.
 Гей, усі хатні речі,
 Од вікна та аж до печі!
 Гей, вся наша хатна справа,
 Щирим серцем, не лукаво, —
 Нумо весело співати
 Та стареньких розважати!

Віник, Рогач і Кіт *(співають):*

Ой хо-ди-ла ба-бу-сень-ка по ко-мо-рі та річ-ка-ми

сльо-зи ли-ла в тяж-кім го-рі, а ді-до-чок по-хи-лив-ся

над сто-лом, ви-чер-пу-є буй-ні сльо-зи по-сто-лом.

Як просохли слізоньки
У старих, у старих,
Посипались веселощі —
Повен міх, повен міх.
А ми тії веселощі
В руки хоп-хоп-хоп,
Понесемо до стареньких,
А старенькі гоп-гоп-гоп!
Гопа-гопа-гопашечки,
Наймося ми кашечки,
Наймося лободи
Та й позбудемось біди.
(Пританцьовують).

Чути, що хтось йде; вони прислуха-
ються, а потім Віник і Рогач хова-
ються, Кіт лягає на лаві. Входить
з мискою в руках баба, дивиться на
діда, а потім будить його.

Баба. Ой ходила я у хижку,
Вимітала діжку.
Вимітала, вигрібала,
Таки трошки назбирала
Борошенця в миску.
Ой головонько бідненько, —
Борошенця всього жменька!

Дід, Баба, Кіт, Рогач і Віник
(разом).

Ой головонько бідненька,
Борошенця всього жменька!

Баба. А ти, діду, не журись,
Ти послухай, подивись.
Розчинити хліб — то годі;
(показує на миску)

Борошенця тут на споді:
Із рубленої криниці
Наллю в мисчину водиці,
Для смаку ж, — вже добре
знаю, —

Ще й яечко замішаю,
Колобочка іспечу,
Наймося до сходу!

(Баба захожується місити тісто).

Дід. В мене бабка веселенька,
Без печалі, без журби
І тихенько і любенько
Цілий вік прожили ми.
Коли тільки засумуєш,
Вона зараз звеселить.
Як веселе слово чуєш —
Легко стане в світі жить.

(З за печі показуються Рогач і Віник;
промовляють разом з Дідом і Котом)

Наша бабка веселенька,
Без печалі, без журби...
(до кінця).

(Баба місить тісто, робить колобок
і сажє його глибоко в піч).

Дід, Баба, Кіт, Віник і Рогач
(разом).

Коли вже рум'яний стане,
З печі ми його достанем.
Він із печі скок та скок —
Такий-такий колобок!
Кругом стола посідаєм,
На шматочки поламаєм,

(показують на горло):

Наймося так, так,
Ото буде смак, смак!

(Віник, Рогач і Кіт танцюють по хаті,
а після кожен вертається на своє місце).

Колобок (вилазить з печі).

Колобочок я малий,
Маю з печі лізти
І хоч я собі смачний,
Та не дамся ззісти.

Хотять мене живим взяти,
На шматочки поламати, —
Чи то можна так?

Чи то ж можна так!
Не ззісте ви колобочка,
Не ззісте ви ні шматочка,
Не ззісьте ніяк,
Не ззісьте ніяк!

Дід (стрівожено). Що робити,
бабо, будем?
Колобочка як здобудем?

Баба. Я не хочу здобувати,
Мені жаль його ломати:
Такий любий Колобочок,
Наче рідний наш синочок.

Дід і Баба (разом).
Такий милий Колобочок,
Наче рідний наш синочок.
Візьмем сього Колобочка,
Візьмем собі за синочка.

Колобок. Хоч я дуже ще
 маленький, —
Колобочок я мудренський.
Зісти ви мене хотіли.
Коли б я не обізався,
Коли б тільки я вам дався,
То були б напевно зілі.
Я боюсь, — буде се ж саме,
Як остануся я з вами,
Коли їсти в вас не стане,
Жаль мені стареньких стане,
Буду сам просити, щоб зілі,
Хоча б зісти й не схотіли.

Дід. Ой не бійся, Колобочку,
Наш ти прийманий синочку!
Попрошу свою стареньку,
Щоб варила картофельку, —
Буде і смачненьке,
Буде і мнякеньке,
Будемо ми їсти —

Старий і старенька.
Бо всього два зуби маєм, —
В що твердійше поламаєм,
А то цілі будуть зуби.
Не кидай нас, синку любий!

Дід і Баба (разом).
Не кидай нас, синку любий!

Колобок. Молодії мої літа,
Я так мало бачив світа,
Лиш від печі та по хаті, —
Хочу більше повідати.
Ні, я краще примудрю:
Геть у світ я помандрюю,
Помандрюю я на волю,
Там собі знайду я долю.

Дід і Баба (разом).
Чи ти чуєш, бабко,
Що він замишляє?
Повіється у світі
І нас покидає?
Чи ти чуєш, діду,
Що він замишляє?
Повіється у світі
І нас покидає!

Колобок. Не журіться,
 не сумуйте,
Бабко і дідусю!
Хоч у світ я помандрую,
Та до вас вернуся.
То нехай мої старенькі
За мною не плачуть,
Що тепер я помандрую,
Куди очі бачуть. (*Vibigae*).

Баба й Дід (разом).
Утік, утік Колобочок,
Наш малесенький синочок!
Як старим нам в світі жити?
Хто нас буде веселити?

Кіт-Воркіт. Мав-мав-мав,
Колобочок пропав!
Мав-мав-мав!

Рогач і Віник *(разом)*.

Жаль, жаль, жаль,
Жаль усім буде,
Повівся межи люде.
З нами не буде!

Дід, Баба, Кіт, Рогач і Віник.
Нічого не вдієш, утік Колобок.

Покинув стареньких наш
любий синок.

Будем його ждати, будем
виглядати,

Чи вернеться знов?
Він вернеться знов!

Завіса.

Дія друга.

(Ліс. Серед поляни стоїть Колобок).

Колобок. Ой який же світ
широкий,

Ой який він милий,
Аж про все те розказати
Я не маю сили.

Скоро день на білім світі
Вільно я гуляю,
І біди не знаю.

Сонце ясно світить з неба,
Веселить і гріє;
Все співає, все щебече,
Все в гаю радіє.

Ой який же світ широкий,
Ой, який він милий!

Щоб про все те розказати,—
В кого стало б сили?

Зайчик *(вибігає на поляну і, побачивши Колобка, зразу лякається. Лякається так само й Колобок. І уфкають один на одного і одступають)*.

Ой я зайчик,
Я Лапанчик,
Я по лісі скок-скок-скок!
Повернуся,
Подивлюся,
Чи ти справді Колобок?

Колобок. Колобок, Колобок,
Дідів, бабин я синок!

(В бік). Там то уха предовженні,
Є ж такі звірі страшенні!

Зайчик *(в бік)*.

Що тут думати-гадати? —
Доведеться пропадати!
(До Колобка).

Ой який я дуже радий,
Що нема тут діда й баби,
А самий лиш колобок,
Прехороший їх синок.
Прехороший і смачний,
І пухкий, і запашний!
Його ззім, ізгризу,
Ще й зайчаткам однесу.

Колобок. Не їж мене, Зайчику.
Не їж мене, Побігайчику!

Я пісеньку славно знаю:
Коли хочеш, заспіваю, —
Тільки не займай!

Зайчик. Ну, добре. Співай!

Колобок. Я по засіку метений,
Я на яйцях спечений,
Я від діда втік,
Я від баби втік

Та й від тебе втечу! *(Утікає)*.

Зайчик.

Колобочок хоч м'ягкенький

І дуже смачний,
То за те ж який і грізний
І тяжко страшний!

Як від страху не пропав я,
Сам того не знаю.

Та щоб в друге не вклепатись,
Зараз утікаю.

(Крутить головкою, клапає ушками і утікає в ліс).

Колобок. *(Знов показується)*.

Колобочок скік та скік
Та й від зайчика утік.
Там то страх мене напав, —
Мало-мало не пропав!
Бо такий же звір лапатий,

І безхвостий, і ухатий!
Ой, які страшні ті уха, —
Я злякався, я без духа!

Вовк *(виходить на поляну).*

Не один вже день по лісі
Я голодний хожу,
Все поживи я шукаю,
Та ба! — не знахожу.

(Побачив Колобка, той зіжився від страху).

Аж отсе знайшов нарешті
Щось собі кругленьке.
Хоч воно і невеличке,
Та, мабуть, — смачненьке.

Колобок *(до себе).*

О, се звір, так звір, нівроку.

Се ціле страшило.

Ну-м пускатися на штуки,

Бо погане діло. *(До вовка)*

А чи знаєш, пане-Вовче,

Як мене ззісти?

Я без пісеньки у горло

Не можу полізти.

Стань отут серед дороги,

Заплющивши очі,

І розкрий страшного рота,

Настав зуби вовчі.

Я ж пісеньку заспіваю,

Розженуш що сили, —

Поспішайся лиш хapati,

Мій вовчику милий!

Вовк. Всі оті даремні штуки,

Я терплю голодні муки

І пів ліса проковтнув би, — *(Вибігають з ліса Білочка, Жук, Гуси,*

Навіть оком не зморгнув би. *Гриби і Губи та інші лісові створіння і ростини).*

Та нехай вже так і буде,

Може так смачнійше.

Вже нехай я тут постою, —

Лиш скачи скорійше!

(Стає на всі чотири лапи, заплющує очі, розкриває рота).

Колобок *(одійшов од Вовка, став проти нього, співає)..*

Я по засіку метений,

Я на яйцях печений,

Я від діда втік,

Я від баби втік
Тай від тебе втечу!

(Розбігається, перескакує через Вовка і втікає).

Вовк. Хоч маленьке, та хитреньке

Оте бісове кругленьке.

А я собі, сірий, думав,

А я так гадав,

Що й пісеньки послухаю,

І коржика ісхрупаю, —

Всеї штуки не розчумав, —

А коржик пропав,

А коржик пропав!

Аву, аву! — таке горе:

Підуть в лісі поговори,

І на віки вже пропала

Моя злая вовча слава!

Засміє мене Лисичка,

Моя кумця невеличка,

Засміють мене зайчиська,

Ті веселії хлопчиська, —

Як я вік свій доживу?!

Аву, аву! Аву, аву!

(Біжить у ліс).

Дід-лісовик. *(Виходить з ліса)*

Що за крик у моім царстві,

В моім царстві лісовім?

Коли хижий Вовк заплакав,

То нечуване щось з ним!

Гей усі мої піддані,

Все створіння лісове!

Розкажіть, яке то диво

В лісі сталося нове?

(Вибігають з ліса Білочка, Жук, Гуси, Гриби і Губи та інші лісові створіння і ростини).

Дід-Лісовик *(до Білочки).*

Ну, кажи хоч ти, Білява,

Що там за така проява

В наш зявилася куток?

Що за штука — Колобок?

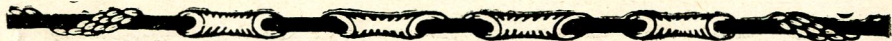
Білочка. Ой я Білочка

Та малесенька.

Я бігала по деревах

Та хутесенько.

Я побачила

Колобочечка,
Він товстенький та кругленький
Як та бочечка.

Він і красний, він і ясний,
Як та зірочка.
Він і бігає і скаче,
Як та білочка.

Жук. Ой я собі Жук, Жук,
Ой я собі чорний,
Подивіться, панове,
Який я моторний!
Ой я собі лазив,
Лазив по дорозі
Тай побачив Колобочка, —
Він на мене схожий.

Журавель. А я собі Журавель,
Журавель,

Таки просто з конопель, з конопель.

Колобочка бачив я, бачив я,
Він із себе так як я, так як я.

Такий, такий носатий,
Такий, такий зубатий, —
От-такий, як Журавель
Із бабиних конопель.

Гуси. Ой ми сірі гуси

З далекого краю
Сіли одпочити
В зеленому гаю.
Сіли, одпочили, —
Аж тут Колобочок, —
Сіре гусенятко,
Червоний носочок.

Гриби і Губи.
Лісовії ми Грибочки,
Лісовії Губи,
Разом з нами виріс в лісі
Колобочок любий.
Коли хочете ви знати,
Який Колобочок,
Ну то знайте, точнісінько
Як малий грибочок.

Дід-Лісовик.

Та й чудні ж речі чую,
Чисте диво, просто сміх!

Кожий з вас своє говорить, —
Чую ріжне од усіх.
Колобочок, бачу, — штука.
Все готовий я оддати,
Щоб лиш того колобочка
На хвилиночку спіткати.

Усі (співають):

Ко-ло-бо - - чок слав-на шу-ка, все го то-ві ми од-дать,
Щоб лиш то - го Ко-ло-боч-ка на хви-ли-ноч-ку спіт-кати.

(Далі буде).

Кого я люблю.

Люблю я Бога,
Люблю і тата,
Мамусю люблю,
Сестру і брата.

Люблю я гори,
Ліси й могили,
У котрих наші
Борці спочили.
Тому могили
Ті я кохаю,
Борцям низенький
Поклін складаю.

Вони Україну
Над все кохали,
За її долю
Життє віддали.

Нуся.

Оповідання сливочки.

Ви не знаєте, мої любі діточки, як гарно жилося мені у рідній землі.

Весело колихаючись у віттях дерева, під такт лагідного вітру, прислухувалася я цвіріньканню пташок та розглядалася довкруги.

Ніщо не перебивало мені спокійного, щасливого життя.

Аж одного разу прибігло двоє діточок та почали гратися мячиком недалеко мене. З цікавості виставила я носик з помежи листочків і зачула цікаву річ.

— Знаєш що, Дарусю, тепер пошукують за нечемними дітьми, — сказав хлопчик.

— Не знати на віщо кому таких непотрібів, — сказала Даруся і здвинула раменами.

— Оповідала мені наша Кася, що якийсь великий і знатний пан важко захорів. Всі лікарі не могли вилічити його, аж прийшов один старезний дідуган й порадив панови, щоб він носив рукавички зі шкіри нечемних дітей, а певно буде здоровий. Шкіра ся має мати велику цілющу силу. Але що сей пан має вбирати що днини інші рукавички, тому розіслав усюди послів, які ловлять такі нечемні діти панови на рукавички.

— Ай, ай! — крикнула Даруся, — бідні діти, тож то вони десь кричать, як з них шкіру днуть.

— О певно, я думаю що навіть дуже, але Кася мабуть неправду казала, а в тім ми і так чемні, правда, Дарусю?

— Авжеж, от ходім краще сливочок стрясти собі трохи, — сказала Даруся. І двоє малих людей почало трясти моїм матерним пнем зі всеї сили. Зі страху сховалася я в куточок та прикрилася листочками. Настала для мене страшна хвиля. Зателіпалась мені головка, в очах потемніло, з розпуки закричала я, та сильно придулилася до галузки. Незносні діти не переставали трясти дерева, мене аж животик розболів, але їм байдуже, дуже радо булаб я віддала їх на рукавички.

Не знаю, доки тривалаб ся буря, але хтось закликав: „Дарусю, Петрусю, а ходіть но сюда! — й діти перестали трясти та побігли далше. Коли минула небезпека, виглянула я зі свого сховку і побачила страшне знищення. На землі лежало багато моїх товаришок, розбитих і покалічених. Одні важко постогнували, а другі вже й не дихали. Погані дітиска, подумала я, — що вони наробили? Але добре, що хоч я ціла. Та недовго втішалась я свободою. Одного разу прийшли якісь люди з драбинами і кошиками та почали зривати нас із дерева. З кошів попересипали нас до бочілок та сильно придушували, опісля забили дощинками та положили на віз.

З великого перемучення я заснула. Пробудилася я досить пізно та побачила довкруги себе товаришок, які пригнітали мене зі всіх сторін. В однім боці побачила я крихітку світла. Зацікавлена тим, на силу промостила собі кулаками дорогу та засіла коло ма-лої щілини.

Радісно відітхнула та почала приглядатися своєму оточенню. Яке було моє здивованне, як не далеко себе почула тоненький голосочок: „Добрий день, товаришко!“ Цікаво глянула я крізь щілину, й побачила, що з віконця в кошичку виглянула чепурненька головка жовтавого виноградчика і весело кланялася мені.

— Ах, вибач, мій любий виноградчику, я й не зауважила тебе, бо зовсім не сподівалася найти тут такого милого тавариша.

Не шкодить, сливочко, а я бачиш зараз запримітив скрайчик твоєї оксамитної сукні, та догадався, що се мусить бути якась знатна пані. Ага, а звідкіля їдеш, любя товаришко?—запитав виноград.— Їду з прикарпатської України, а ти звідки?

— Огого, я здалека, дуже здалека, аж з Італії. Там жив я у виноградику одного багатого господаря, та одного разу я мало що не вмер.

— Ти вже вмирав? — Розкажи, виноградику, як се було?

— Як я казав уже, добре було мені жити, але одного дня прийшов господар та почав стинати нас до коша. Я вирвався йому з руки та почав утікати, він за мною, аж я піткнувся та коміть головою впав у вино. Вже зовсім я захлиснувся, та тут надбіг господар і витягнув мене за ухо. Добре він перетріпав мене і кинув до коша, та ще й вершечком прикрив та зашив, щоби я знов де не чмихнув. Потім запакували мене до вагона тай вислали у світ. Не добре мені тут сидіти, але що робити, така вже наша доля.

— Дійсно, — сказала сливочка, аж страшно подумати, як мало дбають люди про нашу вигоду. Ще хотіла я дещо сказати, та тут щось заскрипіло, потяг став, а до нашого вагона хтось отворив двері і почав викидати кошички з виноградом.

— Прощай! — в останнє крикнув мій любий товариш, а інші його слова завмерли в повітрі, бо якась рука зловила його кошик і викинула з вагона.

Вкоротці почали добувати й бочки зі сливками на стацію, між якими і я опинилася. Сидючи завжди при щілині, могла я безнастанно приглядатися всьому, що діється довкруги. До моєї бочки прибіг малий біленький песик та почав випитуватися, звідкіля ми приїхали. Вправді питався він по англійськи, але що я на-училася сеї мови від нашого „Бриська“, зараз зрозуміла все і розказала про свою подорож.

Песик дуже втішився та зрозумів, що має діло з ученою особою, покругив хвостиком, сказав ще гав! гав! (то значить, як ся маєш) і побіг даліше, мабуть повідомити всіх про мій пирізд.

І дійсно незадовго приїхав віз та забрав нас до міста. Тут якийсь чоловік відбив денце і почав викрикувати: „Свіжі сливочки, прошу купувати, просто з Угорщини“.

Зараз поприходило повно людей, почали купувати сливочки. Купець що раз загортав руками моїх товаришок і клав їх на вагу. Я дісталася до торби якоїсь пані, яка занесла мене до хати.

Тут вложила мене до ринки, на цукор, та почало мене щось страшно припікати. З розпукою завважила я, що мене смажать живцем. Ого, вже мені тепер кінець Ой, ой, ой! — закричала сливочка, та всмажилася на конфітуру.

А діти раді з сього, облизують уже тепер письо на згадку про солодку сливочку.

П. Люпенко.

Котяча наука.

Кітка раз навчати стала
Котики свої малі,
Щоб ні тронулись до сала,
Як повернуться з ловлі:

„Булаб кривда для людини
І сміху на цілий світ,
Щоб на ситий ви живіт
Доїдали солонини.

„Та не дай лиха вам доля,
Котики, вважайте лиш:
Щоб зібрала вас сваволя,
Наситившись — їсти миш.

„Миші — щоб ви все щадили,
Коли ситі, як тепер!
Так як ти не радо б вмер —
Радо й миші би пожили...

„Мож побавитися в згоді,
Заграють в жмурки — погулять,
Бо і в мисячому роді
За дітьми заплаче — мати...”

Аж тут гульк — а миші з ями:

„Тітко! Кицю! Чи се ж ви?

Мурку! Жмурку! Гей — лови!

Ситі ж ви — так бавтесь з нами!”

Схопились котята жваво
Та й стара — на миші: скік!

„Гей, стрівайтеж, деж се право?”
Кричать миші вже: пік! пік!

„Таж казала тітка киця
Котикам ось до очий,
Що ніколи їм миший
Ситим їсти не годиться...”

Дала кітка знак очима,
Взяли миші всі в лапки,
Мама стала над мишима
І зачала: „Дураки!

„Слово своє я тримаю,
Ви підслухували нас...
Лиш за се поїм всіх вас,
Хоч і голоду не маю...”

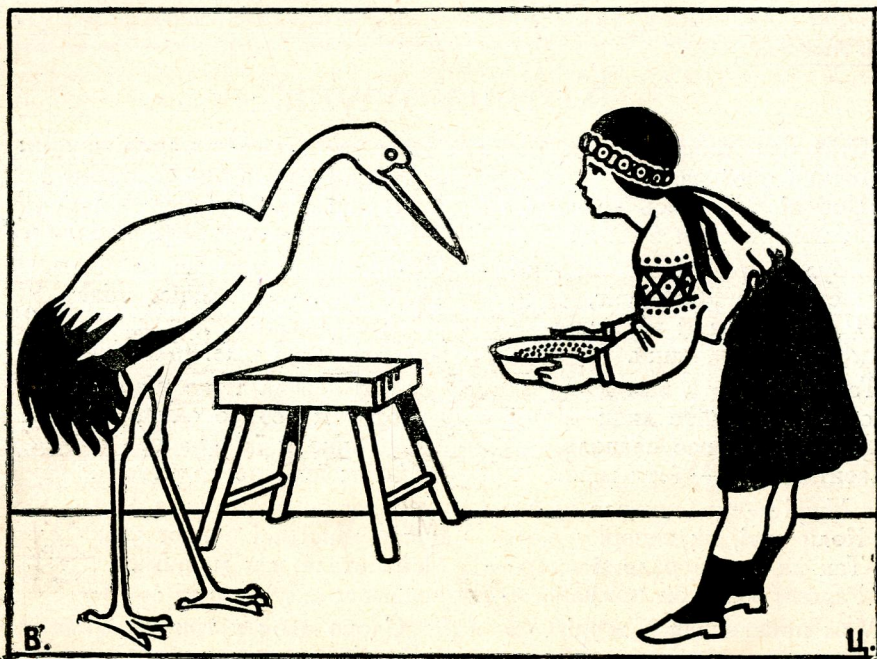

Понад рідним краєм.

Дивний сон приснився Оксанці.

Але треба розповісти про все з початку, з чого все вийшло.

Раз в осени Оксанка з татом та з мамою стояли на городі та дивились, як пролітав над ними ключ журавлів. Летять журавлі двома шнурочками та якимось чудно і сумно

курлюкають. Аж ось один журавель одділився од ключа та, махаючи одним крилом, почав спускатися все низше й низше, аж нарешті упав до них на город. Підняли його, роздивились, — а в нього надломане крило. Видно, силкувався летіти з іншими журавлями у вирій та не стало сили. Взяли його до хати, перезимували. Крило зажило, але журавлик так звик до людей, що вже й летіти не хотів од

хати. Найбільше полюбив вів Оксанку. Куди було не йде вона, то він усе слідом за нею. Оксанка теж полюбила журавлика і щиро за ним доглядала. За те їх приятелювання прозвали Оксанку журавлинною дочкою.

Настала знов осінь. Оксана дуже сумувала, коли їй говорили, що в осени її журавлик таки полетить у теплу сторону разом з усіма журавлями. І справді, журавлик почав

все більше непокоїтися та літати на пораду до своїх родичів. Видно було, що таки летітиме.

Одного вечора, лягаючи спати, Оксанка все думала про свого журавлика. Думала-думала і приснився їй дивний сон. Снилось їй, наче вона не Оксанка, мамина доня. — а справді доня сірого журавлика, того самого, що упав у них на городі. І як він збирався летіти у вирій, так з ним мала летіти і його доня — Оксанка. Він її й літати навчив і з іншими журавлями познайомив, що теж мали летіти.

Чудно було Оксанці. Як же вона тата й маму покине? Та журавлик каже, що ранньою весною вони знов таки сюди повернуться, до тата й мами. А так хочеться ті теплі краї побачити, — стільки про них дивного вона чула й читала! Отже треба летіти.

Вже й день призначено, коли одлітати. Поставали в два шнурочки всі журавлі, а попереду старий журавель, досвідчений поводитатор. Оксанчин журавлик поруч неї був. Знялися й полетіли цілим ключем.

Спершу аж голова закрутилася в Оксанки від тої високости, але скоро вона звикла та почала свого сусіда розпитувати про все, що бачила. Бо він вже не раз літав, то все знав.

— Отже, — каже журавлик, — летимо ми понад нашою рідною Україною — од самого північного її краю та до самого півдня — по шляху до теплої сторони.

— І се все, куди глянути, то все наша Україна? — питає Оксанка.

— О, земля наша велика й простора! — каже журавлик, — не можна її усю оком осягнути хоч би з якої високости. Вздож вона має трохи не дві тисячі верстов та і вширш мало не цілу тисячу. Отсе летимо ми над лісовою стороною. Бач, які ліси під нами. Тепер вони, хоч і як великі, та всеж зменшилися. А ранійше то й кінця-краю не було їм. Ніхто не рубав величезних дерев, росли вони сотні літ і валилися вже тоді, як котре спорохнявіє або буря його зломить. Тут і тепер єсть багато усякого звіря — не тільки зайців, лисів, але й диких кабанів, вовків, навіть ведмедів.

Так розповідає журавлик та вже й понад лісами пролетіли. Вже невеликі лісочки видно, а більше — лани, що красувалися зеленим кольором озимини, або чорним кольором поораного поля.

Потомившись, спускалися на землю, щоб спочити та пошукати поживи. Тоді ставили вартового, щоб пильно сторожив від усякої небезпеки.

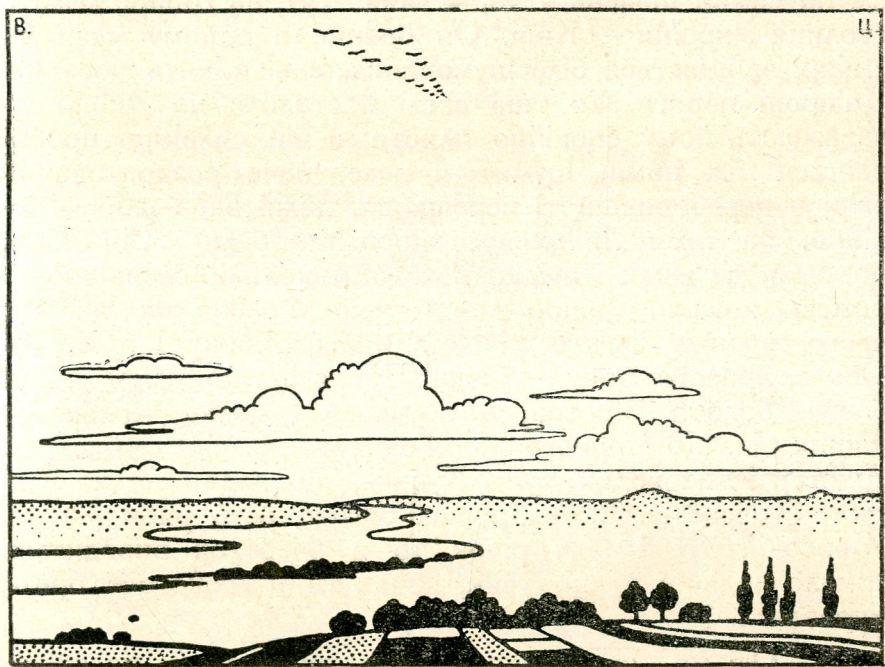
— А он далі, — каже журавлик, простяглися степи широкі, безмежні поля, укриті травою. Тепер вже вони

пожовкли, а от весною — се наче один килим зелений, квітками помережаний.

— А що те за горбочки на степу? — питає Оксанка.

— То могили, там полягли ті хоробрі лицарі, що рідний край од ворогів обороняли. То на славу їм такі високі могили над ними висипано.

— А он далеко ліворуч, — каже журавлик, — великі чорні купи стоять та якісь широкі ями видно. То із землі

вугіль добувають, а трохи далі так само добувають залізо. Багато того добра єсть на українській землі.

— Як рівно отут на степу, — каже Оксанка. — Та й там, де ми пролітали, лиш невеликі горби виднілися, а то всюди так само рівно.

— Єсть у нашому краю і дуже великі та високі гори. От глянь праворуч, — бач далеко синіє щось наче в тумані, се гори Карпати. Єсть між ними шпилі і на чотири вер-

стви заввишки. — Карпати — то дуже гарні гори, вкриті дрімучими чатинними лісами, зеленими луками, де усякі квітки процвітають та дзюрчать прозорі гірські річки. Та от ще по дорозі доведеться нам перелітати Кримські гори.

— А що то за стрічка срібна велика на сонці вилискує? — питає Оксанка.

— То найбільша й найславніша річка наша — Дніпро-Славути. Через усю Україну пропливає Дніпро із півночі аж на самий південь у Чорне море. Тут, на Дніпрі, лежить столиця України — Київ. Он бачиш, в одному місці на Дніпрі здіймається біле шумовинне, наче кипить щось. Се Дніпрові пороги. То такі скелі поставали на Дніпрі та заважають йому спокійно плисти; а він силоміць пробивається між ними, шумить і реве, наче роздратований звір; а переборовши ті перешкоди, далі знов пливе спокійно. За тими Дніпровими порогами була і Січ Запорозька, де жили і звідки походами ходили славні запорозьські козаки. Дніпро — се батько українських рік. До нього впливає багато річок з правого боку і з лівого. Ось з правого боку — річка Припять, що пливе через багна, болота і озера, а з лівого — Десна та багато інших рік. До Чорного Моря плывуть ще ріки — бистрий Дністер і тиховодий Буг і Кубань, що ледви видно її із густих очеретів. В сих річках багато єсть риби усякої. У високій траві біля річок та в очеретах виводиться чимало водяної птиці, гусий, качок та й нашого-ж брата журавля.

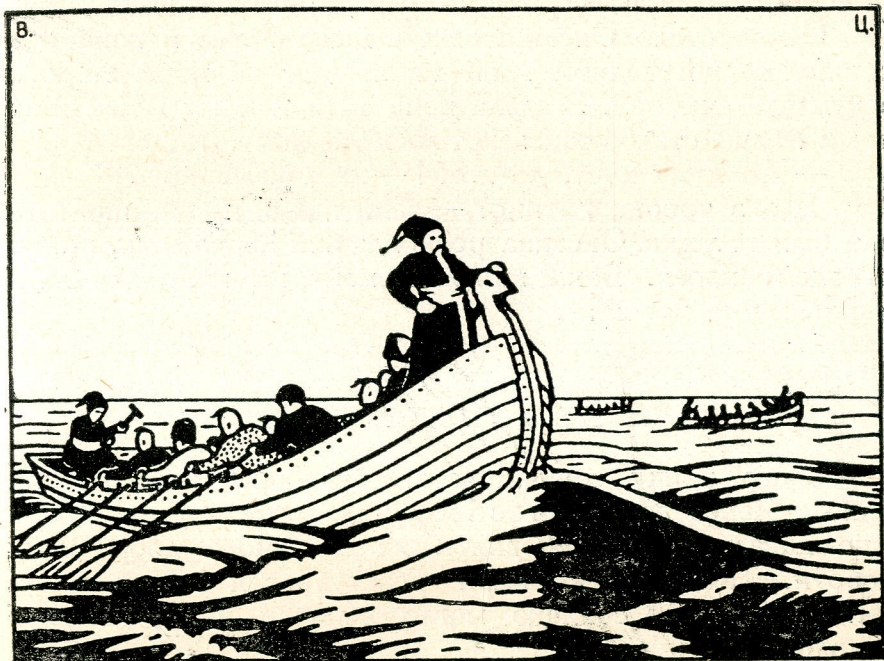
— От же, як бачиш, — каже журавлик, — не скрізь однакова земля, що на ній живе народ український. Не однакове і людське життя тут. Инакше живуть, вбираються і навіть говорять у горах, инакше над морем, инакше серед лісів і болота, инакше в степах. Та не зважаючи на ті ріжниці, то все наші люде, один народ і один край.

Вже й Кримські гори здалеку засіріли в тумані. Аж ось блиснула синя смужка, що все більше росла, як до неї наближались.

— Що се таке? — спитала Оксанка.

— Се наше українське Чорне Море.

Все ближше підлітали до нього. Широкому просторови його й кінця не було видно, — сама вода і небо. Тихо було, без вітру, і море було чисте, як дзеркало. Од блакитного неба одливало воно чудовим блакитним кольором. Де-не-де видно було на ньому або човен з вітрилом, або пароплав із смужкою диму над ним.

— Чого се море називають Чорним, коли воно таке блакитне? — питає Оксанка.

— То воно таке блакитне в ясний, погожий день, — каже журавлик, — а в непогоду та бурю воно дуже неспокійне, горами філі здіймає, кидає кораблями наче трісками по своїх бурхливих філях і тоді воно справді чорне, непривітне. Не мало воно й нашого народу поглинуло. Бо по нім здавна пливали і купці наші, щоб торгувати на чужині, і наші славні козаки-запорожці на своїх човнах.

— Отже ми вже на границі нашого краю, — каже журавлик. — Далій за тим морським простором — вже чужая чужина. Тут наші журавлики прощаються з рідним краєм.

І чує Оксанка, як закурлювали журавлики сумну-сумну пісню:

Прощай, краю мій,
Прощай, рідний мій!
Відлітаєм сірим шнуром
В далекий вирій.

Кру-кру, кру-кру-кру,
В чужині умру,
Поки море перелечу,
Крилонька зітру.

Сумно стало Оксанці од тої пісні. Адже й вона має покинути свій рідний край та линути за море широке в чужую — чужину. Згадала вона тата й маму і так їй за ними жалко стало, так захотілося до дому.

— До дому хочу, до дому! — заплакала вона.

Що з тобою, дитино? — запитала її мама, що стояла біля її ліжка. Оксанка розкрила очі і зрозуміла, що то їй все снилося. Вона кинулась мамі на шию і стала її міцно, міцно цілувати.

Казка про пальму і сонце.

Сього ранку сонячко стало бадьоре й веселе, як ніколи. Через довгі дні стояли над землею густі хмари і не давали сонцю сповняти як слід його добродійної роботи. Та нарешті хмари розступилися і пішли собі світами, а добре сонячко могло вернути назад до своєї чудодійної праці.

Воно збудило на перед сонні пташки, які почали в ту мить свій ранішній щебет — молитву. Потім приголубило пільні квіточки, а вони радісно відчиняли свої ніжні пелюстки та струшували перлини-сльози, що змивали цілу ніч їх стужені за сонцем личка. Опісля обійшло широкі сіножати і темний ліс, скупалося в річці, зачесалося в зеркалі-ставі та радісне, самовпевнене підкотилося до села.

Наперед зігнулося і поцілувало золочений хрест на сільській церкві. Опісля погладило верхи дерев, зіснулося на землю, побудило корчі винничок та веприн і заско-

ботало квітки по огородах. Тоді нишком присіло на високих мальвах та сонячниках і стало заглядати до сільських хат.

Тут поздоровило кохану мамуню, яка встала досвіта, щоби замісити діжку тіста — там показало молодій дівчині на незаметену хату; в іншому віконці нагадало дитині на невивчену лекцію. Бувало таке, що сонячко затримувалося довше біля постелі недужої людини і мовчки гладило її лице своїми горячими проміннями, неначе хотіло скріпити і розрадити недужого. Бувало й так, що довго і кріпко припікало лінивого, поки той не пірвався поспішно до своєї щоденної роботи. І де лиш заглянуло добре сонце, всюди простувалися спини, розяснювалися облича і гомонів веселий спів. Сміялися очі малих і великих, гомоніли звірята, радісно тріпалися пташки і найменша травинка рвалася до сонця, до життя, до щастя.

В кінці дібралося сонячко до високого, мурованого будинку.

Воно заглянуло до так добре відомих собі кімнат, попестило квітки у вікнах, заграло дугою на завішених зеркалах та переховзнулося через вікна темної витальні. Та ба! В ту мить сонячко завернуло і цікаве промінне післало у саму глибину затишної кімнати.

За плюшевою канапкою, у самому кутку просторої кімнати стояла якась невідома ростина. Її темнозелене листе вказувало на достаток і задоволення, однаке дивний холод і рівнодушність вразили добре сонячко. Воно напружило всі свої сили та цілий сніп горячого, золотого проміння обняв нараз бідну рослину.

Та вона стояла сумна, німа, пригноблена! Сонячкови стало жаль і досадно.

„Ні, я не залишу тебе, дивна рослино! Тебе поставили в темний куток і ти загинулаб скорше, чи пізніше, колиб я не доглянуло тебе! Та я не забуду про тебе! Сьогодні мушу вже йти далше та завтра і позавтра; кожної днини злечу до тебе і буду розгрівати твої задубілі віти. І ти очунаєш, проснешся до нового, буйного життя, розівеш молоді листки, а там видаш красу і велич

усього ростинного світа: цвіти й овочі свого химерного роду!

І від сеї днини сонячко що ранку довго з любовю огрівало чудну рослину. Воно пестило гостре пірнате листе, обвивалося круг мертвих, дивно твердих корінців та старалося дістатися крізь зелену бібулку до вазона з землею.

Та пальма стояла рівнодушна, мовчазна, незбагнута!

Любе, добре сонячко! Воно занедбувало свої давні обов'язки! Воно перестало гратися з цвітами та колісатися на верхівках дерев! Вони — ті рідні дерева, корчі та цвіти дадуть собі раду й без нього, а ся химерна, чужостороння рослина пропаде марно через свою горду упертість.

І сонце виснажувало усі свої сили, видавало зі свого серця увесь жар та ніжність, щоби лише збудити й оживити те сонне, закам'яніле сотворіння!

Та пальма стояла бездушна, сувора, недоступна!

Одного разу слуги робили порядки у затишній, напівтемній кімнаті. Зняли занавіси, винесли тяжкі дивани та відсунули плюшеві меблі. Потім піднесли кошик із таємною рослиною і поставили біля вікна.

Сонце прожогом кинулося до пальми. Воно шептало їй пристрасно слова палкої надії, нагадувало горячий подих її рідного краю та заклинали, щоби не піддавалася розпуці. Сеж безсмертний закон усього, що живе. І в неволі не піддаватися насильству! Викресати з себе стільки сили, стільки завзяття, щоби жити і розвиватися!

Та пальма стояла холодна, мертва, понура!

Сонячко заломило руки. Воно ще раз із напругою усіх сил кинулося до зловіщої рослини.

Воно палило її листе, вялило корінці, втискалося у кожду клітину, торгало кождим нервом.

Нагло задрожало. Хвилину стояло неначе заворожене. Потім висунулося з кімнати, зашилося між верхів'я дерев та гірко заридало.

Воно нарешті зрозуміло! Пальма не оживе ніколи!

Вона була з паперу.

Слава Яремова.

Відважна Оксанка.

Жнива. В селі тиша. Всі, в кого здорові руки, вирушили в поле хліб збирати. Жито вже похилилося спілим колосом, а там і пшеничка стане проситися під серп. Горячий час. Дома осталися лише немічні старі і дівчата недолітки, з малими дітьми.

Затихло і господарство Онофрія Возного. Крім малого Остапка і старшенької Оксанки нема нікого. Все на Оксанку лишили. І квочку з курчатами й качат громадку і гусий стадо.

З окрема наказала матуся доглядати Остапка, пестія і розраду цілої родини. Ні хвильки спокою Оксанці, то квочки в город повелися, то качата їсти допоминаються. А вже з гусями то найбільша морока. Лиш на хвилину з ока їх опустити, а вже щось придумають. І то все на шкоду. Колиб лише Остапка приспати, вижене Оксанка крилате стадо на пасовиско коло ріки і спічне трошки. Так не до снання малому пустієви. Розбутів він сьогодні як ніколи. Що раз щось нове вигадує. Оксанка дуже любить бавитися з братчиком, коли є всі дома. Тоді в неї свобідна голова. Але нині вона свідомо своєї відповідальности за все. Не може отже цілою душею віддатися маленькій дитині. Змучився врешті пустунчик і трохи затих. Сів в Оксанки на руках і з довірем схиливголовку на її груди. По хвилині смачно заснув. Сестричка з материнською ніжністю поклала його в колиску, понакривала перед мухами і замкнула хату. Гуси використали хвилевий недогляд і вже в сусідськім городі мак скубуть. Займила Оксанка їх на пасовиско. Змішалася гусяча громадка з численними посестрами і шубовстнула на воду. Свіжий клопіт Оксанці: гуси переплили на другий бік. Там двірське пасовиско. Польовий готов займити ціле стадо.

Сідає дівча в човен, плине за ними. Завернула. Попасла ще трохи і жене до дому, бо думка про Остапа спокою їй не дає.

Аж тут загув церковний дзвін. Страшно якось, в одно лиш крисо бє. Глянуло дівча в сторону своєї хати, а там

хмара диму небо вкриває. В Оксанки затряслися ноги. Інстинктом зрозуміла небезпеку і що сил стало, біжить до дому. До Остапа... Горить!.,

Попри обійсте сусіда йшов залізничий шлях. В часі, як Оксанка виганяла гуси на пасовиско, якраз переїздив туди тягаровий потяг. Іскри з паровоза спричинили пожежу.

Заки Оксанка вернула з гусьми, огонь обняв уже їх хату.

А в хаті Остапко спить. Спить несвідомий небезпеки. Вбігла дівчина на подвір'є.

Огняні язики спокійно обіймали стріху. Пановання огня поширилося. Крокви тріщать, а хвилями чути зловіще сичіннє. Хвильку пристанула Оксанка перестрашена, але лиш хвильку. Ратувати Остапка треба!... До дверей не було вже приступу. Оксанка подалася до отвореного вікна і скочила в хату.

Дим гриз в очі. Замирав віддих. На омацки допала до колиски. Хопила Остапка на руки і вже без тямки вискочила вікном на двір.

Чиїсь руки обняли обоїх діточок. Се була мати, яка побачивши огонь, вернула з поля. Неспокій о діти пригнав її домів. Про ратунок будинків не було вже бесіди. Згоріло все до тла. Але діти уратовані і мати дякує Богови, що від гіршого нещастя її встеріг.

Іванна Блажкевич.

Несподіванка.

— Мурцю, — говорить котик Пуф братови — в кошику є щось цікаве... Щось ворухиться... Давай, піднімемо покришку!..

— А не страшно?.. — з обавою питає Мурцю.

— Ну, також!.. Ти піднімай покришку, а я запусу в середину лапку!.. І Пуф відважно запускає лапку в кошик усе глибше, глибше.. І нараз...

— Ах!.. Ой-ой-ой!.. — голосить бідний Пуф. Тут якісь злодії!..

— О-то-то, — не знаючи броду, не лізь у воду!

З російської мови переклав Т. С-люк.

М. Рубакін.

Як звірята працюють та добувають собі їду.

(Продовження).

15. Як птиці поїдають мух і хрущів.

На землі живе багато таких птиць, що поїдають хрущів, мотилів, мух та інших комах. Найбільше нищать комах гайворони. Вони бігають по зораному полі, слідкують за плугом і поїдають множество личинок маєвого хруща.

Пятьдесят літ тому назад, в одній області Північної Америки, винищили жителі гайворонів. За се заплатили вони ловцям великі гроші. А по році готові були заплатити два рази більше, щоби тільки гайворони знов розвелися. Як не стало гайворонів, то хрущі й мотилі наносили полям дуже багато шкоди.

Велику користь приносить також шпак. В одній околиці винищили раз шпаків. Саме тоді так розмножилися хрущі, що знищили всю траву на лугах. Прийшлося купувати на зиму сіно в інших місцях та здалека привозити.

Американці умисно приманюють у свої сади деяких птиць тому, що вони хоронять їх сади перед шкідливими комахами. Одну птицю — жовту іволгу — вони навіть умисно держать у кімнатах тому, бо вона ловить зручно докучливі мухи.

Тяжко навіть перечислити всі користи, які приносять чоловікові ті птиці, що поїдають комах. Вони спасають сади і луги і ліси і виноградники і поля. В південній Росії часто терплять поля дуже від саранчі і інших шкідливих комах. Де появляться комахи, там збирають також птиці і пожирають сих шкідників у величезнім числі. Саранчу нищать дуже дрозди. Де саранча, там і дрозди. Воробець також приносить немало користи: він нищить мухи і гусільниці. Одна пара воробців кормила свої писклята. Щоб їх нагодувати, вона зловила в однім тижні три тисячі триста шістьдесят гусільниць, а се є чотириста вісімдесят гусільниць на день. Крім того й самі воробці мусіли щось їсти увесь той час.

У ластівок стільки й їжі, що всякі мушки. Коли гарна погода, то мушки літають високо над землею, а коли вогко, то при самій землі. За ними слідують ластівки і через те неначе ворожать погоду. Один Англієць захотів почислити, чи багато мух ловить ластівка на годину. Сів він при вікні і став числити, кілька разів ластівка прилітає до своїх писклят: кожного разу приносила вона по мушці. За годину зловила ластівка сорок мух.

Деякі птиці ловлять мух і жуків особливим способом. Приміром дятли виловлюють їх з під кори дерев. Ся птиця вишукує тут жуків-деревотоків. Коли тільки зачує жука, починає зараз дов-

бати кору своїм сильним клювом. Жук-дереволок не утече від неї. Як дятел продовбає дзьобом кору, всуває під неї свій довгий і гнучкий язик і витягає жука з під кори. Деякі порооди дятлів насаджують комах на свій язик так, як на шпильку.

Птиці, що з'їдають комах, приносять пожиток не тільки ростинам, але і звірятам. Усім наприклад звісно, як овад мучить коні й корови. За те від птиць приходить ся овадам дуже круто. Ось раз корова, не знаючи куди дітися від овадів, залізла по череву в потік, де пливали качки. Качки завважали зараз, що понад коровою літає множество овадів. Тоді ціле стадо качок підплило до корови, окружило її зі всіх сторін, та уладило правдиві лови на овадів. Очевидець оповідає, що на його очах качки лише підскакували і хватили овадів. Корова-ж неначе розуміла, яку прислугу роблять їй качки. Вона стояла цілком спокійно, хоча качки облягали її зі всіх сторін, а деколи і клювали.

16. Як птиці дружаться зі звірами.

Один подорожний по Африці оповідає, що бачив раз на леваді ціле стадо диких буйволів. Оті звірята щипали спокійно траву, а по їх хребті бігали в той час якісь птиці. Буйволи не звертали на птиць ніякої уваги, немов то мало так бути. А птиці усе клювали буйволів у хребет; та се не безпокоїло буйволів. Колиж тільки птиці завважали подорожного, зараз закричали, немов забили в тривогу. Від тих криків сполохалися і буйволи. Подорожний захотів дізнатися, що робили птиці на хребтах тих звірят. Він вистрілив із рушниць і убив одного буйвола. Показалося, що деякі жуки складають свої яєчка в мясо і шерсть буйволів; з яєчок вилягаються личинки, які дуже докучають буйволам. Ті власне личинки птиці поїдають. Тому буйволи терплять у себе на хребтах тих птиць. Крім того птиці приносять буйволам користь іще иншим способом: вони остерігають їх перед небезпекою.

17. Сторож крокодила.

Таку саму прислугу робить одна птиця навіть величезному і страшному носорогови. Також цікава є дружба одної невеличкої птиці з крокодилем. В Єгипті виводиться багато крокодилів. У горіч дні виходять вони з ріки куди небудь на мілину, висувають голову з води, отвиряють свою страшну пащу, озброєну острыми зубами і лежать – гріються на сонці. Не рідко можна бачити коло крокодила невеличку сорокату птицю. У неї стільки й роботи, що бігає по спині і по голові крокодила та очищує його від личинок і болота. Птичка та підбігає без усякого страху навіть до роззявленої пащі крокодила і чистить йому зуби. Вона не боїться навіть усакувати в саму пащу і бігає туди, наче по піску над берегом ріки. Крокодил міг би легко її проковтнути. Та він не торкає її, бо птичка ся для нього користна. Називається вона „сторожем крокодила“ і була знана людям іще в прадавні часи.

18. Як птиця „медунка“ користується чоловіком.

В Африці виводиться маленька птиця, яку звуть медункою. Звуть її так тому, що вона дає знати, де пчолі укривають свої улики. Птиця та живиться личинками диких пчіл. Сама вона не може добути їх з улика, тому приманює сюди чоловіка. Чоловік розбиває улик, щоби добути з нього мід. Тоді медунка підлітає до розбитого пня і береться за їжу. Так то помагає птиця чоловікови, а чоловік птиці.

19. Риболовля пеліканів.

Ось що оповідає очевидець про те, як добувають собі їжу болотяні птиці пелікани. Птиці ті живляться головню рибами й жабами. Вони уладжують лови на риби цілою громадою. До сього вибирають закрут ріки, або маленький залив. Я бачив, — говорить очевидець — пів сотні білих пеліканів.. Вони усталися рядом серед залива. Тіла їх були навіть погружені в воду. Вони стояли просто з натягненими шиями і клювами, неначе готовилися нанести удар. Вижидали тільки знаку, щоби начати діло. Нараз старий пелікан проводир закричав грімко — і на його знак ціле стадо загомонило й рушило з місця. Пелікани йшли вперед до берега і рівночасно били крилами по воді та опускали в воду свої широкі і довгі клюви. Ті, що стояли ближше країв, заходили скорше зовсім так, як рибаки, що йдуть із волоком. Одним словом, птиці гонили рибу до берега по всіх правилах. Одна птиця йшла від другої рівно на розмах крил. Ідучи вперед птиці помалу стісняли круг. Стиснені риби стали підскакувати в воздух. Тоді пелікани взялися за ловлю. Пять або шість птиць, найбільших із цілого стада, стали виносити рибу з води. За рибиний кошик служили їм окремі мішки. У пеліканів є такий мішок якраз під клювом. Пелікан може його надути і тоді в мішку поміститься чимало риби. Пелікани — риболови стали наладовувати свої мішки рибою. А в той час інші пелікани стояли кругом як і перше і били крилами. Птиці інших пород завважили зараз, яку ловлю уладили собі пелікани. З різних місць почали злітатися болотяні й хижі птиці та ждати, чи й їм не пощастить попоїсти. Понад водою літали цілі хмари морських ластівочок і чайок, що хапали в леті дрібну рибу. Тут же билися ворони за вкрадену рибу. А дві пронури відважно пірнули і пролізли в саму середину, де плюскалася добича. Сі відважні птиці стали ловити тут рибу; вони не боялися пеліканів, хоч ті намагалися як небудь прогнати їх. Прилетіло в кінці ціле стадо чапель. Вони усіли на дерева і жадібно гляділи на рибу. Тільки не відважилися ловити її, а лише з далека поглядали і голосно кричали.

Наконець пелікани скінчили свої лови. Ціле їх стадо вийшло на пісок і почало ділити добичу. Кождий пелікан отворив свій мішок і викинув звідти всю рибу. Тоді ціле стадо пеліканів узялося за їжу. Кожда птиця брала рибу на крик проводира і глотала її. Всім пеліканам припало по рівній часті риби.

Комарове горе.

Летить комар по лісі, похваляється: — Алеж і день нині удався!.. Втомився я, змучився — страх як... Не люблю я по сонячку гуляти — та довелося мені нині з під лопухового листа вибратися і на іменини до божої коровки вирушити. Побенкетував я там знаменито...

— Добре мабуть угощали? — запитала маленька мушка.

— Ще й як! — відізвався з повагою комар, — так угощали, так угощали, що й розповісти годі. Та справа не в тому, а в сьому, що нині мені прийшлося перед гістьми свою силу показати.

— Будь даскав, розкажи, як то сталось? — попросила мушка.

Вона була дуже маленька, але не дивлячись на те, відзначалася великою цікавістю.

— Прошу слухати — став розказувати комар. — Сидимо ми, гостюємо, розмовляємо і ні звідки ніякої напасті не ждемо, — аж нараз підходить до того самого місця, де ми розташувалися, величезна корова. Перелякалися всі, — кинулися на втікача, але я ані трошки не злякався: затрубів, кинувся вперед, усадовився їй на око — нуж розправлятися по своєму.

Корова страшно замукала і кинулася втікати.

Тільки що трохи гості успокоїлися від переляку, вернулися на давні місця та взялися за гостину, — досить, що знов нова біда; підійшов до нас чоловік у величезних чоботях і ледви не роздавив усю компанію. — Но! Я й з ним живо розправився та так, що він з бідою поволік ноги.

— Ах, який ти хоробрий! Ах, який ти герой! — забреніла мушка, з подивом дивлячись на комаря, — такий герой, що й розказати годі.

— Так, я постояти і за себе і за інших зумію... — відізвався зарозуміло комар

Одначе треба де-небудь присісти, віддихнути, — нині вже дуже я втомився.

Усів комар на пеньок сосни, хотів іще мушці дещо цікавого розповісти, та нараз струснув крильцями, затрясся

і забренів жалісно: — Ай, ай, ай, ратуйте! Ай, ай, ай, поможіть!

Перелякалась мушка, — дивиться на комара і не може зрозуміти, в чому діло.

— Що сталося?

А ось що сталося. Попав комар лапками в рідку живицю, що стікала краплинками по пни дерева і застряг у ній. Бренить, плаче і нічого порадити не може, — десь і хоробрість його поділася.

В кінці, ледви за помічу жука короїда, що явився випадково, удалося йому освободити лапки з липкої живиці. І полетів він у свояси, дуже засоромлений тим випадком.

З російської мови переклав Т. С-люк.

МОЯ ЛЮБОВ.

Andante grazioso sentimentale.

Слова Павла Богуцького.
Мельодія Карла Вербицького.

Лю-блю в по - гі - дний ра - нок сон - це і мі - сяць сріб - ний

в яс - ну ніч, Лю - блю сад - ки, кві - тки в ві - кон - ци

І гар - них ка - зо - чок без - ліч.

**) Repetitio piano.*

Замітка: Слова до сеї пісні знайдете у 2 числі „Світа Дитини“ за 1925 рік, на сторони 36.

Сміховинки.

Для чиеї приємности?

Мама тріпає малу Нусю і каже: Думаєш, що мені приємно тебе карати?

Нуся плачливим голосом: А для чиеї приємности ти се робиш?

Хто винен?

Мама приходить із гостини і застає порожній слоїк з конфітур. Розуміється, шукає винуватих у сьому злочині. Перед суд приходить 5-літний Петрусь і 3-літня Дарця.

Мама: Хто виїв конфітури зі слоїка?

Петрусь: Я ні, то Дарця.

Дарця: Я ні, то Петрусь.

Мама: То не можливе, вас тут лише двоє було, котресь з вас мусіло се зробити.

Петрусь: Я ні, то Дарця зіла.

Дарця: З того Петруся добрий брехун, він не бачив навіть, як я їла конфітури, а говорить... Так довідалася мама, хто був винний.

Подала: Я-ма.

Географічна загадка.

(Уложив Альбін Хронович),

Б	і	о	в	е	р	н	и	Т
г	і	т	в	Ль	р	п	й	ль
С	і	о	в	д	р	н	и	У

З порозкиданих букв зложити назву 5 міст у нашому краю.

Що се таке?

(Подав Нусьо Думін).

Дома на печи вік свій коротаю,
Байки говорю і внукам співаю.
Але як міст класти прийдеться,
Без моєї сили там не обійдеться.
Разом з рибками в воді гуляю,
Не раз то в сітку я попадаю.
Іменем моїм нездарів лають,
Хоч цілу громаду, на те слів мають!
Хто я така, як мене звати:
Просим подумать і відгадати?

„СВІТ ДИТИНИ“

ІЛЮСТРОВАННИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТИИ

ВИХОДИТЬ

РАЗ У МІСЯЦЬ КОЖДОГО 15-го

В ОБЕМІ 2-х АРКУШІВ ДРУКУ

ПІД РЕДАКЦІЄЮ

МИХАЙЛА ТАРАНЬКА.

СПІВРОБІТНИЦТВО ДЛЯ „СВІТА ДИТИНИ“ ПРИОБИЦЯЛИ
ОТСІ УКРАЇНСЬКІ ПИСЬМЕННИКИ Й МИСТЦІ:

Бачинський Леонід, Білоусенко Олександр, Блажкевич Іванна, Вовк Юрій, Гнатюк Володимир, Завадович Роман, Заклинський Богдан, Королів-Старий Василь, Кокольський Микола, Ковжун Павло, Котович Анатоль, Куликівна Софія, Кульчицька Олена, Лакуста Святослав, Лотоцький Антін, Лотоцький Михайло, Манастирський Антін, Мандюкова Ярослава, Д-р Маковей Осип, Магир Микита, Олесь Олександр, Підгірянка Марійка, Подушко Зиновій, Радзикович Володимир, Софронів Василь, Цегельська Олена, Хронович Володимир, Черкасенко Спірідіон і Яремова Слава.

Цілорічна передплата „Світа Дитини“ виносить:

для Краю 6 золотих
для Чехословаччини . . . 45 кор. чеських
для Америки й Канади . . 1½ долара.

Поодинокое число коштує 50 грошів.

Адреса Редакції й Адміністрації:

Львів, ул. Зіморовича, ч. 3.

НАКОЛДНЯ

МИХАИЛА
ТАРАНЬКА

СВЕТ ДЕТЯМ ПОСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ ДЕТЕЙ

ЛАДА

КОБЖУН

„СВІТ ДИТИНИ“

ІЛЮСТРОВАННИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ.

РІЧНИК VI.

ВЕРЕСЕНЬ 1925.

ЧИСЛО 9.

ЗМІСТ:

1. Я. Вільшенко: Дві зірки погасло	257
2. О. Білоусенко: Веселі танці	258
3. « Гулянки	259
4. О. Білоусенко: Колобок	261
5. Антін Лотоцький: Одинацята казка дідуся Тараса	266
6. М. Коко: Осетр	272
7. Г. Смикалюк: Мала Леся	273
8. Лисичка — кума	274
9. В. У'Конор-Вілінська: На баштані	276
10. Іванна Блажкевич: Жертва для інвалідів	279
11. Ян карафіят: Про те, як один хлопець оповідав казку тай не скінчив її	281
12. Т. С-люк: На грибі	282
13. М. Рубакін: Як звірята працюють та добувають собі їду	283
14. Лука Демян: Спомин із шкільних років	286
15. Т. С-люк: Помічник	288
16. Загадки	288

Окладинка і графічні прикраси роботи Лавла Ковжуна.

Виготовлена в друкарні ОО. Василян у Жовкві.

СВІТ ДИТИНИ

Дві зірки погасло

(На свіжі могили поетів Володимира Самійленка та Осипа Маковея.)

ДВІ ЗІРКИ погасло, дві зірки, дві ясні
На нашому хмарному небі,
У хвилі знесиля, у хвилі нещасні
Обі нам сіяли в потребі!

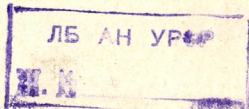
Як була темрява й гула заверуха,
Вони нам світили з віконця,
А в пориву хвилі й піднесення духа
На шлях нас повели до сонця.

І плаче Дніпро, бо великеє горе,
І плаче Дністер невгомно —
І плач їх несеться в Українське море,
Що горем же повне бездонно...

Дві зірки погасло, та сяйво, що влили
У наші серця, вже не згасне!
І гріти нас буде й ростити нам сили
І вести, де сонце, де ясне.

Ні, нам не ридати, лиш в серцях кохати
Те сяйво, що нам полишили,
Нехай осіє нам ріднії хати
І гріє і кріпить нам сили.

Я. Вільшенко.

Веселі танці.

Жнива вже одходили. Поле вкрилося копами, а подекуди копи звезено вже до дому і на стерні пасся товар.

Сонце з неба палило. Було душно. Навіть товар ледво ходив по стерні, ліниво одмахуючись від мухи; пташки припишкли; серед пастушків не чути було сміху та веселих вигадок.

Але показалася хмарка. Вона росте і насувається все ближше. Стало легше дихати. Повіяв вітерець і почали падати великі краплі дощу.

Зразу все повеселійшало. Скотина охотнійше почала скубти траву, купаючись на дощі після спеки. Пастушки сховалися під широке, гілясте дерево. Серед них чути стало сміх, жарти, вигадки. Іванко почав співати „дощика“, інші йому підспівували та пританцьовували:

Иди, іди, дощику!
Зварю тобі борщику
В зеленому горщику,
Поставлю на дубочку:
Дубочок схитнувся,
А дощик линувся
Цебром, відром, дійничкою,
Холодною водичкою

Над нашою пашничкою!
Иди, іди, дощику,
Зварю тобі борщику
В поливлянім горщику;
А собі - то кашки,
Сtribати гопашки;
Гопа-гопа-гопашечки,
Наївшися вже кашечки!

Другий заспівав і пішов у танець:

Танцювала риба з раком,
А петрушка з пастернаком,

А цибулька дивувала,
Як петрушка танцювала.

Хтось задріботів „дрібущечки“:

Дрібу-дрібу-дрібущечки,
Наївшися петрушечки,

Наївшися лободи ---
Гала-гала до води.

А там пішла „пташка“:

Пташко маленька!
Де твоя ненька?
— На макови сиділа,

Дрібний мачок дзюбала.
Дзюб-дзюб, дзюбанець!
Ходи, пташко, у танець!

Дощик пройшов. Сонечко вже не пекло так немілосердно, а радісно сяяло, немов би з неба усміхалося — і до поля і до ліса, і до пташок, і до співучих хлопчиків.

Пастушки вийшли з-під дерева і побігли скотину завертати. Але вони все ще співали і пританцьовували по стерні. Голос Грицька дзвенів, як дзвіночок:

Ой діждали літа	Поставимо в копки
Та нажали жита,	Та вдаримо гопки —
Гоп-гоп-гоп!	

Пританцьовуючи до свого співу, Грицько поховзнувся на мокрій землі і гепнувся та так кумедно, що всі пастушки аж лягали од сміху.

Гулянки.

Було свято. Діти зібралися на майдані та й розпочали іграшки.

— В залізного ключа! — гукають одні.

— В ключа! В ключа!

Діти стають в коло, побравшись за руки, а одно в середині. Його питають: „який ключ?“ Воно одказує: „Залізний“ та й намагається прорватися з кола. Як прорветься, то втікає, а за ним усі женуться і співають:

Ой дзвони дзвонять,	По болотах, очеретах,
Хорти вовка гонять	Де люде не ходять.

Хто зловить, той сам стає вовком, і тоді знову грають з початку.

Діти розгулялися і вигадували одну гулянку за одною. Після „залізного ключа“ почали гуляти в „пускайте нас“. Діти поставали так, що одна половина взялася за руки, а друга половина так собі гуртом стояла і співала:

Пускайте нас, пускайте нас
Зза гір погуляти.

Ті діти, що за руки побралися, одспівують:

Не пустимо, не пустимо,
Бо близько Дунай.

Їм одспівують:

А ми мости помостимо
За райський Дунай.

А перші співають:

А ми мости помостимо,
Самі собі поїдемо,
За райський Дунай, —

тай прориваються через сцеплені руки.

— Може вже буде гулятися? — кажуть ті дітки, що вже потомилися.

— Ні, ще в „піжмурки погуляймося! — одказують другі.

— Кому жмуритися?

Всі діти поклали по одному пальчику, а Оксанна почала примовляти, торкаючи пальчики:

Котилася торба з високого горба,
А в тій торбі хліб, паляниця:
Кому доведеться, той буде жмуриться.

Випало жмуритися Василькови. Він зажмури́в очі, і його питають:

— На чім стоїш? — На шпильках. — Чому тебе не колять? — Бо я в червоних чобітках. — А хто тобі їх пошив? — Дід Панас. — То перекрутисся і лови нас!

Не обійшлася гулянка і без сварки. Оксанна каже, що Василько знайшов її, коли вона ще не встигла захватися, а Василько не згожується. Другі діти почали їх мирити, співаючи:

Мир-миром,
Пироги з сиром,
Вареники в маслі,

Ми дружечки красні, —
Поцілуймося!

Посварені подумали-подумали, а далі поцілувалися та вже й добрі.

Почали гулятися в лиса. Взялися діти за руки і стали в коло. В середині кола став Стефанко — то лис. Діти заспівали:

Ха-ха, ха-ха, гі-гі-гі!
Зловивсь лис в капкані!
Качки, кури, голубята,
Тіштесь, смійтесь, гі-гі-гі,

Злодій-лис в капкані!
Ой-ой! Вирвавсь — утікайте:
Тепер в нього страшна злість, —
Кого зловить, того злість!

Коли проспівали всю пісню до кінця, то хутко розбіглися на всі боки, а лис став їх ловити. Спіймав Василька, — той став лисом, і гра почалася на ново.

Аж до полудня гулялися дітки.

О. Білоусенко.

КОЛОБОК.

Усценізована казочка на 3 дії зі співами.

(Закінченне).

Колобок (вбігає на поляну).
Коли вам така охота,
То дивіться, — ось і я,
Та послухайте, панове, —
Гарна пісенька моя?

Я по засіку метений,
Я на яйцях спечений,
Я від діда утік,
Я від баби утік —
Від кого хоч утечу!

Усі (співають).

Колобочок всім нам милий
Хай він стане на перед.
Колобочок всім нам любий,
Наче той солодкий мед.

Ведмідь

(вибігає з ліса. Всі розбігаються; оста-
ється лиш колобок).

Мед—хтось каже? Де-ж, скажіте
Колобочка покажіте!
Як він справді на меду,
То я звідси не піду,
Поки аж не розсмакую,
Колобочком поласую.

Колобок. Типослухай-но, Ведмедю!
Я солодшу од меду,
Дуже славну пісню знаю:
Коли хочеш, заспіваю.

Ведмідь.

Коли дуже так солодка,
То співайже, ну!
Колиж ні, тебе самого
Зараз проковтну.

Колобок.

Я по засіку метений,
Я на яйцях спечений.
Я від діда утік,
Я від баби утік, —
То й від тебе втечу!

(Утікає)

Ведмідь.

Пропав мій медочок,
Утік Колобочок.
Оставсь ти, Ведмедю,
Без коржика й меду!

(Помалу іде в ліс. З ліса виходить Ли-
сичка).

Лисичка. Чую носом запаشنеньке, Колобок. Я по засіку метений,
Чую носом щось смачненьке. Я на яйцях спечений,
Буду я метикувати, Я від діда утік,
Якби то мені достати. Я від баби утік.

(Нюшить у повітрі.)

Ой, якеж то запаشنеньке,
Ой, якеж то щось смачненьке!
(Виходить на поляну Колобок.)

Тиж маленький мій синочку!
Так тебе кохаю,
Що — повіриш — цілий тиждень
Вже тебе шукаю.

Колобок. То мабуть вам, моя Колобок *(стає ближче)*.
Тра когось другого, [тітко,
Бо від роду собі маю
День один усього!

Лисичка.
Ні, мій Колобочку,
Ні, тебе самого!
Йдиж, тебе пригорну
До серденька свого.

Колобок *(до себе)*.
Ой, не думай, що так легко
Попадусь у пастку.
(До Лисички). Дайте перше заслужити
Таку вашу ласку.
Заслужити чим — не знаю,
Хіба пісню заспіваю.

Лисичка. Ой, пісні люблю я дуже,
Заспівайже мені, друже.

Лисичка. Твоя пісня дуже гарна,
Ти гарно співаєш,
Тільки я не дочуваю,
Бо стара вже — знаєш.
Ось стань ближше коло мене
Ти над самим ухом, —
От тоді я зрозумію
Все єдиним духом.

Лисичка *(хватає його зубами, але
зараз відскакує)*.

Ой, та й лишенько!
Ой та й горенько!
Колобисько ти грубий!
Ой, я думала поживитися, —
Та зломала всі зуби! *(Утікає)*.

Колобок. Бабка твердо замісила,
Щиро напалила,
Об сухенький Колобочок
Ти зуби зломила:
От так тобі треба,
Хитрухо лукава!
Не даремно скрізь про тебе
Йде лихая слава.

*(Вибігають із ліса на поляну: Дід-Лісовик, Білочка, Журавель,
Гуси, Гриби і Губи; беруться за руки, кружляють біля Колобка
і співають).*

Всім ти насолила,
Всім ти наперчила,
А тепер об Колобочка
Зуби поломила.
А ми порадієм,
Всі ми звеселієм
Та беззубій ми лисиці,
Що захочем, вдієм.

Гі-гі-гі, ха-ха-ха,
Геть, беззуба лиха!

Завіса.

Дія третя.

(Ліс. На поляні хата.. Близько коло хати стоїть куц).

Колобок *(стоїть коло куц).*
Козаком вже другий день
По світах мандрую,
Як остався я живий, —
Дивом сам дивую.
Коли я собі малий, —
Хитрувати мушу,
Бо пропав би вже давно
За цапову душу.
Ось на решті я прийшов
До рідної хати
І, сховавшись, буду тут
Старих виглядати.

(Ховається за куц. Виходять із хати Дід і Баба).

Дід. От неділя. Божий світ
Сяє і радіє.
Хто ж у світі нас, старих,
Ласкою пригріє?

Баба. Коли б був наш Колобочок,
То пригрів би нас синочок.
А тепер одні-самії
Ми осталися старії.
Де він, бідний, пропадає,
Чом до нас не прибуває?

Як би ми його любили,
Милували б і пестили!
Я не їла б і не спала,
Пильнувала б, доглядала,
Цілувала б Колобочка,
Свого милого синочка.

Колобок *(виходить із поза куц).*

Не сумуйте, тату,
І не плачте, мамо, —
Бо до вас вернувся
Ваш синок коханий!

Дід і Баба.

Ой вернувся наш синочок,
Приблукався Колобочок!
Аж очам не ймемо віри,
Так щасливі ми без міри!
То мара, то сон нам сниться, —
Дай лиш ближше подивиться!

Колобок. Ні, татусю,
Ні, матусю,
То не сниться,
Подивіться.
Приглядайтеся
Гарненько,
Привітайтеся
Любенько.

Хоч тяжка моя провина,
Та прийміть мене, як сина.

Дід і Баба. Чи ми сподівались,
Невже ми діждались,
Що на старість
Така радість
До нас завітала?
Доля ясна
Та прекрасна
Нам синочка дала!

Колобок. *(Співає разом із ними).*

Доля ясна
Та прекрасна
Батьків мені дала.

Дід. Аж не віриш, — так на диво
Все нам склалося щасливо.
Тим би щастям похвалитись
Та із людьми поділитись.

Баба. Ми з тобою на узлісі
Живемо, старії.
Наші близькії сусіди —
Звірі лісовії..

То ж як думаєш, старенький,
Чи не краще буде,
Щоб із нами порадили
Не самі лиш люде,
А й створіння все звіряче,
І що літає і що скаче,
І рогате, і хвостате,
І дзюbate, і пірнате,

Щоб тут побувало
Та щоб завітало
До нашої хати?

Дід. Ото правдоньку, старенька,
Ти святу сказала,
Про сусідів наших близьких
Мені нагадала.

Гей, сусіди наші близькі,
І високії, і низькі,
І великі, і малії,
І добрячії, і злії

Геть позбавтеся ви злости,
Просим вас до себе в гості —
І на їжу, і на пашу,
На велику радість нашу!

(З ліса вибігає усякий звір лісовий).

Гурт звірів.

Здорові, старенькі,
Бабко і дідочку.
Здоров був, маленький
Іх славний синочку!

Дід, Баба і Колобок.
Здорові, звірятка,
Здорові ви будьте,
На нашому святі
Страх і злість забудьте.

Звірі хижі. Слухаємо діда,
Слухаємо баби:
Спочинуть сьогодні
Наші зуби й лаби.

Звірі плохі.
Слухаємо діда,
Слухаємо бабки!
Спочинуть сьогодні
Наші ушка й лапки.

Віник, Рогач і Кіт
(Вибігають із хати).

Тут ухаті і лабаті, —
Ні, не всидимо ми в хаті!
І з-під лавки, і з-за печі
Нас послали хатні речі,
Щоб співати-танцювати
Та з сусідським всім гурточком
Вас, стареньких, повитати
Із синачком-Колобочком!

Дід і Баба.

Веселіться ж любо
В веселім таночку.
Веселися з ними,
Наш любий синочку.

Веселої пісні
Радісно співайте,
Веселеє свято
Радісно вчиняйте!

(Всі беруться за руки і танцюють).

Хор звірів.

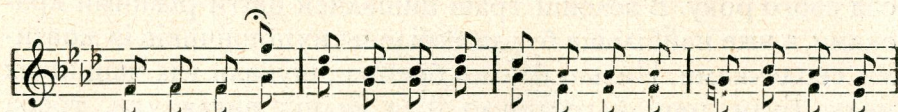
Хай за рученьки візьмуться
Колобочок із Ведмедем.

Хай за ру - чень - ки візь - муть - ся Ко - ло - бо - чок

із Вед - ме - дем ті - сно міц - но о - бій - муть - ся на - че хто злі -

пив їх ме - дом, про - тан - цю - ють най лю - бень - ко, всім нам бу - де

ве - се - лень - ко.

(Колобок і Ведмідь танцюють у парі):

Тісно-міцно обіймуться,
Наче хто зліпив їх медом,
Потанцюють хай любенько,
Всім нам буде веселенько.

* *

Хай, забувши давні чвари,
Потанцюють любо в парі
Сірий Вовчик і Білява.

(Вовк і Білочка танцюють у парі).

Щоб недобра, злая слава
Про старую їх незгоду
Зникла-згинула наче в воду,
Щоб все лихо із бідою
Геть поплило за водою.

* *

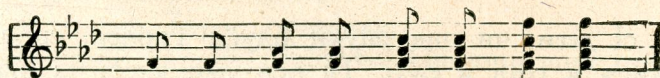
Хай Лапанчик і Лисичка,
Лісова молодичка,
(Зайчик і Лисичка виходять і танцюють)

Потанцюють дрібушечки,
Скаву-скаву-скавушечки!

* *

Идіть до нас, старенькі, в коло,
Постаємо ми навколо,
Всі візьмемося за руки,
Щоб зазнали лиха-муки
З підківками закабулки.
Всі ми пісні заспіваєм,
Вас, стареньких, повитаєм.
(Дід і Баба стають посеред кола).

Доля дала вам синопка,
Мов ясного голубочка.
Буде вас любить-кохати,
Доглядати, милувати.
Звеселить він вашу старість,
Буде втіхати вам і радість,
Радість чиста не лукава.
Ми ж співаємо вам: Слава!
Слава! Слава! Слава! Слава!

Сла - ва, сла - ва, сла - ва, сла - ва!

Кінець.

Одинацята казка дідуся Тараса.

То була слота. Більше як тиждень усе дощ тай дощ. Аж одного ранку небо вияснилося, засвітило сонце...

Дідусь Тарас узяв свою палицю тай вийшов у сад.

Яблінки і сливи аж гнулися під тягарем овочів. Зародив сад сього року. В зеленій траві пишалися цвіти ріжними красками, а вже найбільше було тих біленьких поюнчиків із жовтими сердечками. Пильні бжілки бреніли, шукали віх чашинках меду. Були дощі й годі було й із вулика виглянути, треба було тепер надолужити, бо зима вже не далеко — важко прийшлобся бідним бжілкам, колиб у зимі не стало меду.

Дідусь Тарас пішов під грушу, що росла над струмком і сів під грушею на лавочці. Струмочок журчав весело по камінчиках, а дідусь Тарас і не стямився, як полинув думками в ті давні часи, коли то він малим хлопчиком у сьомуж таки саді з братчиками, сестричками та дітьми сусідів весело грався, або пізнійше, коли зі шкіл приїздив на ферії, читав ось тутечки під сею таки грушею цікаві книжки. Гей любі се були часи! Вона, ся груша, вже тоді сливе така сама була, як тепер усі інші дерева молодші. Богато з них дідусь Тарас сам садив і щепив. Як сьогодні тямить дідусь Тарас, як він ось тут під грушею лежав у такий самий гарний соняшний день у траві (лавочки ще не було) й читав Андерzenові казки, що їх дістав був як нагороду пильности в німецькому перекладі. Бо не було ще тоді українського перекладу чудових Андерzenових казок, але загалом українських книжок для дітей не було. Які щасливі тепер українські діти, що мають уже не тільки переклади чужих письменників, але гарні твори своїх письменників, ба навіть свої діточі журнали. Які щасливі тепер українські діти!

А вони, сі діти, чи пак унуки дідуся Тараса, справді щасливі гралися в горі в саді. Та ось уже якесь із дітей заглянуло дідуся під грушею й жужмом уже всі біжать до дідуся.

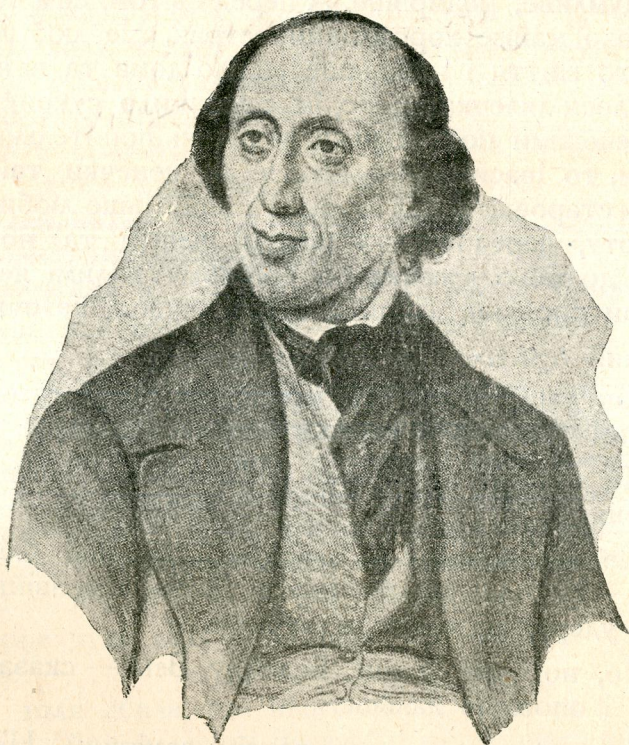
— Дідусю, дідусику, ви вже так давно нам казок оповідали — кричать у бігу на випередки — оповіжте нам тепер казочку, оповіжте, оповіжте!

І обсіли дідуся довкола віночком тай спокою не дають:

— Казку, кажіть, дідусю, казку.

Добре — каже дідусь Тарас — скажу вам казку:

„Про людину, що дала великі скарби дітям“.

Ганс Хрістіян Андерсен.

Ах, то буде цікаве! — закликала — Дануся. То мусіла бути дуже добра людина!

А дідусь Тарас оповідав:

В одній гарній країні на Півночі народилася в убогій хатині шевця дитинка, хлопчик. А як та дитинка народилася, то зірки падали з неба такі ясні, гарненькі! І одна з тих зірок упала хлопчикови в колиску тай у маленьке

сердечко влетіла. Та ніхто того не бачив — тільки саме хлопятко відчуло вже тоді дивне тепло в серденьку.

Батько й ненька малого Івасика (бо так його охрестили) любили його дуже. А вже його тихий задумливий батечко так через край голубив свого ніжного одиначка, що неба рад би був прихилити для нього. І росло хлопця в обіймах ніжної любови батька та неньки, росло, як батечко, задумливе, розміряне. А перед світом, сим шорстким світом, мало майже хоробливий страх. Не любило хлопця гамірливого життя і найрадше сиділо дома та неначе дівчинка гралося лялечками, що їм само шило суконки. А як, бувало, вечерами посходяться неньчині приятельки, сусідки прости, то Івасик притулиться до ненечки тай слухає пильно їх старосвітських казок. Та найбільше любив Івасик таки самоту, передовсім у місячні вечери та ночі. Тоді приходив до його ліжечка по срібному килимі ясен місяченько тай оповідав хлопця чудові, чудові казочки.

Дивний був хлопчик сей Івасик!

Ріс так наш Івасик тай мріяв, аж тут і лихо! Помер його любий батечко, а ненька віддалася в друге.

— На виворіт, як се було у Шевченка! — не витерпіла цікава Зеня.

— Не перебивай! — скартав її білявий блідолиций Влодко. — Шкода, що ти вже в третій гімназійній, а ще не вмієш удержати язика за зубами.

— Но, но, дай спокій, Володку, Зені — сказав дідусь Тарас — і оповідав дальше:

— Тепер хлопчина став зовсім самотний. Ніхто вже ним не журився. Рідна ненька й та наче забула, що він живе в хаті. Ріс він, як отся билина самотна. Аж згадав раз вітчим:

— Час би вже нам подумати, що зробити з Іваном. Я думаю, що найкрасше дати його до кравця. Він такої хирної будови, що до тяжшого ремесла не надається.

— А ненька: Та як ти так думаєш, то нехай іде до кравця.

І сказали се Івасеви. Та він: — Ні, я не хочу до кравця, я не піду до кравця! — Оперся рішучо Івась у перше в життю.

— Ну деж хочеш, чим хочеш бути? А думати вже час, тобіж уже чотирнайцятий рік! — сказав вітчим.

— Пустіть мене в світ! Я піду в світ. Я там найду собі заняттє.

— Ти в світ! — засміявся вітчим. — Та тебе, такого боягуза, кождий усуне з дороги й сам піде наперед.

— Я хочу в світ! — говорив твердо Івась.

— Я тебе не задержую, йди! — сказав вітчим — та назад вертати без заняття не маєш чого.

І мати приготвила хлопяти вузлик із білєм та харчами, а вітчим дав йому кілька телярів.

— Іди, нехай тобі Господь допоможе найти долю — сказала мати на прощаннє.

І хлопчина пішов пішки аж до міста Копенгаги.

Найшлися добрі люди, що заопікувалися хлопцем, та ніхто з них не знав по правді, що почати зі струнким, боязким хлопцем. Спершу готовили його на співака, та прийшла мутація й він утратив голос. І хлопчина сам не знав, що почати з собою, хоч серце його налите любовю до краси, до природи і бідних діток, серце налите теплом, ще з малечку відчувало, а й місяченко зоряними вечерами заходив, як і перше до нього по срібlistому килимі та як і перше оповідав йому чудові казки.

Серце чуло вже, куди шлях! Та несміливість і острах спиняли..

Та доля дбала про нього. От і вложила в серце одній пані: „Розбуди в ньому поета!“ І жінка взяла китичку рож тай каже: „Занесіть сі рожі пані Кольбернзон, вона втішиться, що дістала їх із рук поета“. Сі слова відбилися голосним галасом у душі Івася: Ти поет. Ні, я ще не поет та буду, мушу бути ним. Однак я замало ще знаю, я мушу вчитися, багато вчитися.

І пішов шукати добрих людей, що помогли би йому вчитися. Найшов. Учився пильно, невсипущо. Не зважав на посміхи малих дітйй, товаришів своїх.

А Доля журиться:

— Треба йому дати приятеля, друга, що роздував би в його душі поетичний жар.

І дала — теж поета. І тоді став він укладати пісні. Та душа його каже йому: „Ні, не туди твій шлях! Ти передай дітям, таким самотнім дітям, як ти був, усі ті скарги, що тобі вложив ясний місячик зоряними вечерами й ночами тихими.

І став він розсипати скарги зі скарбниці свого серця і ті що мав від ясного місяченка, й ті, які дали йому старі жінки, що пряли в ньеньки вечерами, й ті, що сама душа надбала.. І витягали діти рученята по ті самотвіти, жадібно хапали їх. Як дістала у руки самотна дитина, то сум тікав від неї, а як буйна, свавільна, то сум входив в її серце й вона покидала сваволю. А він сипав і сипав скарги-самотвіти. І витягали по сі скарги рученята діти з Півночі, з Півдня, зі Сходу й із Заходу. І всім ставало тих скаргів. Дивні се були скарги, чудодійні! Навіть старі люди, як діти, раділи ними.

Івась помер давно вже тому, а скарги його остали на радість і втіху дітям усього світа... — закінчив дідусь.

— А я знаю, хто то сей Івась, — закликав Славко — се данський письменник Іван Христіян Андерсен.

Так, се він, мовив дідусь. — Та скажи мені, Славку, чому я про нього оповідав.

Я знаю — сказала Галя — я читала сама в часописі, що сього року в дни 4 серпня минуло 50 літ від смерти Андерсена.

А хто з вас читав його твори й які?

— Я читала в „Світі Дитини“ його казку, про „Дівчинку з сірниками“. Вона така гарна ся казка, хоч і сумна, дуже сумна.

— А я читав про „Бридке каченя“. Подобалося мені. Бридке кача, незугарне, що ним усі качки погорджували, всі його висмівали, по всіх негодах, по всіх терпіннях дістається на став між лебедів і там пізнає, що воно не бридке каченя, а гарний, гордий лебідь. І чується вже щасливе, бо се нічого не значить, родитися серед качок,

коли тільки лежалося в лебединому яйці. Тепер усі і старі й діти хвалили колишнє бридке качення, як найкрасшу лебідку — сказав Володко.

А Галя завважала:

— Ся казка неначе натякає на самого поета. І він, поки не попався між людей, що його зрозуміли й уміли оцінити, не знав своїх сил, свого таланту й не чувся щасливий.

Ти добре зрозуміла сю казку! — сказав дідусь.

А Миронко, що вже ходить до першої гімназійної класи, каже:

— А в моїй читанці є його казочка про білявку. Також читав я його казочку про „Снігову королеву“. Там снігова королева забирає з собою на північ хлопчика, а сестричка йде його шукати й по великих трудах і перепонах віднаходить його. Тут змальована велика любов сестри до брата.

— А я знаю — сказала Нуся — чому дідусь оповідав, що йому місяць оповідав казки, бо Андерсен справді написав книжку, в якій місяць оповідає про все, що бачив. Вона називається „Образкова книжка без образків“. Я читала її по німецьки, бо українського перекладу ще нема — (Нуся вже була в четвертій гімназійній класі й у класі найкраще знала німецьку мову.)

— Ну, тепер скажіть мені, коли й де родився Андерсен? — питав дідусь Тарас.

— Іван Христіян Андерсен родився 4 цвітня 1805 р. в Одензе на острові Фінен у Данії — сказала Галя.

— Жив сімдесять літ, бо помер 4 серпня 1875 р. — сказав Славко.

— 4 родився й четвертого помер — замітив Юрчик.

— І саме сього року святкувала Данія, а з нею й увесь культурний світ 50-літтю смерті Андерсена — закінчив дідусь.

І ми, дідусяку, відсвяткували тепер його свято — дала Нуся.

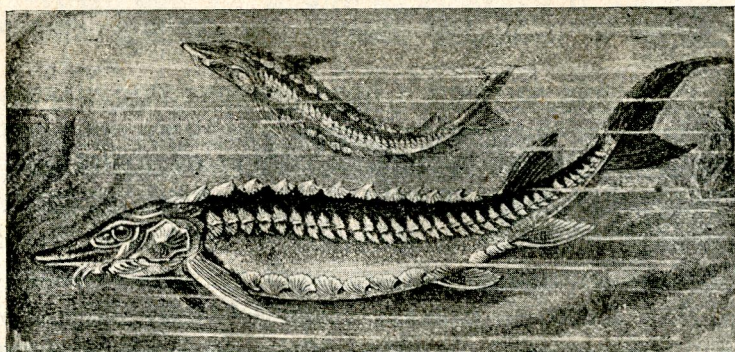
— А вжеж — сказав Ромко — відсвяткували „не злим, тихим словом.“

Повіяв холодний вітер і дідусь Тарас підвівся тай пішов у хату.

А діти пішли далше бавитися...

Антін Лотоцький

Осетр.

Ся дивна риба осетр зовється,
Живе у морі й в ріці знайдеться,
Здовж тіла гузи є кістяні,
А рило довге, як у свині...

Давно по морю він скрізь гуляв
І всяку рибу пожирав:
Рот мав широкий як ворота,
І зуби наче кигті в ката.

А вже найбільше халасував
Бідних селедців; — де лиш попав —
В зубах хрустіло їх біле тіло..
Широке море геть опустіло.

І кличе Господь осетра з моря:
Чи бачиш — каже — скільки то горя
Ти накоїв? Мій океан
Геть опустів, як пустий лан...

За прожорливість тебе караю,
Селедців їсти забороняю!...
Сказав Господь і рот зашив,
При роті кінці нитки лишив...

Прорізає горло: рот буде тут —
І кинув в воду: „йди в божу путь!“
Тепер осетр їсть лиш хробаки,
Й на спомин карі носить нитки....

М. Коко.

Мала Леся.

На славнім широкім Поділлію пливе річка Джуринка. Пливе вона чудовим, глибоким ярмом і вливається до Дністра. Легесенько котить свої чисті філі. Споконвіку так пестливо грає об камінне, шумить, неначе хоче розказати якусь тугу, журбу..... Вже сім літ мала Леся живе над річкою і чує той дивний плюскіт, ту дивну гру й не розуміє. А річка так дивно грає: — Ходи, Лесю, до мене — на своїх чистих філях я тебе далеко — гень далеко понесу. Там так гарно та любо. Занесу тебе у Чорне-українське море. По дорозі розкажу тобі безліч чудових казок про славних героїв та їх подвиги. А там далі філі Чорного моря розкажуть тобі про славне військо Запоріжське, про його славні війни з Турками та Татарами, як Царгород здобували...

Їєся клонить голову на беріг, слухає пестливої гри филь і памятає слова матері, — що вона виросте велика, їй розкажуть у школі про те все, що чула, вона прочитає в книжках, про що річка їй так тужливо шептала...

Вона буде памятати про тих славних людей, що боролися любов Україну перед ворогами, бо вона також донецька тих славних героїв.

Г. Смикалюк.

ЛИСИЧКА — КУМА.

(Байка).

Схотілось лисичці меду попоїсти. Все саме мясо їсть, а солоденького то й ні.

— Піду, — каже — до пчіл подивитися.

Пішла в пасіку, та так любенько під уликом сіла та лапку туди й засунула, щоб медку дістати. А пчоли того й не злюбили: як кинуться з улика та всі на лисичку! А вона як не вдере з пасіки!..

Утікає, тільки носом крутить та на пчоли нарікає: Ой, Боженьку мій! Якийже то мід солодкий, а які то пчоли гіркі!

Прибігла до дому... Уся мордочка запухла! Положилася лисичка і лежить... Лежала-лежала, думала, думала, — а меду таки хочеться.

— Піду, каже вона, до медведя! Впрошуся до його хати, у нього меду багато. Приходить.

— Медведику — братіку! Що я тобі казатиму...

А той тільки бурмотить... А лисичка: Та не бурчи бо так страшно, медведику-братіку, а то я й злякаюсь!.. Будемо у двоє жити: я тобі за господиню буду.

— Добре — каже медвідь.

Ото й почали в двоє жити. Медвідь піде в ліс, принесе м'ясива. Ї і йому й лисичці. Але тій усе меду хочеться. Нема що робити, — приніс медвідь і меду, аж два улики нараз.

— Отсе — каже — один виїмо, а другий на зиму заховемо. Їли-їли та за скільки там часу виїли весь мід. А другий улик на горіщі заховали.

Медвідь же терпить, а лисичку кортить. Думала-думала, якби тим другим уликом поласувати. Пішлаб, та медвідь зараз питається: куди, та чого? От вона лежить та — стук-стук хвостом об стіну. Медвідь питається: — Хто то стукає?

— Та то прийшли мене в куми просити.

— Ну, то й піди, а я тимчасом засну.

Пішла вона тай зараз на горище ген до того улика тай наїлася, скільки хотіла. Тоді вертається. Медвідь прокинувся.

— Ну, якже твого хрещеника звуть?

— Та Початком.

— Яке чудне ім'я!

— От, яке дали, таке й є! Чого там чудне?

— Ну, гаразд!

Другого дня знов лежить лисичка та — стук-стук хвостом об стіну. Медвідь питається:

— Хто то стукає?

— Та то мене в куми кличуть.

— Ну, то й піди, а я засну.

Пішла лисичка знов до того улика й зіла стільки, що мало що в нім зісталося. Вертається до дому, медвідь пробуджується й питає: Ну, якже твого хрещеника звуть?

— Та Серединою.

А медвідь каже: Ой якіж чудні імена у твоїх хрещеників!

Лисичка відказала: Що ти вигадуєш таке, старий? Деж таки чудне, коли й свята Середа є?

— А може... каже медвідь.

Третього дня знов лежить лисичка та — стук-стук хвостом об стіну. А Медвідь: Хто то все стукає та стукає?

— Та то мене знов у куми кличуть.

— Ой, лисичко, щось тебе за часто в куми просять! — каже медвідь.

— Е, старий, бо мене люди люблять...

— Ну, то йди.

Пішла лисичка, мід весь виїла, ще й улик перевернула і чисто вилизала. Тоді прибігає, лягла та лежить. Медвідь питає:

— Ну, як же твого хрещеника звуть?

— Та як же то? Останочок!

— А се що? Такого імени ще й на світі не було!

— Що ти вигадуєш, старий! Хиба ти дяк, що знаєш?

— Ну нехай буде й так!

Та через якийсь час медвідь каже:

— А треба уже й медом поласувати.

Поліз медвідь на горище, а тут улик порожній!

— Лисичко-сестричко! Се ти виїла?

— Ні не я!

— Ні, ти!

— А щоб я вчорашнього дня не діждала, коли я зїла.

— А брешеш, лисичко, — ти не хрещеників хрестила, таж ти мід їла. Тепер же я тебе за се зїм!

Кинувся медвідь до лисички, а вона в ноги, та в ліс — так і втікла.

На баштані.

(Спогади давно минулого).

Левко, Ляля і Волик сиділи у клясній кімнаті і писали завдання. Тітка поїхала з дому за якимись справами, а дітям сказала, що коли скінчать завдання, можуть побігати на дворі.

Волик старанно виводив літеру О. Він так щиро утопився у свою працю, що від великого зусилля висунув кінчик язика на губу.

Ляля теж уважно і шпарко писала. На чоло їй звисла прядка руського волоса, щічки жевріли, комірчик пересунувся на бік.

Левко то вставав, то сідав, застругував олівець, ловив муху на папері і різав ножиком жолобки на крайках стола. Він занудився і все частіше поглядав у розчинене вікно, що виходило у двір.

За вікном було багато цікавого. Біля круга з квітками валялися по піску Сірко й Жучок, — хапали один другого зубами за уха і голосно гавкали.

По доріжці до поварні бігла Федоська з огірками у фартусі, а за нею Степан кидав їй на здогін зелені кислички, щось вигукував і вона сміялася. Качки й кури летіли у ростіч.

Як було-б гарно і собі побігти у двір!

Тут Ляля глибоко зітхнула, поклала перо на бік і відсунулася від стола.

— От я й скінчила!

— Ну, то ходім бавитися, — радісно гукнув Левко. — Волику, годі тобі писати!

Волик мовчки провадив свою роботу, тільки заховав язичок і пересунувся зручнійше.

— Чуєш, Волику?

— Мені ще лишилося пів рядка — відповів той.

Левко нетерпляче повкидав у стіл свої завдання, а Ляля пригладила чубик і підтягла панчішки. Коли Волик дописав нарешті останнє О й уважно згорнув свої папери, діти радісно подалися геть із клясною кімнати.

— Кудиж тепер? Красше всього на баштан. Палажка казала, що там сьогодні збирають кавуни.

— На баштан! На баштан!

— А нам сказали бавитися недалеко — зауважив Волик.

— Для мене се зовсім недалеко — відповів Левко.

— Якби ми пішли до окопчика, то булоб іще далі — дала Ляля.

Левко свиснув і побіг наперед; Жучок кинувся за ним. Сірко плгнув на Волика і мало не звалив його з ніг. Ляля злякалася, а Волик засміявся і погладив свого приятеля по кудлатій голові.

Діти побігли поза господарськими будинками у поле на шлях. Там стояла курява, бо йшли корови. До дітий пристали ще два пастушки і дівчинка, що пасла гуси. Вона відломила Лялі шматок свого соняшника і розказала, що на баштані від самого ранку збирають кавуни.

Здалеку видно було дві великі гарби з кавунами, що стояли проти баштана на дорозі.

Як прийшли до місця, то відразу попали в веселу галасливу працю. Багато дівчат і хлопців снували по баштану, під доглядом діда баштаника та тітки Гапки, збирали кавуни і зносили їх на купки. В одному боці співали, у другому голосно сміялися, їли кавуни і кидали один у другого лушпайками.

Левко і собаки уплутались у юрбу, а Ляля з Воликом підійшли до тітки Горпини. Та ласкаво привитала їх і посадила біля себе. Вона була гримнула на пастушків, але Ляля взяла дівчинку за руку, Волик рішуче сказав, що хлопчиків не можна проганяти.

Нема чого й розказувати, як дітям було весело на баштані. Вони стежили за рухливою роботою, слухали приказки діда, їли солодкого кавуна, що дід нарізав їм і пастушкам, але іще смачнійше видалося їм, коли Левко розбив кавун об коліно і дав кожному по шматку, щоб вигризали так, як робили хлопці і дівчата на баштані.

Діти забули і про час, як ось прибігла Федоська й почала гукати на них, щоб швидше йшли до дому, бо вернулася тітка і їх шукають.

Тітка зустріла дітий докорами, що зайшли кудись від дому, але видно було, що її бентежило щось інше, бо вона не розпитувала, куди саме вони ходили.

У домі була чужа пані, що приїхала з тіткою, а з татом сидів чужий пан.

Видно було, що розмова йшла про якусь важну для усіх справу.

Побачивши дітей, тато покликав їх підійти ближше, відрекомендував гостям і сказав їм:

— Ну, діти, годі вам бігати, без діла. За два дні ви переїдете в город і вступите до науки. Левко у третю класу гімназії, Ляля у першу, а Волик поки що учитиметься дома, а там і ти будеш гімназистом — додав він, погладивши хлопчика по голівці.

— Ну, тепер ідіть, діти, до себе.

Всі троє поспішили вийти з сальону, щоб обміркувати на волі між собою несподівану новину.

Левко сів на столі у діточій кімнаті і з запалом говорив, помахуючи руками:

— У мене будуть товариші гімназисти, справжні молодці. Вони оберуть мене своїм отаманом і ми утечемо у Америку. Там ми будемо їздити на слонах і полювати на великого звіря.

— Тебе зїдять льви — солідно зауважив Волик.

— Я не хочу їхати у город — відповіла Ляля. — Мені жалко нашого саду і дому.

— А Сірко поїде з нами? — спитав Волик.

На його питання не звернули уваги.

— От яка ти нерозумна — умовляв Лялю Левко. — Там ти побачиш великі доми, куди більші ніж наш, і багато дівчаток, і лялечний театр, що розказувала нам тьотя і всяких дивних звірів: льва, медведя.

— А вони нас не зїдять? — спитав Волик.

— Не дістануть, бо вони у клітках.

— І Сірко побачить медведя! — зрадив Волик.

— От ти з своїм Сірком — розсердився Левко — хтоб там іще брав у город Сірка!

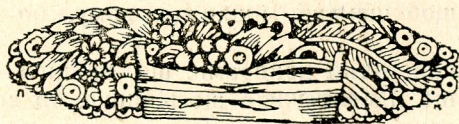
— Я без Сірка не поїду — рішуче відповів Волик, і дуже ображений за свого приятеля, пішов геть.

Ляля ніжно обняла його за плечі і заспокоїла, що Сірка конче візьмуть, але самій їй не дуже весело було думати про той чужий невідомий город і дуже шкода було кидати усе те, що вона так любила.

Діти пішли спати кожде з своїми думками.

Перед ними слалося уже нове загадкове життя.

В. О'Конор-Вілінська.

Жертва для інвалідів.

Вже поверх трийцять літ не було такого тяжкого передновку, як на весну 1925 р. Неврожай, град, посуха і слота, а надто стебельна мушка зложилася на страшний недорід. Степанкові родичі мусіли випродати худобу, бо не було чим годувати. Осталася лише корова і пара конний. Тай вони ледви ноги тягнули весною. Як лише вказалася травиця, треба було вже гнати на пасовиско.

Ранісенько будила мама Степанка, щоб не ревіла худібка на стайни. За згодою батька займав Степанко і мельникову корову на павовиско. За се діставав що тижня золотого. Сі гроші — то була його власність. „Купиш собі за те, що схочеш! — сказав батько.

Сього року не справлено Степанкови нічого на Великдень, як то було щорічним звичаєм; не було звідки гроший взяти. Тож Степанко не знав, чи складати сі гроші на капелюх, чи просити маму, щоби справила за них нове одінне, бо торішне вже таки витерлося. Все одно. Він клав золотий до золотого і до Зелених Свят вже було їх 7. Зараз по святах поїде з мамою до міста на закупно — думав Степанко втішно. На Зелені Свята йде в поле процесія. Мама пігнала сама пасти в той день, бо Степанко дуже просився йти з процесією. В глибокій долині могила з визвольної війни. До неї звернувся похід. Йдуть віддати поклін найкрасшим синам України. Відспівали парастас і панотець говорить проповідь:

„Нинішній день — день героїв українського народа. Віддаємо поклін тим, що лягли головами. А ще більше треба нам тямити про тих, що принесли в жертву Україні свій найбільший скарб: здоровле. 700 молодих людей, що стали каліками з любови до рідного краю. Вони без рук, без ніг, або сліпі, не мають з чого жити. Українські інваліди ждуть помочі від нас.

З дивним почуванням слухає Степанко тих слів. Йому з думки не сходять його 7 зл. Нового одягу дуже хочеться. Але й інвалідів жаль — дуже жаль. Еее! Літо переходить.

А в осені знов якось то буде. Інваліди бідні, дуже бідні. Вони не в силі заробити...

Степанків батько теж був на війні... І Степанкови привиджується батько без руки, чи без ноги, а там сліпий світа божого не бачить.

Стрепенулося хлопя.

І сердечні слова подяки полинули в небеса, що його тато вернув здоровий. — В слід за тим Степанко позвав постанову. Призабув на новий одяг.

Коби вже скорше до дому!

Врешті стрінулися з процесією, що вийшла з села на зустріч. Смеркалося. Навправці побіг Степанко до дому. Чим скорше взяв книжку, в яку зложив був свої гроші.

Виняв, перечислив і скоренько заніс до читальні, де передав їх комітетови, що збирав жертви на інвалідів. З горіючими очима, палаючим личком, тремтючими руками віддав своє майно.

Здивувалися комітетові з такої великої жертви хлопчини. А він сказавши своє назвиско майже вибіг із читальні.

Другої днини збирається мама на торг до міста.

Щож тобі, Степанку, купити?

Мовчанка. Мама здивовано глядить на хлопчину. А Степанкови зайшли очі слезами радості. „Нічого“ — прошепотів. — Я віддав гроші на інвалідів. Тато вернули з війни здорові. Інваліди безпомічні каліки.

З гордістю глянула мама на свого сінка. І мовчки притулила до грудий русяву головку хлопчини, а дві слези-перли благословеннем спили на неї.

Іванна Блажкевич.

Ян Карафіят.

Про те, як один хлопець оповідав казку тай не скінчив її.

Старий жук оповідав своїм жученятам: — Один хлопець ішов із школи, другий ішов на луку по траву, третій ішов до ліса по гриби, а четвертий нікуди не йшов. Сукав татови волоки і пішов лише пробігтися.

Зійшлися вони коло цегольні саме тоді, коли почалася буря і линув дощ, як із ведра. Мусіли сховатися до цегольні. Вона була пуста. Був там лише один заяць, тай того вони сполохали. Мусів йому кожух таки добре змокнути, а про те волів іти на дощ, ніж zostаватися з такими хлопцями під одною стріхою.

Дощ довго не переставав і сукач промовив:

— Я вам щось розповім.

— Кажи, але тільки правду.

— А вже-ж правду.

Було се тоді, як зайці вибиралися в чужу країну. Зібралось їх більше, ніж сарани.

— Що ти говориш, та то-ж не можливо.

— Чому неможливо! Всюди все було укрите самими зайцями, сунули вони вперед як ріка, та що там ріка, як велике море. Собаки їх боялися й ховалися. А як котра вскочила між них, то пропала.

— Але що бо ти говориш? Собака пропала між зайцями.

— А чому-ж би й ні? Заяча течія потягла її і вона хоч і не хоча, мусіла бігти з ними. Що може зробити одна собака, коли зайців більше ніж сарани? Зпочатку собака бігла по собачому, але зайці без перестану стрибали їй на спину. Що ж вона тоді зробила? Почала стрибати й собі, як заяць.

— Але що ти нам оповідаєш? Та то-ж зовсім неправда.

— Почекайте бо, то ще щось почуєте. Приплуталася до тих зайців коза. Зпочатку вона пригала та по них скакала і брала їх на роги, але врешті мусіла йти за ними. Що може зробити коза рогата, коли зайців у сто тисяч разів більше, ніж у неї шерсти на шкірі! Зпочатку вона бігла по козиному, але зайці все скакали їй на спину. Що вона тоді зробила? Почала скакати за ними по заячому.

— Ото вже розкажуєш! Ніколи коза не буде скакати так, як заяць.

— Чому не буде! Як прийдеться козі зле, то буде таке робити, чого й з роду не робила. Однак почекайте, що далі почуєте.

— Ні звідси, ні звідти зявився перед зайцями лев. Не сподобалося йому, що вони вибираються. Він заревів так, як тільки реве розлютований лев, що аж усі птахи від переляку перестали співати. Потім ускочив між зайців і почав їх розривати цілими десятками,

та навіть сотнями і ще більше. Але все надходили нові й нові лави зайців. Лев нарешті так утомився од того, що вже не міг нічого вдіяти. Зайці потягли його за собою і він мусів іти за ними.

— Ні, отсе вже неправда. Лев ніколи не дасться, щоб його зайці вели.

— Як би то не дався. Король може лише тоді наказувати, як зайці хочуть слухати. Але як лев один, а зайців мільйони, і вони ні на що не дивляться, нічого не слухають, нічого не чують і ні на що не зважають, тільки хочуть іти далі, то нема на світі такого льва, щоб його зайці не повели як овечку. Отож лев і йшов за ними, як овечка. Ще зпочатку, то біг по левячому, але зайці плігали тай плігали йому на спину. Що-ж він мав робити? Почав і собі плігати, як заяць.

— Але хто-б то слухав таке! То вже зовсім неправда, — гукнув той хлопець, що йшов із школи, а за ним і той, що йшов по траву, і обидва вибігли з цегольні, бо дощ перестав іти і сонце знов світило. В цегольні zostався сукач і той, що йшов по гриби.

— Чи то ще буде довге?

— О! та я ж тільки ще почав.

— Та я не можу того дослухати до кінця, бо доки дослухаю, то люди всі гриби вибирають в лісі.

Зостався сукач сам, то й не доказав казки до кінця. Отож і ми мусимо лишити її недоказану...

Жученята слухали і казка їм сподобалась, лише не сподобалось те, що вона не скінчена.

— Таточку, вже б то вони таки мусіли зачекати, поки він скінчить казку.

— А вже-ж. Але той, що йшов із школи, мав на обід лише шматок хліба і вже зголоднів, а ті два мусіли йти за своїми справами.

— Але то шкода. Так ми й не знаємо, як то скінчилося.

— Я думаю, що той сукач і сам не знав. Люде часто почнуть що небудь і не вміють скінчити.

— Але-ж бо, таточку, хтось же таки знає, як воно скінчилося. Чого ті зайці вибиралися? Тай куди вибиралися?

— Ну, в казках то не все вже виявляється. Кождий мусить сам догадатися.

Переклала з чеської мови О. К.

На грибі.

Сидить слимак на грибі і на всіх сердиться, всіх лає, всім докоряє...

Скаче коник мимо, — слимак із себе виходить: І чого він скаче?.. Що за гидота?.. Сидів би осьтак, як я, пристойно та поважно, — на що красше!..

Метелики пурхають над ним, пташки пісні співають, — а слимак біситься: — І чого літають?.. Чого співають?.. От негідники!..

От як я, — ні легкодушності в мині не має, ні зухвалости. Ні літати мені не хочеться, ні пісень співати тому, що все те дурниці, — одна гидота й непорядок!.. Сиджу я на місці, як і мій прекрасний грибок.

— Ех, пане-брате!.. — зітхнув під слимаком гриб, — для того ми з тобою й мовчимо і на місці сидимо, що ні скакати, ні літати, ні пісень співати ми з тобою не можемо.

З російської мови переклав Т. С-люк.

М. Рубакін.

Як звірята працюють та добувають собі їду.

(Продовження).

20. Як птиці полюють під водою.

Деякі морські птиці ловлять рибу під водою. Тому поринають вони деколи дуже глибоко. В зимних околицях виводяться птиці, що називаються нурці. Вони називаються так тому, що дуже гарно нурцюють. Приміром вони добувають черепашки з морського дна навіть у таких місцях, де море глибоке більше, як на двацять метрів. Під водою полюють нурці дуже зручно на рибу.

На островах Ледоватого Океана виводяться морські птиці, що називаються кайри. Ся птиця так як нурець, прекрасно пливає під водою. Пливаючи, працює вона ногами і крилами. Оповідать, як майстерно полюють кайри під водою за рибами. Птиця та старається наперед зігнати в купу громаду риб. Вона підпливає до стада, та не нападає на нього, але пливає кругом. А то тому, що би риби не розбіглися, але збилися в гурт. Кайри роблять се дуже майстерно. Таким способом можуть вони наловити риб, скільки їм треба.

21. Птиці-грабіжники.

Кайри поринають і в воді ловлять оселедців. Та не все удається їм занести добичу домів. У ті місця, де кайри ловлять рибу, злітаються чайки. Коли тільки кайра покажеться з води з рибою в дзюбі, налітає на неї чайка і відбирає рибу.

Є птиця поморник — рід меві. Ся птиця сама навіть не вміє ловити риби, а живе тільки з грабежі. Вона відбирає рибу від інших морських птиць і тим тільки кормиться. Розуміється, поморник нападає лиш на такі птиці, що слабші від нього.

Птиці-грабіжники виводяться по всіх краях. Приміром при берегах океана живуть дві породи орлів. Один орел називається

білоголовий тому, що у нього біла голова, а другий орел зветься риболов, бо він дуже зручно ловить рибу. Орел-риболов ловить рибу, а їсть її орел — білоголовий. Сей грабіжник сідає денебудь на високій скелі і розглядається, чи не покажеться де орел-риболов. Коли тільки білоголовий побачить, що риболов несе добычу, пускається зараз за ним у погоню. Риболов піднімається високо, а білоголовий ще висше. Він літає над риболовом і грозить йому так довго, поки той не пустить добычі. Тоді білоголовий паде стрілою в низ і все так зручно, що вміє в леті вхопити падаючу рибу. Потім білоголовий орел летить у ліс, а риболов знов виражається добувати їжу своїм трудом.

22. Як добувають собі їжу крокодили.

Багато цікавого оповідають про те, як добувають собі їжу усякі гади: Ящірки, крокодили, змії. Хто мандрував по Індії, той бачив нераз, як ловлять рибу страшні ящірки-крокодили. В ріці Гангесі виводиться дуже багато крокодилів-гавіялів. За дня лежать вони цілими годинами на піску. Колиж настане вечір, усі крокодили кидають беріг і стають у ряд поперек невеликої річки, що впадає до Гангесу. Річка ся шириною не більша над вісімнацять метрів. Крокодили уставляються в два ряди тому, що в однім не помістяться. Опісля пливуть поволи в гору по плиткій річці і жемуть поперед себе рибу. Колиж приженуть її денебудь до берега, тоді поїдають її.

Крокодилъ — звіря страшене й хиже. Він поїдає і рибу і всякі звірята, і падлину. Подорожні оповідають, що їм доводилося бачити, як крокодили пробували відібрати добычу навіть від левів.

Бували й такі випадки, що крокодилъ нападав на чоловіка, який купався в ріці, та пожирав його. Один подорожний оповідає, що крокодилъ потягнув у воду на його очах жінку, що прала білле при березі. Він хопив її за руку і потягнув на дно. Був іще і такий випадок на ріці Нілю, де живе дуже багато крокодилів: по ріці пливе байдак. Один матрос із тої барки захотів обмити собі ноги. Усів він на краю, а ноги спустив у воду. Нараз закричав страшно, махнув руками і впав у ріку. Стільки його й бачили. Бідолаху потягнув крокодилъ. На другий день убили сього крокодила, а в його шлунку нашли голову і руки матроса.

23. Вуж - давун.

В горячих околицях живуть величезні вужі, що бувають довгі на шість метрів, або і ще довші. Найбільший з них називається вуж-давун. Сей вуж не є їдовитий, а зветься так тому, бо душить, роздавлює свою жертву.

Один очевидець розказує, як раз давун полював на козля. Як лиш увидів він козля, зараз же скрутився притаївся і впився очима у свою жертву. Потім кинувся несподівано на козля, схо-

пив його зубами за мордочку, обвився кругом нього два рази і душив його вісім хвилин. Коли козля згинуло, вуж випустив його, розтягнувся і став лизати свою жертву та змочувати своєю слиною. Потім почав поликати ціле звіря. У вужа так улажені зуби, рот, що він не може жувати. За те рот, горло і жолудок можуть у нього сильно розтягатися. Зразу давун втягнув у свою пащу голову козляти, потім плечі, груди й ноги. Паша вужа розтягнулася так широко, що козля ціле вийшло туди. Тіло його неначе розпухало в міру того, як у нього влазило козля. При поликанню вуж мочив козля своєю слиною. А слина текла достатно з його пащі. Від неї зробилося козля ховське і легше влізало в шлунок. Нарешті давун проликнув цілком свою жертву. Лидав він її рівно чверть години. Коли проликнув козля, тоді протягнувся і довго лежав непорушно. Зверху видно було, де в його нутрі лежало козля: тіло вужа було там якби розпухле.

Вужі-давуні виводяться в Америці, Азії і Африці. Живуть у лісах і чагарниках. Деколи вилазять на дерева та звідти висліджують добычу. Давун їсть миши, кріликів і птиць. Тай чоловікові не гаразд може бути, як коло нього обіветься таке чудовище.

24. Чи змії чарують?

В роті давуна нема їдовитих зубів. Він не може затроїти, тільки душить. Та є змії, які мають у роті і по шість їдовитих зубів. Сі змії вбивають зразу добычу отруєю, а потім цілу поликають. Багато є звірят, що дуже бояться змії. Ось приміром вивірка. Як побачить вона тарахкавця, то неначе тратить розум із жаху й переляку. Один подорожний, що мандрував по Америці, оповідає, як раз тарахкавець звинувся в клубок під деревом, по яким скакала вивірка. Вивірка побачила змію і закричала жалібно. Вона збігала неспокійно по дереві в гору і в долину. Так пробігла кілька разів і за кожним разом збігала все ближше і ближше до змії. А змія весь час не рухалася, гляділа на вивірку і очий не спускала. В кінці вивірка скочила просто до змії і та схопила її.

Інший очевидець оповідає, що змія зловила на його очах тим самим способом птицю. Птиця сиділа на дереві, а на метр від неї лежала велика змія. Змія витягнула шию і не спускала очий з птиці так довго, поки вона не скочила цілком близько до неї. Тоді змія зловила її і проликнула.

Багато подорожних бачило такі випадки і дивувалися, бо не розуміли, як може птиця або вивірка лізти просто в зміїний рот. Тож думали вони, що змія може причарувати деяких звірят. Їм здавалося, що тут є якісь небудь чари. Але коли люди добре роздумали, то зрозуміли, в чім тут діло. Змія не може чарувати. Вона лякає і то так сильно, що звіря попадає в остовпінне. Воно стає само не своє. Подібно діється з курми, вівцями і кіньми, що під час пожеги кидаються просто в огонь.

25. Віл-жаба.

Жаби, що живуть у наших багнах, живляться мухами і хробаками. В горячих краях живуть і такі жаби, що поїдають маленьких птичок. Ось що оповідає один подорожний, що мандрував по Північній Америці. Над берегом ріки грався цілий гурток маленьких болотяних птичок. Аж ось вискочила ізза куща величезна жаба, схопила молоденьку птичку за ніжку і потягла її в воду. Як не билася птичка, нічого не зробила. Жаба була сильніша. Ся жаба буває велика на двацять сантиметрів, а важить понад один кілограм. Називають її віл-жаба тому, що вона може дуже грімко кричати. Ні одна наша жаба не може так голосно рахкати.

Лука Демян.

Спомин із шкільних років.

Святилибися молоді роки, ба ще й порох молодим рокам! Бо що вчора я робив, того не памятаю, а що я ще малим хлопчиком виробляв, того досі не забув!

Добре тямлю, коли мене родичі виправили перший раз до школи і то з іншими дітьми. Перший раз я увидів школу і пана учителя того дня.

Прийшли ми у двері і тут я настрашився. Клебаню зняв із голови, бо так мені наказали. Ступив я до сіний і поклонився. Хлопці відразу до мене й кажуть: — „Ти дурню!“

— Ви самі дурні! — кажу розсердившись. Та коли я вступив до школи, то й на правду не поклонився.

У школі багато дітей, але мені здається, що всі не знакові, а котрі мені були знакові, то й ті поховалися до лавок. Стою коло дверей тай позираю, як теля на нові ворота. Се зовсім не так, як у дома, нема печі, ні полиці, ні мисника, а все инакше.

Посадив мене учитель до лавки межи незнайомі товариші. Сиджу собі у лавці і рота не розтворюю. Погладив мене учитель по голові й каже: „Учися, синку, учи, то будеш паном! — Дав мені кавалок цукру й образкову новинку (часопись). Я тішуся тим, обертаю на всі боки. То вже радости було без кінця!

Далі звідусе мене учитель, чий я. — „Татів“ — я на то відповів. — Діти засміялися, а мені жаль зробився, що мене нібито обсмівують. Не відповідаю більше нічого на слова учителя. Учитель щось сказав до хлопців, але я того не розумів. Тільки те знаю, що хлопці в той час затихли. Звідусе мене учитель знов, як

*) Лука Демян — се селянин, самоук, теперішній письменник Закарпаття. Його оповідання „Чорт на весілля“ видала ужгородська „Просвіта“ 1921 р. Національну свідомість збудили в нім галицькі студенти ще перед війною, посилаючи йому книжки.

я називаюся, та я розгніваний, нічого не відповідаю. Але сусідські хлопці із задніх лавок сказали за мене.

До школи я привик досить добре за один тиждень. На другий тиждень уже почалася шкільна наука. Показують мені на стінній таблиці букви. Позираю та не всі добре пізнаю, хіба деякі: і, о, е, т, п, д, к. Я так виговорюю букви, як мене навчили тато, поки я ще до школи не ходив.

Я навчився од тата наші букви пізнавати у старій Біблії і Псалтирі. А тут зовсім не такі, яких мене дома учили. У школі такі букви, що я й не видів у біблії. А тут котрі я пізнаю, то мене учитель на другий лад учить. Знов біда! Я букви так виговорюю, як мене того учили, а учитель каже, що то не так. „Р“ то не р, але „п“. Я учителя не хотів слухати і букви виговорюю так, як я розумію. Коли я у татовій книжці букви ізкладавав, то і слово розумів; а тут і слова не розумію...

Думав я над тим і додумав таке: Із своєї дороги не поступлю на бік, бо я поправді роблю. Але при такій нагоді учитель мене добре вигостив прутиком, що сього ніколи не забуду.

Із такої лютої розпущи я ледви дочекав до вечера. Вечером я утік на друге село до свояків і там перебував коло пастухів. Там я весело на свободі виспівував, а потім роздумував над тими незрозумілими мадярськими словами. Розбирав я ті учителеві слова, та не міг ніяк того зрозуміти.

Аж четвертого дня прийшли за мною тато і кажуть:

— Чому ти утік із школи?

— Я більше не піду до школи! — кажу татови, — бо я у школі нічого не розумію.

Аж по довгих переговорах я знов прийшов до школи.

Учився я у школі п'ять літ. Стільки навчився, що ледви знаю підписатися по мадярськи. А більше нічого не осталося у моїй голові із чужого язика. За те мене називали „глупим русином“, бо нічого не навчився, лише промарнував золоті дні молодих років. А тепер вижу, як ви, милі школярики, біжите попри мою хату до своєї школи. Учитесь вже на своїй рідній мові. Се ваше добро, дорогий скарб. Не марнуйте золоті дні молодих років, бо напевно більше будете знати у першій класі на своїй материнській мові, як я у п'ятій класі на чужім мадярським язичі, де я лиш покутував і товкся, як Марко по пеклі. Тепер у школі добробут, лиш треба до того учитися — і ще раз учитися!

Вижні Верецьки на Закарпаттю, 1922 р.

Помічник.

Йшла дорогою-шляхом ступа з товкачем.

Прийшлося їм підніматися під гору, — змучилася ступа і говорить товкачеві:

— Поможи, батеньку. Самій мені не вилізти на гору...

А товкач — скік у ступу і говорить:

— Я при тобі завсігди повинен бути. Повзи сама, мене вези.

Напружувалася ступа, напружалась і таки вилізла на гору. А як стала спускатися з гори, — товкач вискочив і давай її підштовхувати...

Як помагати, так помагати, — говорить.

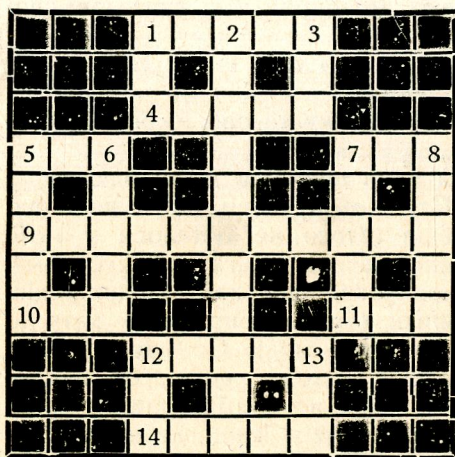
А ступа котиться і бренчить:

— Не треба мене штовхати, — з гори я сама вже покочуся...

З російської мови переклав Т. С-люк.

Перехрестна загадка.

(Уложив В. Ярбій).

Слова поземі.

1. Місто на Полісся.
4. Гора в Сирії.
5. Числівник.
7. Або: цур!
9. Титул повісти Гоголя.
10. Громада пчіл.
11. Звіря.
12. Укр. місто (укр.
14. Вино. [Мекка]

Слова прямовісні

1. Найблизше місце.
2. Геометр. фігура.
3. Не сумнівайся!
5. Лісовий божок у Греків.
6. Один із рим. консулів.
7. Притока Дніпра.
8. Генерал У. Г. А.
12. Великан між звірятами.
13. Так, як під 9.

Перехрестна чвірка.

(Уложив Т. Дмитренко).

Доповнити кожду перехрестну чвірку:

1) б р а т	2) с т у к	3) к р е т	4) с н і п
р . . .	т . . .	р . . .	н . . .
а . . .	у . . .	е . . .	і . . .
т . . а	к . . а	т . . е	п . . а

„СВІТ ДИТИНИ“

ІЛЮСТРОВАННИЙ ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТИИ

ВИХОДИТЬ

РАЗ У МІСЯЦЬ КОЖДОГО 15-го

В ОБЕМІ 2-х АРКУШІВ ДРУКУ

ПІД РЕДАКЦІЄЮ

МИХАЙЛА ТАРАНЬКА.

СПІВРОБІТНИЦТВО ДЛЯ „СВІТА ДИТИНИ“ ПРИОБИЦЯЛИ
ОТСІ УКРАЇНСЬКІ ПИСЬМЕННИКИ Й МИСТЦІ:

Бачинський Леонід, Білоусенко Олександр, Блажкевич Іванна, Вовк Юрій, Гнатюк Володимир, Завадович Роман, Заклинський Богдан, Королів-Старий Василь, Кокольський Микола, Ковжун Павло, Котович Анатоль, Куликівна Софія, Кульчицька Олена, Лакуста Святослав, Лотоцький Антін, Лотоцький Михайло, Манастирський Антін, Мандюкова Ярослава, Д-р Маковей Осип, Магир Микита, Олесь Олександр, Підгірянка Марійка, Подушко Зинovій, Радзикович Володимир, Софронів Василь, Цегельська Олена, Хронович Володимир, Черкасенко Спірідіон і Яремова Слава.

Цілорічна передплата „Світа Дитини“ вносить:

для Краю 6 золотих
для Чехословаччини . . . 45 кор. чеських
для Америки й Канади . . 1½ доляра.

Поодинокі число коштують 50 грошів.

Адреса Редакції й Адміністрації:

Львів, ул. Зіморовича, ч. 3.

